

türkonfed

TÜRK GİRİŞİM VE
İŞ DÜNYASI
KONFEDERASYONU
TURKISH ENTERPRISE
AND BUSINESS
CONFEDERATION

**DASİFED ÜYESİ SİAD'IARIN
BULUNDUĞU İLLER – Adana [Ceyhan]-
Hatay [İskenderun]- Mersin [Tarsus]-
Kahramanmaraş-Osmaniye –
KAPSAMINDA "KARŞILAŞTIRMALI
SEKTÖR ANALİZİ- SORUNLARIN VE
GÖRELİ ÜSTÜNLÜKLERİN TESPİTİ
ARAŞTIRMASI"**

KARAR DANIŞMANLIK LTD., EYLÜL 2007

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER	i
1. GİRİŞ	1
2. ANKET ÇALIŞMASI	4
2.1.KATILIMCI PROFİLİ	4
2.2.ANKET BULGULARI	6
2.2.1. 10 YIL SONRAKİ SEKTÖREL YAPI ÖNGÖRÜSÜ	6
2.2.1.1. AMASYA	7
2.2.1.2. ÇORUM	8
2.2.1.3. SAMSUN	9
2.2.1.4. TOKAT	10
2.2.1.7. BÖLGE GENELİ	11
2.2.2. SEKTÖREL KÜMELER	12
2.2.2.1. AMASYA	13
2.2.2.2. ÇORUM	14
2.2.2.3. SAMSUN	15
2.2.2.4. TOKAT	16
2.2.2.7. BÖLGE GENELİ	17
2.2.3. SEKTÖR-SORUN İLİŞKİLENDİRMELERİ	18
2.2.3.1. AMASYA	19
2.2.3.2. ÇORUM	20
2.2.3.3. SAMSUN	21
2.2.3.4. TOKAT	22
2.2.3.7. BÖLGE GENELİ	23
3. DOĞU AKDENİZ BÖLGESİ İLLERİ ÖZELİNDE EKONOMİK DURUM TESPİTİ ÇALIŞMASI	25
3.1. SEKTÖRLERİN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK ÇALIŞMANIN VERİ VE BULGULARI	26
3.1.1. NÜFUSA İLİŞKİN BİLGİLER	26
3.1.2. İLLERİN VE SEKTÖRLERİN AKÇA DEĞERİ BAĞLAMINDA GÖRELİ BÜYÜKLÜKLERİ	29
3.1.3. SEKTÖRLERİN AKÇA GİRDİ/ÇIKTI VE KATMA DEĞER GETİRİLERİ	35
3.1.3.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)	35
3.1.3.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)	35
3.1.3.3. Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33)	36
3.1.3.4. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)	36
3.1.3.5. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)	36

3.1.3.6. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)	37
3.1.4. KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KAVRAMI VE KATSAYISI (KÜK) TANIMI	37
3.1.5. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: TOPLU GÖSTERİM	38
3.1.6. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: SEKTÖR ESASLI GÖSTERİM	40
3.1.7. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: İL ESASLI GÖSTERİM	42
3.2. DOĞU AKDENİZ SOSYO-EKONOMİK PANORAMA	45
3.2.1. GİRİŞ	45
3.2.2. SOSYO-EKONOMİK DEĞERLENDİRME	45
3.2.2.1. DEMOGRAFİK GÖSTERGELER	45
3.2.2.2. İSTİHDAM YAPISI	46
3.2.2.3. GAYRI SAFİ YURT İÇİ HASILA	47
3.2.2.4. BANKACILIK VE KREDİLER	47
3.2.2.5. SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK	49
3.2.3. DOĞU AKDENİZ BÖLGESİNİN MEVCUT DURUMU VE EKONOMİK POTANSİYELİ	49
3.2.3.1. SANAYİNİN GÖRÜNÜMÜ	50
3.2.3.1.1. Organize Sanayi	50
3.2.3.1.2. Küçük Sanayi Siteleri	51
3.2.3.1.3. Serbest Bölgeler	52
3.2.3.1.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	52
3.2.3.1.5. Sanayiye Destekleyen Diğer Oluşumlar	52
3.2.3.2. TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ	52
3.2.3.3. TEŞVİKLER VE KAMU YATIRIMI	53
3.2.3.4. TARIM	54
3.2.3.5. BÖLGENİN EKONOMİK POTANSİYELİ	55
4. BAŞKANLAR KONSEYİ	57
4.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ OLAN SEKTÖRLER VE GELECEK 10 YILDA KARŞILAŞILACAK SORUNLAR	57
4.1.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ BULUNAN SEKTÖRLER	59
4.1.2. ÖNLEM ALINMASI GEREKEN STRATEJİK ÖNEMLİ SORUNLAR	61
4.1.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	64
4.2. BAŞKANLAR KONSEYİ SONUÇLARI	66
EK : ANKET FORMU	

1. GİRİŞ

1998 yılında Türkiye SİAD Platformu olarak örgütlenme faaliyetlerini başlatan ve her yıl değişik temalarda Zirveler düzenleyerek, işadamlarının sözkonusu temalar üzerindeki görüş ve düşüncelerini kamuoyuyla paylaşan Sanayici ve İşadamları Dernekleri, 2005 yılında aşağıda listelenen 6 Federasyonu bünyesinde içerecek, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, TÜRKONFED olarak yeni bir örgütlenmeye girmiştir.

- ✦ Batı Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (BASİFED)
- ✦ Doğu Akdeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (DASİFED)
- ✦ İç Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (İÇASİFED)
- ✦ Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (DOGÜNSİFED)
- ✦ Marmara ve Kuzey Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (MAKSİFED)
- ✦ Sektörel Dernekler Federasyonu (SEDEFED)

Aradan geçen süre içinde TÜRKONFED'e;

- ✦ Yapı Ürünleri Üreticileri Federasyonu (YÜF)
- ✦ Orta Karadeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (OKASİFED)
- ✦ Ambalaj Dernekleri Federasyonu (ADF)

federasyonları da katılmıştır.

TÜRKONFED, kuruluşuyla birlikte "Bölgesel Kalkınma Planları"na da veri oluşturabilmek amacıyla Federasyonların temsil ettiği bölgeler esasında "**Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırmaları**"nı başlatmıştır. Sözkonusu araştırmalar Bölgesel Kalkınma, stratejik Planlama ve katılımcı süreçlerin uygulanması konusunda uzman bir kuruluş olan Karar Danışmanlık Ltd. Şti. tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bugüne kadar sözkonusu araştırma;

1. "*Diyarbakır, Elazığ, Malatya, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak*" illeri için yapılmış ve DOGÜNSİFED üyesi Elazığ Sanayici ve İşadamları Derneği, ELSİAD, evsahipliğinde, 23-24 Haziran 2005 tarihlerinde ELAZIĞ'da,
2. "*Ankara, Karaman, Kayseri, Konya, Nevşehir ve Sivas*" illeri için yapılmış ve İÇASİFED üyesi OSTİM Sanayici ve İşadamları Derneği, OSİAD, evsahipliğinde 22-23 Eylül 2005 tarihlerinde ANKARA'da,
3. "*Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon*" illeri için yapılmış ve MAKSİFED üyesi Trabzon Sanayici ve İşadamları Derneği, TSİAD, evsahipliğinde 15-16 Haziran 2006 tarihlerinde TRABZON'da,
4. "*Balıkesir (Bandırma), Bursa, Edirne, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Kocaeli, Sakarya*" illeri için yapılmış ve MAKSİFED üyesi Bursa Sanayici ve İşadamları Derneği, BUSİAD, evsahipliğinde 14-15 Eylül 2006 tarihlerinde BURSA'da,
5. "*Amasya, Çorum, Samsun, Tokat*" illeri için yapılmış ve OKASİFED üyesi Samsun Sanayici ve İşadamları Derneği, SAMSİAD, evsahipliğinde 30 Nisan-1 Mayıs 2007 tarihlerinde SAMSUN'da,

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

gerçekleştirilen Başkanlar Konseylerinde sunulmuştur. Ayrıca; sözkonusu raporların çıktıkları üzerine TÜRKONFED üyesi işadamlarının katılımı ile yapılan tartışma platformları sonucu elde edilen Başkanlar Konseyi Bildiri Metinleri her bir Konsey Toplantısında kamuoyuna okunmuştur.

Bu bağlamdaki 6. araştırma, DASİFED üyesi İSKENDERUN Sanayici ve İşadamları Derneği, İSSİAD, evsahipliğinde 6-7 Eylül 2007 tarihlerinde İSKENDERUN'da yapılacak Başkanlar Konseyi Toplantısında sunulmak üzere hazırlanmıştır. Sözkonusu Başkanlar Konseyi Toplantısında tartışılacak konuların ve hazırlanacak "Başkanlar Bildiri Metni"nin tüm SİAD üyelerinin ortak görüşlerini yansıtmaya olabildiği ihtiyacıyla, Başkanlar Konseyi Toplantısı, yine hazırlık aşamalarından başlayarak katılımcı bir anlayışla gerçekleştirilmiştir. Çalışma Doğu Akdeniz Bölgesindeki "Adana [Ceyhan]-Hatay [İskenderun], Mersin [Tarsus]-Kahramanmaraş-Osmaniye" illerini kapsamaktadır.

Çalışmanın iş akışı Şekil.1'de gösterilmiştir. Bu süreçte öncelikle, rapora konu illerin SİAD üyesi temsilcilerinden ve akademisyenlerden oluşan bir grup ile, 04.07.2007 tarihinde yapılan ½ günlük bir beyin fırtınası ve önceliklendirme çalışmasında bölge için analizi yapılacak sektörler ve bölgedeki sanayicilerin/sanayinin sorunları tespit edilerek uygulanacak anketin içeriği oluşturulmuştur.

Anket Çalışması ile;

- ✦ Bölgedeki illerin geleceğe ilişkin sektörel yapılanmalarına ilişkin beklentileri
- ✦ Her bir il için diğer iller tarafından nasıl bir gelecek öngörüldüğü
- ✦ Sektörler arasındaki ilişkiler sorgulanarak il ve bölge esaslı olarak sektörel kümelerin nasıl algılandığı
- ✦ Ayrıca sanayicinin – sanayinin – sorunlarının il/sektör bazlı olarak nerelerde odaklandığı belirlenmiştir.

Durum Tespiti Çalışması ile;

- ✦ İl ve bölge bazında sektörlerin "Karşılaştırmalı Üstünlükleri"nin belirlenmesi
- ✦ Hem illerin hem sektörlerin bölge içindeki görelî rekabet edebilirliklerinin en son veriler ışığında saptanması
- ✦ Elde edilen bulguların, anket sonuçları ile karşılaştırıldığında geleceğe dönük öngörüler için ekonometrik altyapıyı oluşturması
- ✦ Bölgedeki illerin ekonomik olarak mevcut durum bilgilerinin değerlendirilmesi

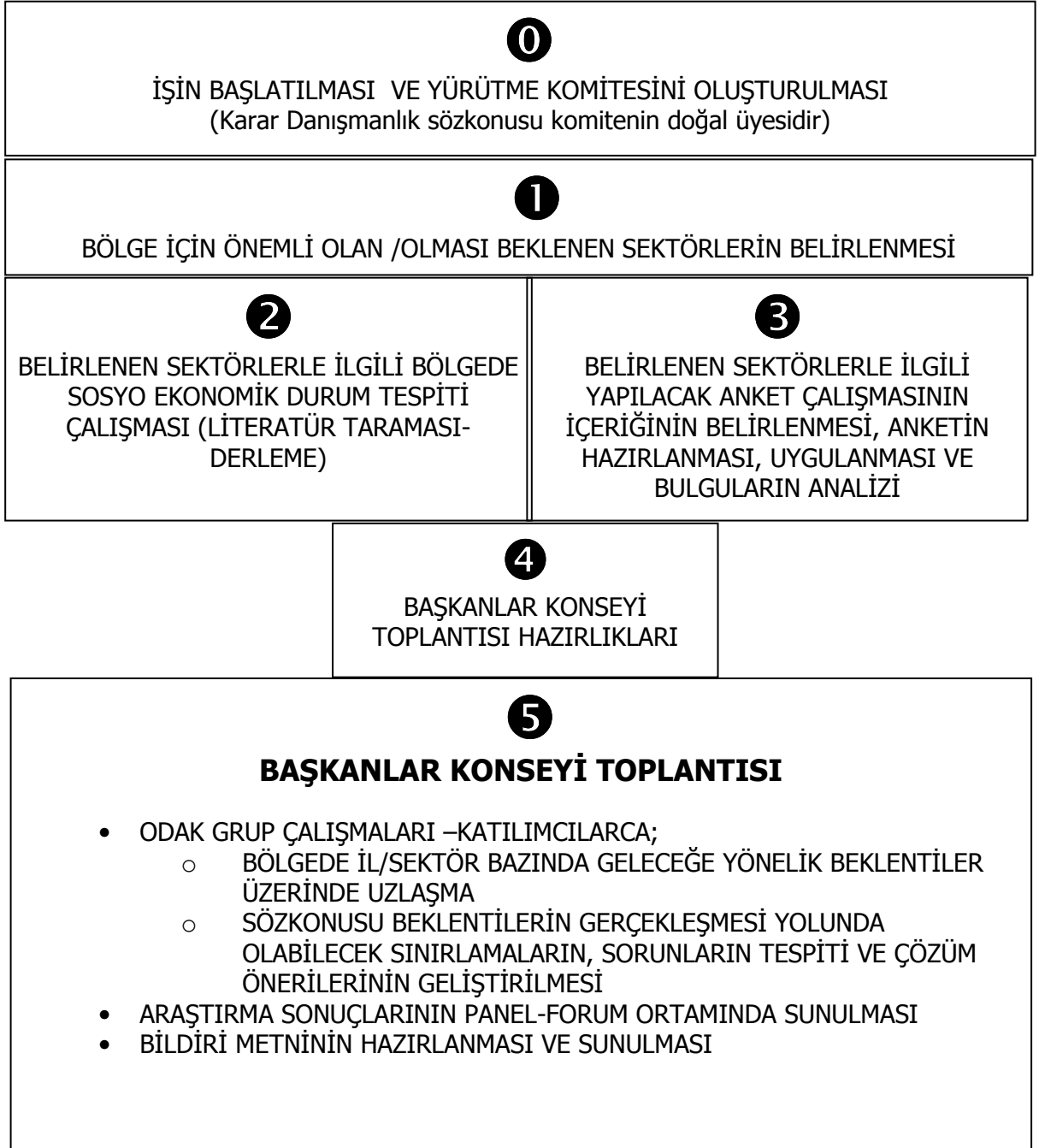
amaçlanmıştır.

Çalışma, Avrupa Birliği'nin bölgesel düzeyde uyguladığı müktesebata uyum çerçevesinde; DPT koordinasyonunda ve DİE'nin katkılarıyla oluşturulan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (NUTS) uygun şekilde tasarlanmıştır. Çalışmanın tasarımı olabildiğince esnek bir yapıda olup, ileride Federasyona bölgeden yeni illerin katılımlarının olması durumunda, bu uygulamada elde edilen bulguların güncelleştirilmesi, çalışmanın tekrarlandığı dönemlerde kolayca mümkün olabilecektir.

Başkanlar Konseyi'ne hazırlıklar sürecinde gerçekleştirilen "Anket Çalışması", "Durum Tespiti Çalışması" elinizde bulunan dokümanın sırasıyla 2., 3. Bölümlerinde ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. Yine katılımcı yöntemlerle gerçekleştirilen 6 Eylül 2007 Başkanlar Konseyi Toplantısı'nın çıktıkları ve "Başkanlar Konseyi Bildirisi" 4. Bölüm'de tanıtılmaktadır.

Şekil.1

“DOĞU AKDENİZ BÖLGESİNDEKİ İLLER ÖZELİNDE SEKTÖR ANALİZİ, SORUNLARIN TESPİTİ VE GELECEK TASARIMININ YAPILMASI ÇALIŞMASI İŞ AKIŞI

2. ANKET ÇALIŞMASI

Çalışmada kullanılan ve içeriği katılımcı süreçlerle yine işadamlarınca oluşturulan anket formu EK.1'de verilmiştir. Sözkonusu anketin saha çalışması, DASİFED koordinasyonunda, ankete konu Doğu Akdeniz Bölgesi SİAD'lara gönderilerek gerçekleştirilmiştir.

Anketin;

- 1. sorusu ile " gelecek 10 yıl sonunda, ankete konu illerle ilgili olarak önde olacağı düşünülen sektörler "
- 2. Sorusu ile "sektörler arasındaki etkileşim yakınlığı"
- 3. Sorusu ile de "sektör - sorun ilişkileri"

hakkında SİAD üyelerinin "öngörülerini ve tespitleri"ni öğrenmeye yönelik görüşleri derlenmiştir. Böylece, elde edilen bulgular ile bir yandan sözkonusu illerin kapsandığı alanda, il ve bölgesel esasta bir gelecek tanımlaması yapılırken, söz konusu geleceğe doğru bir yol haritası da oluşturulmasına imkan verecek bir alt yapı da oluşturulabilecektir.

Anket sonuçları sözkonusu illerden (*Osmaniye illinden ankete yanıt gelmemiştir*), gelen toplam 173 sanayici ve işadamlarının görüşlerini yansıtmaktadır.

2.1. KATILIMCI PROFİLİ

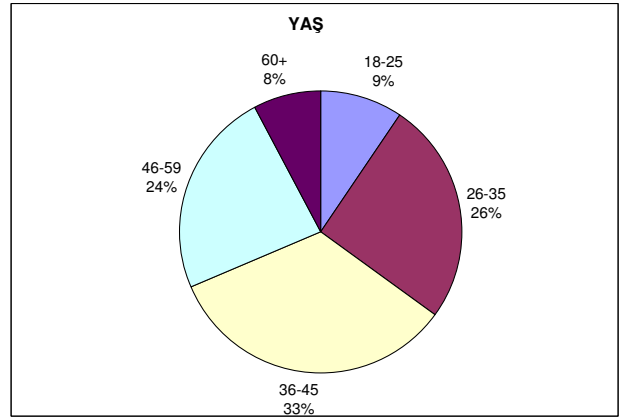
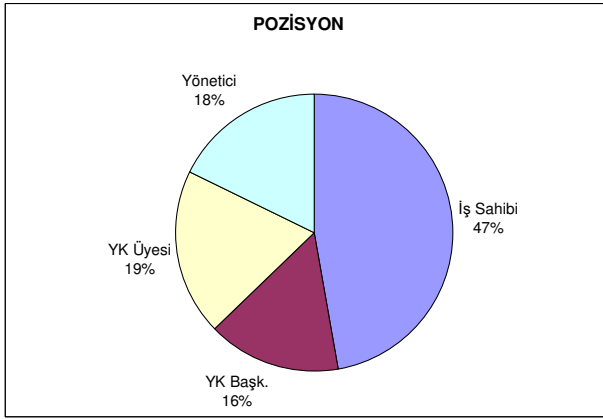
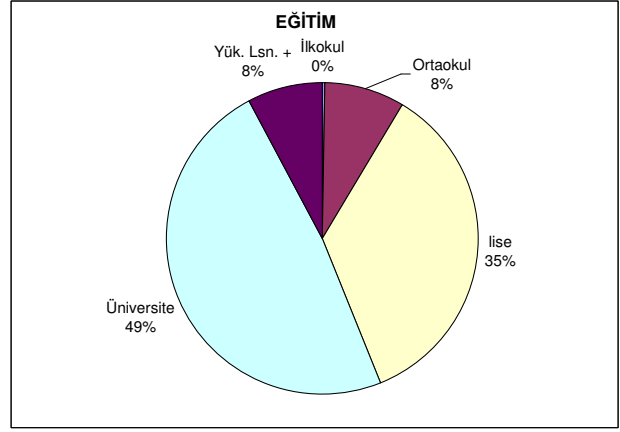
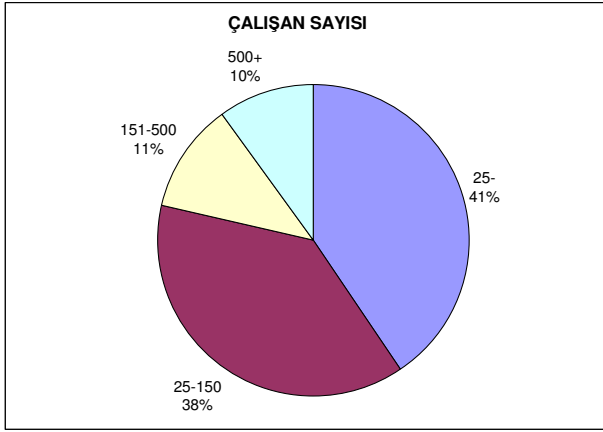
Ankete yanıt veren SİAD üyelerinin, yaş, eğitim, işteki pozisyon ve yönettiği kişi sayısına bağlı olarak işyeri büyüklüğü bilgilerine göre hazırlanan grafikler federasyon genelinde ve iller arasında toplu halde Şekil.2.a ve Şekil.2.b'de sunulmuştur.

Ankete katılarak görüş bildiren sanayici ve işadamlarının profili Şekil.2.a'daki grafiklerde görselleştirildiği üzere özetle aşağıdaki gibidir. Katılımcılar,

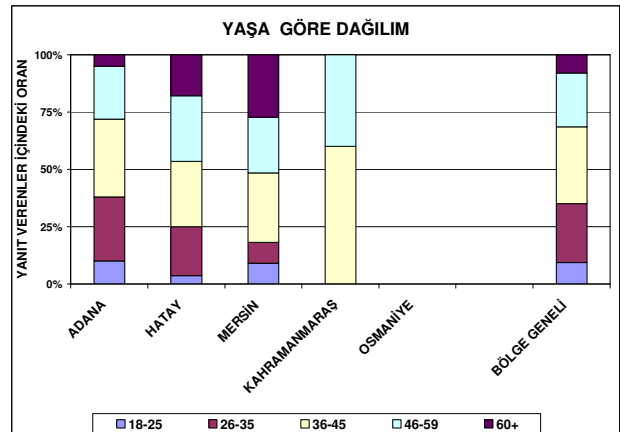
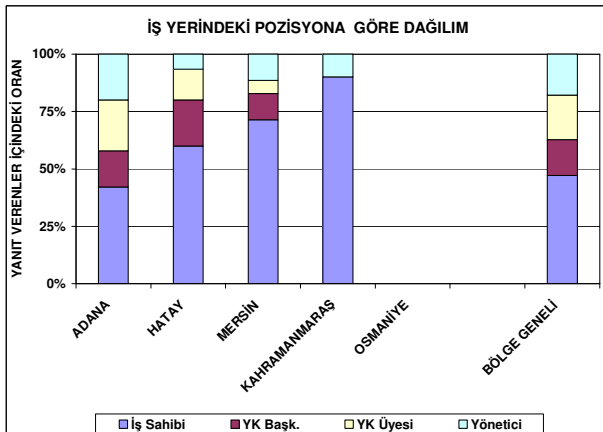
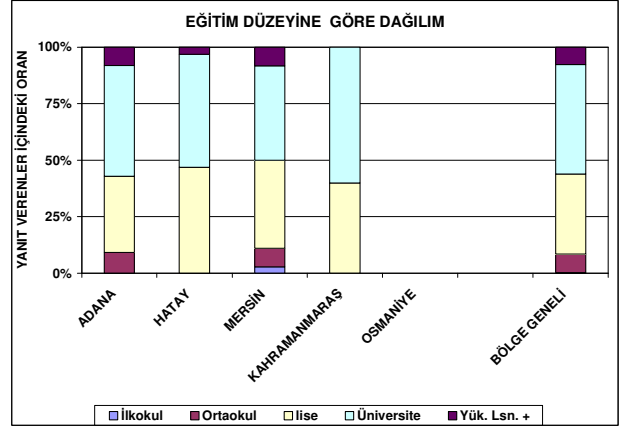
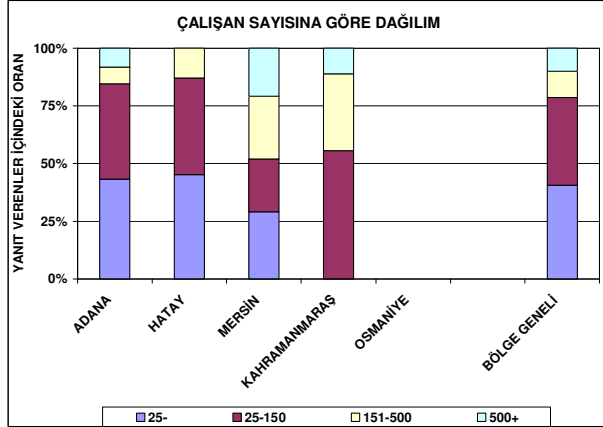
- %68'i 45 yaş ve altı
- %92'si lise ya da daha ileri düzeyde eğitimli
- Küçük (% 41) ve orta büyüklükte (% 38) firmalarda
- Genellikle işin sahibi (%47) veya Yönetici (%35) konumundadır.

Katılımcı profili, Şekil.2.b'de gösterildiği gibi iller bazında da karşılaştırıldığında iller arasında Şekil.2.a'da tanıtılan genel yapıdan çok büyük sapmalar olmadığı gözlenmektedir.

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelİ Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

Şekil.2.a

Şekil.2.b

2.2. ANKET BULGULARI

Anket sonuçları üç yönde değerlendirilmiştir.

- 10 yıl sonrasına dönük olarak önde olacağı düşünülen sektörler bağlamında illerin birbirlerini nasıl algıladığının değerlendirilmesi
- Sektörler arası ilişkilerin nasıl konumlandırıldığının değerlendirilmesi,
- Sorunların sektörlerle nasıl ilişkilendirildiğinin değerlendirilmesidir.

Bu bağlamda, ilk değerlendirme ile illerin kendileri için öngördükleri gelecek ile komşu iller tarafından onlar hakkında öngörülen gelecekler arasındaki farklılıkların belirlenmesi sağlanmaktadır. Bu farklılıklar ve sektörel ilişkilendirmelerden hareketle oluşturulacak kümeler ile sektör-sorun ilişkileri de geleceğe yönelik yol haritasının tanımlanmasında planlamacılara yardımcı olacak bir veri tabanı oluşturmaktadır. Bulgular, yukarıda tanımlanan şekilde yorumlanarak önce her il esasında ayrı ayrı, daha sonra da bölge esaslı olarak aşağıda sırayla tanıtılmaktadır. Sözkonusu bulgular, tüm illerin görüşlerinin birbirleriyle karşılaştırılmasına olanak verecek şekilde tablolar ve grafiklerle desteklenerek sunulmuştur.

2.2.1. 10 YIL SONRAKİ SEKTÖREL YAPI ÖNGÖRÜSÜ

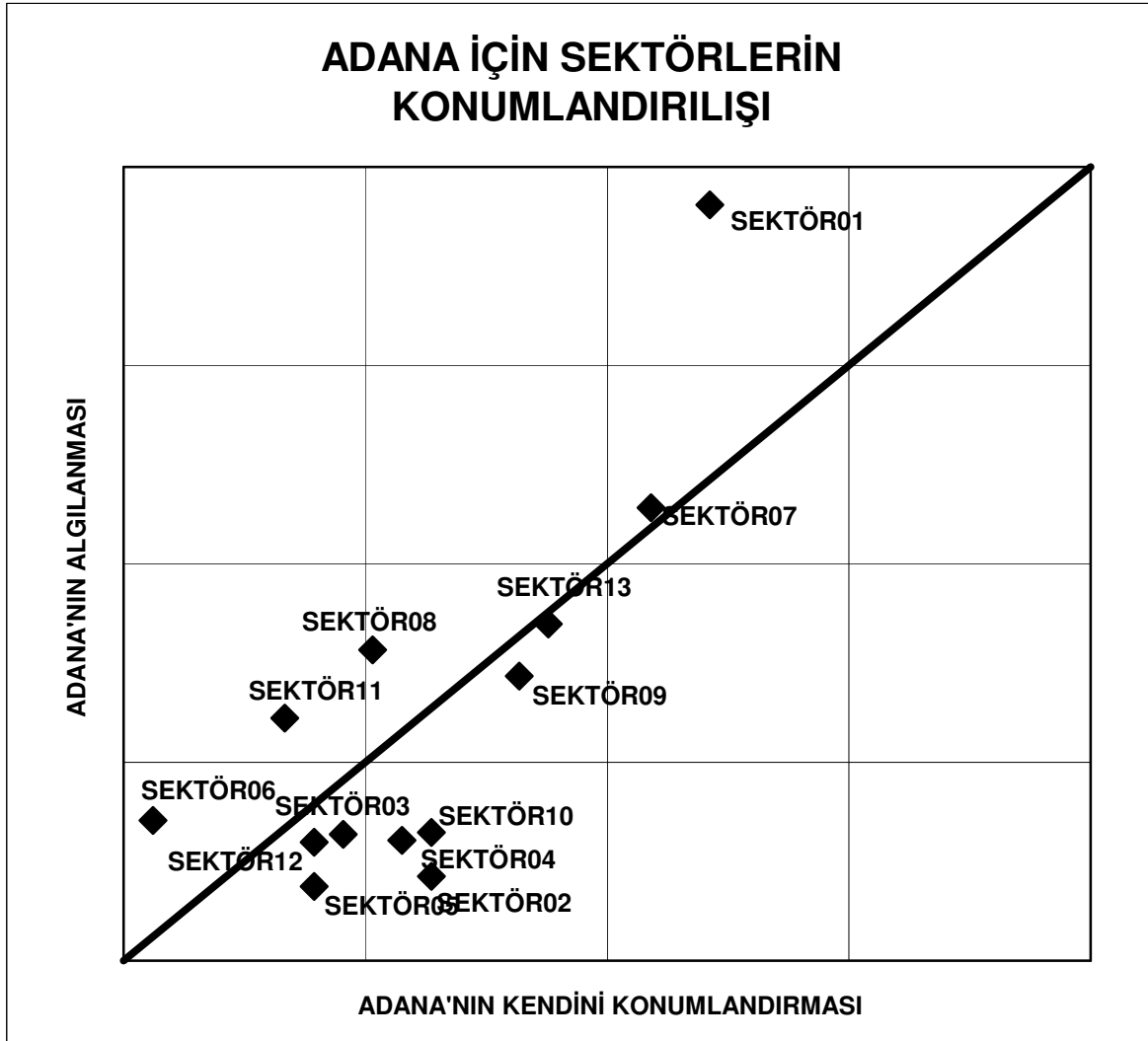
Sektörel yapı öngörülerini yukarıda değinildiği gibi önce her il için algılanma farklılıklarını da öne çıkaracak şekilde, illerin kendileri için öngördükleri gelecek ile komşu iller tarafından onlar hakkında öngörülen gelecekler arasındaki farklılıkların yansıtıldığı grafikler halinde verilmektedir. Her bir il için yorumlar yapıldıktan sonra bölge genelinde nasıl bir sektörel yapı öngörüldüğü tartışılacaktır.

Grafiklerde kullanılan sektör numaralarının ifade ettiği sektörler Tablo 1'dedir.

Tablo 1. Ankette Sorgulanan Sektörler

NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUKUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
8	KİŞİSEL HİZMETLER
9	METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER
11	TURİZM
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
13	ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK

2.2.1.1. ADANA

Şekil 3. ADANA'nın algılanma farklılıkları

Adana kendi için, **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01)** sektörünü BİRİNCİL, **KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (07)**, **ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)**, ve **METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA TECHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ (09)** sektörlerinin de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Adana'yı algılaması Adana'nın kendini konumlandırması ile oldukça uyumludur. Konumlandırmalar arasındaki öne çıkan tek fark, ikincil önemli sektörler grubu içine **KİŞİSEL HİZMETLER (08)**, ve **TURİZM (11)** sektörlerinin de dahil edilmiş olmasıdır.

2.2.1.2. HATAY

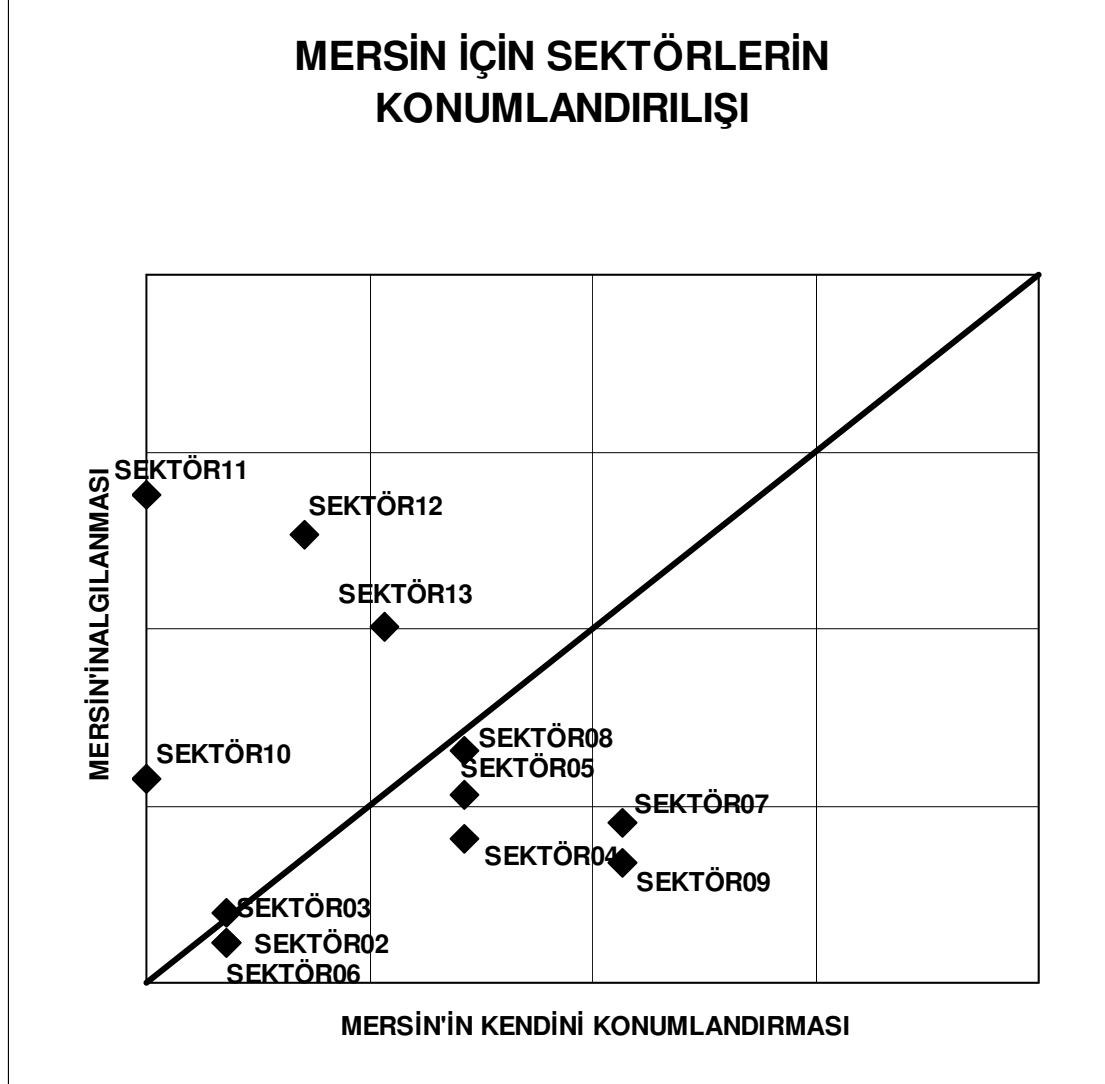

Şekil 4. HATAY'ın algılanma farklılıkları

Hatay kendi için, **ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)** ve **TURİZM (11)** birincil öncelikte, **METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA TECHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ (09), ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA (12)** ve **PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER (10)** sektörlerini de ikincil öncelikte önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Hatay'ı algılaması da Hatay'ın kendini konumlandırılışından biraz farklıdır. **ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)** ve **TURİZM (11)** yanısıra, **METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA TECHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ (09)** ve **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01)** sektörleri de birincil öncelikli sektörler arasında düşünülürken, **KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (07)** ile **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** sektörleri ikincil öncelikli sektörler olarak algılanmıştır.

2.2.1.3. MERSİN

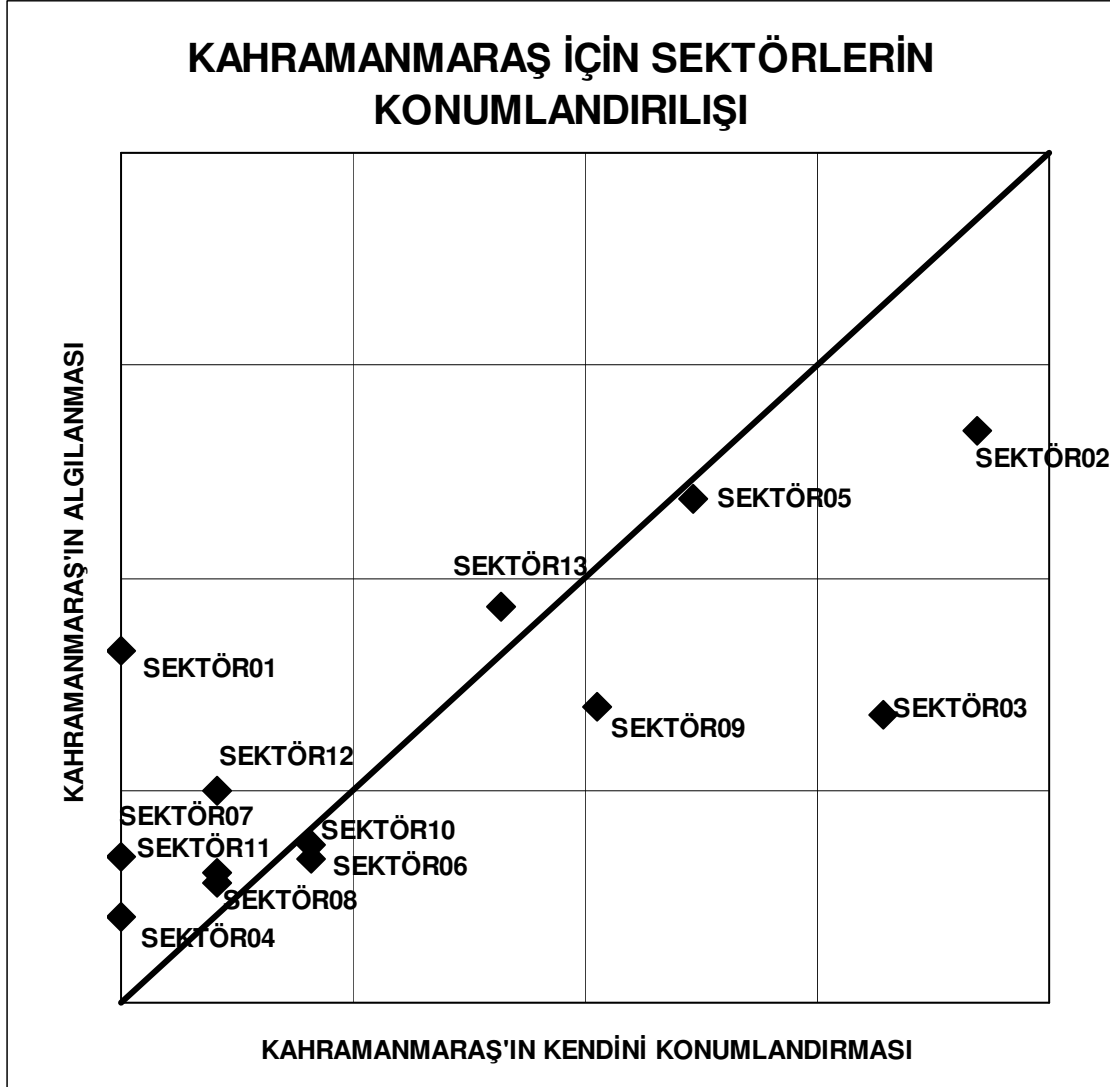

Şekil 5. MERSİN'in algılanma farklılıkları

MERSİN kendi için, **KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (07)** ile **METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA TEHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ (09)** sektörlerini birincil öncelikli ve **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05), KİŞİSEL HİZMETLER (08)** ve **GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04)**, sektörlerini de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin MERSİN'i algılaması ise MERSİN'in kendini konumlandırmasından biraz farklıdır. Diğer iller, MERSİN'in birincil ve ikincil öncelikli olarak öne çıkarttığı sektörlerin tümünü ikincil öncelikli olarak algılamakta, **TURİZM (11), ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA (12)** ve **ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)** sektörlerini birincil sektörler olarak konumlandırmaktadırlar.

2.2.1.3. KAHRAMANMARAŞ

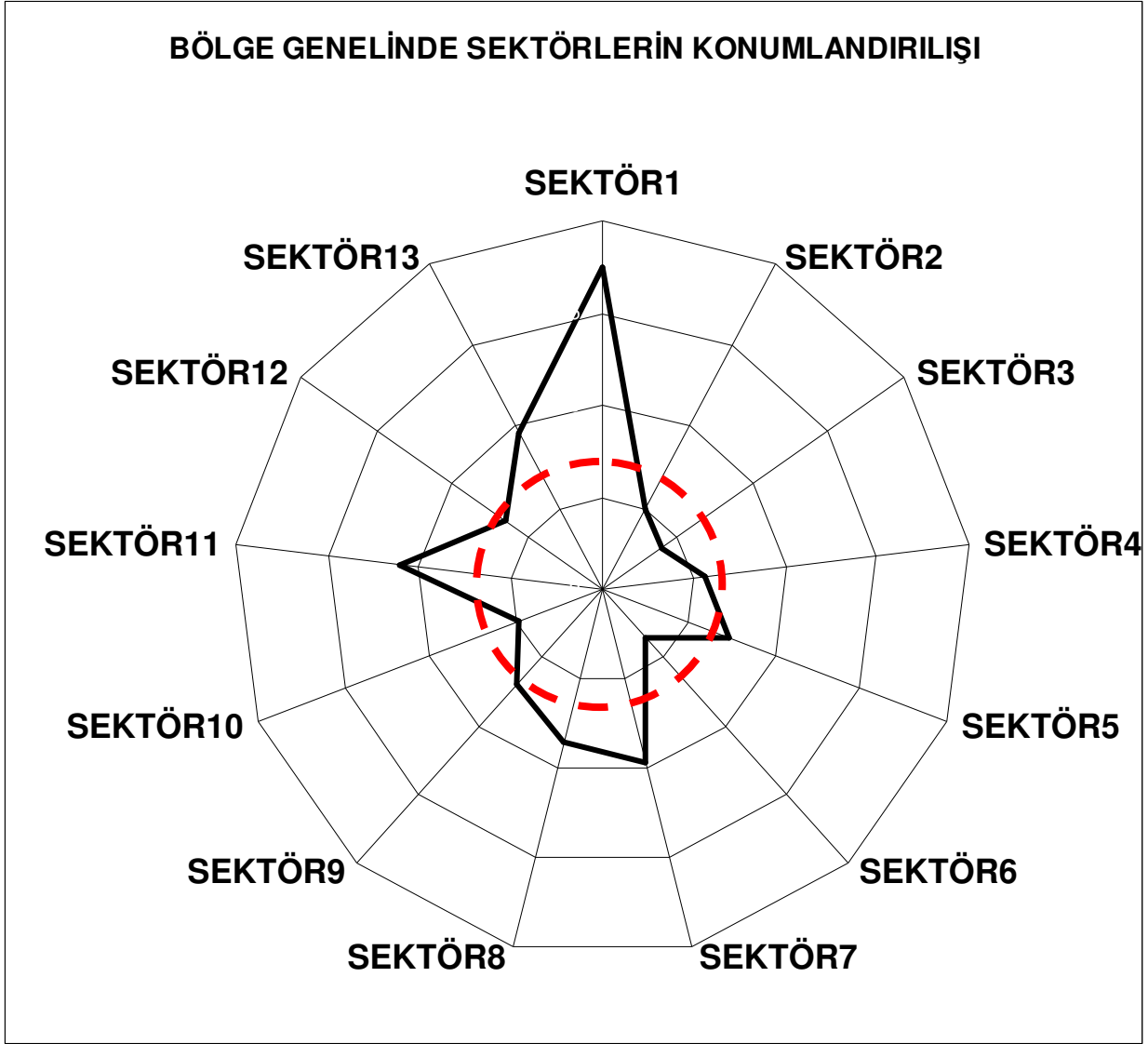

Şekil 6. KAHRAMANMARAŞ'ın algılanma farklılıkları

KAHRAMANMARAŞ kendi için, **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** ile **ELEKTRİK GAZ VE BUHAR (03)** sektörlerini birincil öncelikli ve **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)**, **METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA TECHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ (09)** ve **ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)**, sektörlerini de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin KAHRAMANMARAŞ'ı algılaması ise KAHRAMANMARAŞ'ın kendini konumlandırmasından biraz farklıdır. Diğer iller, **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** ile **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** sektörlerini birincil öncelikli olarak algılamakta ve **ELEKTRİK GAZ VE BUHAR (03)** ve **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01)** sektörlerini de ikincil öncelikli grubunda değerlendirmektedirler.

2.2.1.7. BÖLGE GENELİ

Şekil 7. BÖLGE genelinde öngörülen sektörel yapı

Bölge genelinde, Şekil 7'de gösterildiği gibi gelecek 10 yıl sonunda;

- ⇒ **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01), İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05), KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (07), KİŞİSEL HİZMETLER (08), METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (09), TURİZM (11) ve ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)** sektörleri **birincil öncelikli**,
- ⇒ **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), ELEKTRİK, GAZ VE BUHAR (03), GIDA, İÇKİ ve TÜTÜN SANAYİİ (04), KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ (06), PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER (10) ve ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA (12)** sektörleri de **ikincil öncelikli** önder olabilecek sektörler olarak öngörülmektedir.

Diğer bir deyişle gelecek 10 yıllık dönemde, güçlü yanların bir avantaj olarak değerlendirileceği düşünülmektedir.

2.2.2. SEKTÖREL KÜMELER

Aşağıda, sektörlerin birbirlerine olan yakınlıklarının her ilde ve bölge genelinde algılanışlarından hareketle elde edilen sektörel kümeler tanıtılmaktadır. Gerek yakınlıklar matrislerinde, gerekse kümelerin görselleştirildiği grafiklerde kullanılan sektör kısaltmalarının ankette kullanıldığı şekliyle karşılıkları daha önce Tablo 1'de sunulmuştur. Bir hatırlatma olarak Tablo 1 aşağıda bir kez daha verilmektedir.

Tablo 1. Ankette Sorgulanan Sektörler

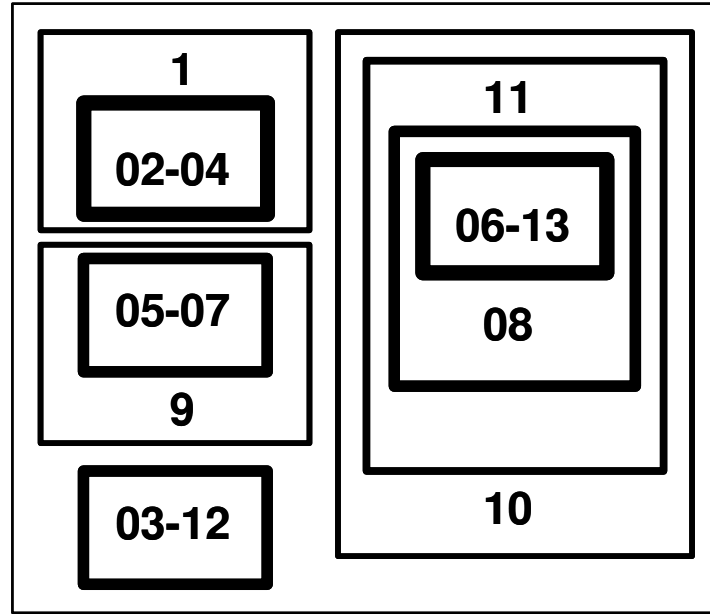
NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
8	KİŞİSEL HİZMETLER
9	METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER
11	TURİZM
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
13	ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK

Bu noktada hatırlatılması gereken önemli bir husus da, oluşan kümelerin, geleceği şekillendirmek üzere oluşturulacak bir stratejik planın başlangıcını belirleyen bugünkü durumu da yansıtmakta olduğu hususudur.

2.2.2.1. ADANA

Tablo 2. ADANA için sektörel yakınlıklar

	SEKTOR01	SEKTOR02	SEKTOR03	SEKTOR04	SEKTOR05	SEKTOR06	SEKTOR07	SEKTOR08	SEKTOR09	SEKTOR10	SEKTOR11	SEKTOR12	SEKTOR13
SEKTOR01	0	2317	4045	3616	3980	3008	5875	5794	4910	4767	4139	3961	3851
SEKTOR02	2317	0	3770	883	1875	1143	3348	2527	3210	3343	2889	3729	3400
SEKTOR03	4045	3770	0	6530	3366	3792	5852	4389	5704	6292	4724	1634	5626
SEKTOR04	3616	883	6530	0	3468	2470	4832	3271	5147	3640	4085	5776	4356
SEKTOR05	3980	1875	3366	3468	0	1261	1784	3000	3892	3096	5198	3921	3657
SEKTOR06	3008	1143	3792	2470	1261	0	2632	1684	3680	2583	2417	3121	1115
SEKTOR07	5875	3348	5852	4832	1784	2632	0	3683	2512	4435	4692	5331	4351
SEKTOR08	5794	2527	4389	3271	3000	1684	3683	0	4545	2322	2227	2761	2339
SEKTOR09	4910	3210	5704	5147	3892	3680	2512	4545	0	5463	5101	5399	4960
SEKTOR10	4767	3343	6292	3640	3096	2583	4435	2322	5463	0	5338	3627	3017
SEKTOR11	4139	2889	4724	4085	5198	2417	4692	2227	5101	5338	0	3078	2535
SEKTOR12	3961	3729	1634	5776	3921	3121	5331	2761	5399	3627	3078	0	3870
SEKTOR13	3851	3400	5626	4356	3657	1115	4351	2339	4960	3017	2535	3870	0

Şekil 8. ADANA için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümelenme yapısı Şekil 8'de gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde, baskın biçimde öne çıkan ve etrafında halkalar şeklinde oluşmuş çevresel sektörlerle tanımlı üç küme ile yalın olarak ancak baskın nitelikte bir küme tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda dört adet çekirdek aşağıdaki gibi oluşmuştur:

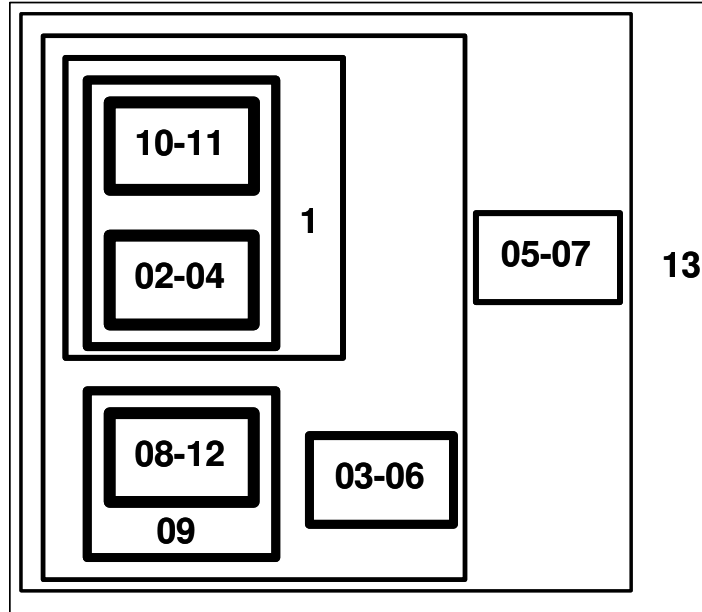
- Birinci çekirdek küme; **KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ (06) ve ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)** sektör grubundan oluşmaktadır.
- İkinci çekirdek küme; **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), ve GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04)** sektör grubundan oluşmaktadır.
- Üçüncü çekirdek küme; **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK (05) ve KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUKUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (07)** sektör grubundan oluşmaktadır.
- Dördüncü çekirdek küme; **ELEKTRİK GAZ VE BUHAR (03) ve ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA (12)** sektör grubundan oluşmaktadır.

Bu kümeleşmenin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında stratejik önemi olduğu söylenebilir.

2.2.2.2. HATAY

Tablo 3. HATAY için sektörel yakınlıklar

	SEKTOR01	SEKTOR02	SEKTOR03	SEKTOR04	SEKTOR05	SEKTOR06	SEKTOR07	SEKTOR08	SEKTOR09	SEKTOR10	SEKTOR11	SEKTOR12	SEKTOR13
SEKTOR01	0	13	16	11	12	11	20	12	13	12	8	12	19
SEKTOR02	13	0	27	7	16	13	20	14	16	10	8	17	21
SEKTOR03	16	27	0	24	19	10	29	16	13	21	21	22	35
SEKTOR04	11	7	24	0	20	14	31	15	17	9	12	18	25
SEKTOR05	12	16	19	20	0	11	13	9	16	19	18	18	22
SEKTOR06	11	13	10	14	11	0	20	7	12	14	11	19	24
SEKTOR07	20	20	29	31	13	20	0	17	20	24	20	20	33
SEKTOR08	12	14	16	15	9	7	17	0	7	13	12	7	13
SEKTOR09	13	16	13	17	16	12	20	7	0	12	11	10	24
SEKTOR10	12	10	21	9	19	14	24	13	12	0	6	10	20
SEKTOR11	8	8	21	12	18	11	20	12	11	6	0	12	24
SEKTOR12	12	17	22	18	18	19	20	7	10	10	12	0	11
SEKTOR13	19	21	35	25	22	24	33	13	24	20	24	11	0

Şekil 9. HATAY için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 9'da gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde, baskın olarak belirginleşen iki kümenin yapısı tanımlandığı gözlenmektedir.

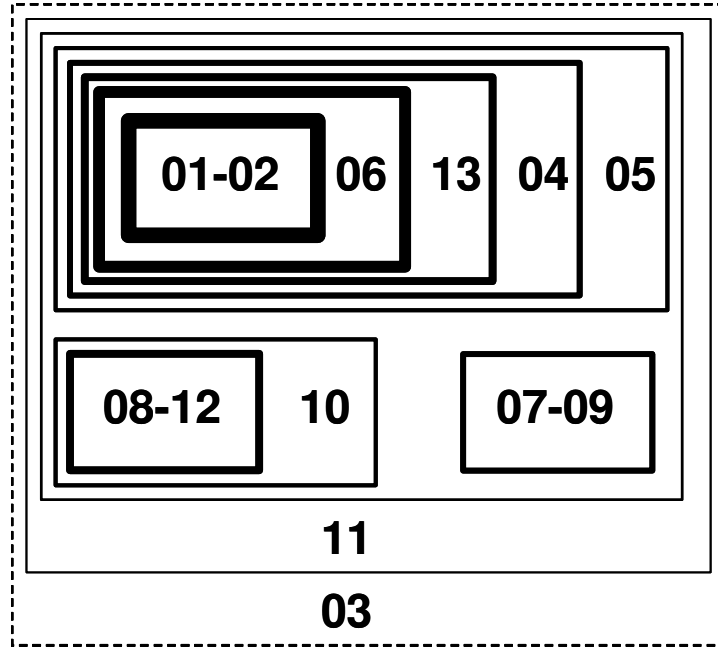
- Birinci küme; **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04) , PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER (10) ve TURİZM (11)**
- İkinci küme; **KİŞİSEL HİZMETLER (08) ve ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA (12)**

Bu iki kümenin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.3. MERSİN

Tablo 4. MERSİN için sektörel yakınlıklar

	SEKTOR01	SEKTOR02	SEKTOR03	SEKTOR04	SEKTOR05	SEKTOR06	SEKTOR07	SEKTOR08	SEKTOR09	SEKTOR10	SEKTOR11	SEKTOR12	SEKTOR13
SEKTOR01	0	285	1074	540	522	429	1111	791	1191	1243	1412	1008	522
SEKTOR02	285	0	1593	581	855	318	1076	970	896	1707	1198	1431	517
SEKTOR03	1074	1593	0	2212	1261	1321	2100	1501	1845	2607	2677	1108	2111
SEKTOR04	540	581	2212	0	1050	1093	2017	1060	2077	1200	1701	1762	811
SEKTOR05	522	855	1261	1050	0	590	894	1159	1478	1351	2412	1476	1184
SEKTOR06	429	318	1321	1093	590	0	1048	698	1061	1361	1358	951	748
SEKTOR07	1111	1076	2100	2017	894	1048	0	1360	840	2322	2139	1921	1423
SEKTOR08	791	970	1501	1060	1159	698	1360	0	1606	729	1277	668	935
SEKTOR09	1191	896	1845	2077	1478	1061	840	1606	0	2252	2257	1832	1316
SEKTOR10	1243	1707	2607	1200	1351	1361	2322	729	2252	0	2554	1422	1196
SEKTOR11	1412	1198	2677	1701	2412	1358	2139	1277	2257	2554	0	1219	946
SEKTOR12	1008	1431	1108	1762	1476	951	1921	668	1832	1422	1219	0	1638
SEKTOR13	522	517	2111	811	1184	748	1423	935	1316	1196	946	1638	0

Şekil 10. MERSİN için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 10'da gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde, baskın olarak belirginleşen iki kümenin yapıyı tanımladığı gözlenmektedir.

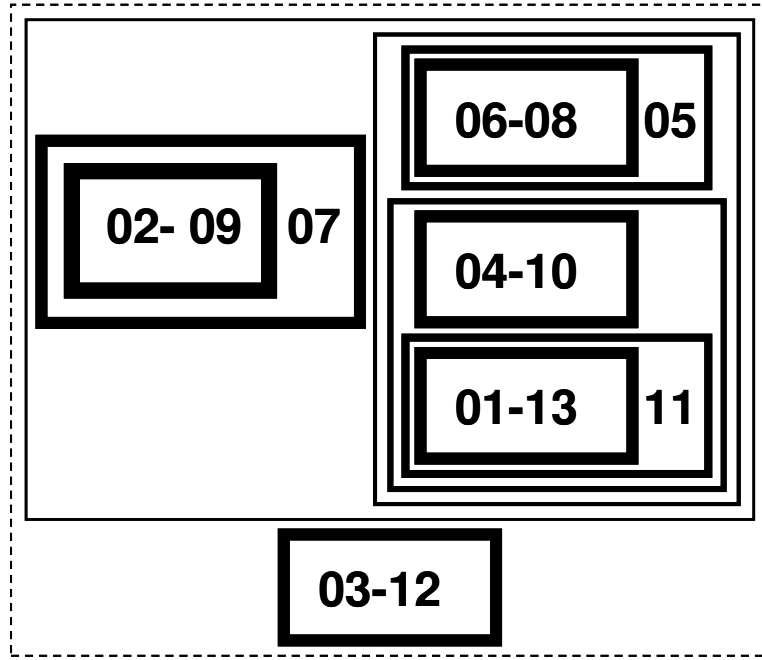
- Birinci küme; **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01), DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ (06)**
- İkinci küme; **KİŞİSEL HİZMETLER (08), ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA (12) ve PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER (10)**

Bu iki kümenin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.3. KAHRAMANMARAŞ

Tablo 5. KAHRAMANMARAŞ için sektörel yakınlıklar

	SEKTOR01	SEKTOR02	SEKTOR03	SEKTOR04	SEKTOR05	SEKTOR06	SEKTOR07	SEKTOR08	SEKTOR09	SEKTOR10	SEKTOR11	SEKTOR12	SEKTOR13
SEKTOR01	0	138	236	92	122	120	178	177	175	105	149	147	67
SEKTOR02	138	0	228	169	189	173	72	236	29	133	142	223	138
SEKTOR03	236	228	0	315	234	163	300	275	274	213	246	65	301
SEKTOR04	92	169	315	0	227	197	244	217	223	67	148	258	167
SEKTOR05	122	189	234	227	0	66	128	160	170	191	261	148	138
SEKTOR06	120	173	163	197	66	0	148	62	184	143	118	109	80
SEKTOR07	178	72	300	244	128	148	0	241	31	209	206	283	167
SEKTOR08	177	236	275	217	160	62	241	0	255	120	128	193	91
SEKTOR09	175	29	274	223	170	184	31	255	0	185	183	258	161
SEKTOR10	105	133	213	67	191	143	209	120	185	0	104	167	124
SEKTOR11	149	142	246	148	261	118	206	128	183	104	0	239	82
SEKTOR12	147	223	65	258	148	109	283	193	258	167	239	0	184
SEKTOR13	67	138	301	167	138	80	167	91	161	124	82	184	0

Şekil 11. KAHRAMANMARAŞ için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 11'de gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde, baskın olarak belirginleşen üç kümenin yapısı tanımladığı gözlenmektedir.

- Birinci küme; **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** ve **METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ (09)**
- İkinci küme; **ELEKTRİK, GAZ VE BUHAR (03)** ve **ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA (12)**
- Üçüncü küme; **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01), GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04), KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ (06), KİŞİSEL HİZMETLER (08), PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER (10)** ve **ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK (13)**

Bu kümelerin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.3. SEKTÖR-SORUN İLİŞKİLENDİRMELERİ

Aşağıda, bölge işadamları ve sanayicileri tarafından belirlenmiş olan "sektörler ve sorunlar arasındaki ilişkilendirmeler" ile "sektörler ve iller esasında öncelikli sorunlar" tanıtılmaktadır. Sözkonusu bulgular hem matris formatında hem de grafikler şeklinde özetlenmiştir. Matrislerde ve grafiklerde kullanılan sektör numaralarının, ankette kullanılan şekliyle karşılıkları daha önce Tablo 1'de sunulmuştu. Bir hatırlatma olarak Tablo 1 aşağıda bir kez daha verilmektedir.

Tablo 1. Ankette Sorgulanan Sektörler

NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
8	KİŞİSEL HİZMETLER
9	METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER
11	TURİZM
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
13	ZİRAAT,HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK

Sorun numaraları, isim ve açıklamaları ankette kullanılan şekliyle Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7. Sorunlar

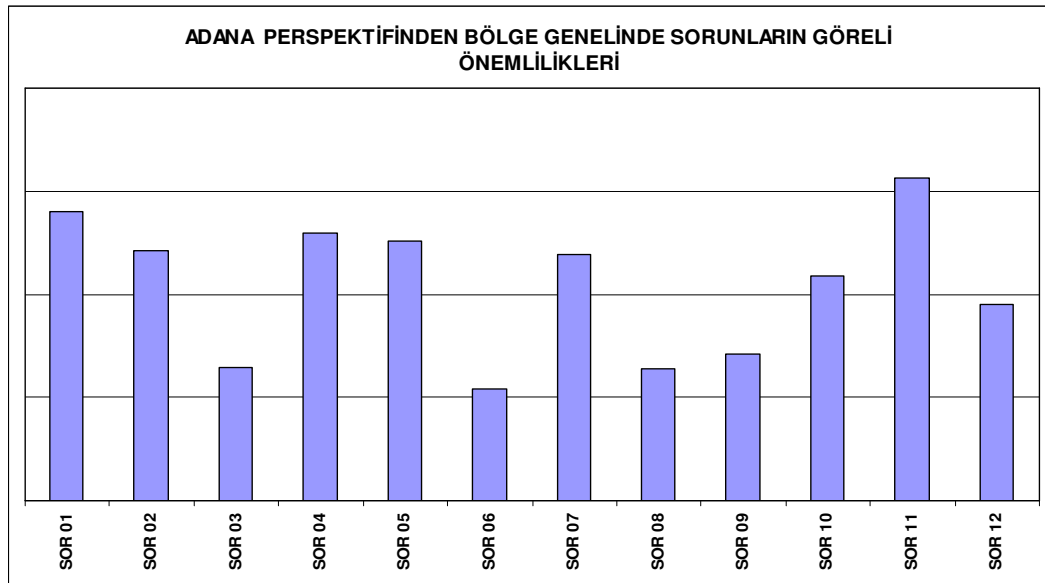
NO	SORUNLAR
1	AR-GENİN YETERSİZLİĞİ (AR-GENİN EKSİKLİĞİ, AR-GE MERKEZLERİNİN OLMAYIŞI)
2	ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER (SANAYİ ATIKLARININ DEĞERLENDİRİLEMEMESİ, ABARTILI ÇEVRECİLİK, SANAYİ KAYNAKLI HAVA KİRLİLİĞİ, ARITMA TESİSLERİNİN EKSİKLİĞİ, KATI ATIK SORUNU, KÜRESEL ISINMA, ÇEVRE KİRLİLİĞİ, SU SIKINTISI)
3	ENERJİ YETERSİZLİĞİ (ELEKTRİK KESİNTİLERİ, YETERSİZ ELEKTRİK ENERJİSİ)
4	NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ (NİTELİKLİ TEKNİK ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ, MESLEK LİSELERİNİN NİTELİKLİ MEZUNLAR VEREMEYİŞİ)
5	PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER (BÖLGEDE SANAYİ ENVANTERİ -VERİ TABANI- OLMAYIŞI, GÜVENİLİR OLMAYAN İSTATİSTİKLER, MASTER PLAN EKSİKLİĞİ, SANAYİ ÇALIŞANLARININ İSKAN SORUNU, YATIRIM ALANLARININ YETERSİZLİĞİ, GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZENDİRİLMEMESİ, SERBEST BÖLGELERİN YANLIŞ KULLANIMI)
6	TARIMA DAYALI UYGULAMA VE POLİTİKALAR (BÖLÜNÜŞ TARIM ALANLARI, TARIMDA ORGANİZE OLAMAMAK, TARIMIN AB NORMLARINDA SÜBVANSE EDİLMEMESİ, ISLAH ÇALIŞMALARI EKSİKLİĞİ, TARIMDA ÜRÜN DESENİ PLANI YAPILMAMASI, TARIMDA DIŞ PAZARLAMA EKSİKLİĞİ, SOĞUK DEPOLAMA VE TAŞIMACILIK YETERSİZLİĞİ, TARIMSAL ÜRÜNLERİN İŞLENEMEMESİ, UYGUN OLMAYAN SULAMA SİSTEMLERİ)
7	TEŞVİKTE YANLIŞ UYGULAMALAR
8	ULAŞTIRMA SORUNLARI (YOĞUN TRAFİK, HAVAALANI YETERSİZLİĞİ, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI YETERSİZLİĞİ, HAVA KARGO EKSİKLİĞİ, RANDIMANLI ÇALIŞMAYAN LİMANLAR)
9	ÜNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİ EKSİKLİĞİ
10	ÜRETİM ÜZERİNDEKİ MALİ YÜKLER (KAYIT DIŞI EKONOMİ, GİRDİ MALİYETLERİNİN YÜKSEKLİĞİ, SSK PRİMLERİNİN YÜKSEKLİĞİ, İSTİHDAMIN ÜZERİNDEKİ MALİYET YÜKLERİ, ÇİN MALLARININ DÜŞÜK FİYATLA REKABETİ, SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ, BÜROKRASİDEN DOĞAN MALİYET (HARÇLAR), TARIMSAL GİRDİLERİN YÜKSEKLİĞİ, DÖVİZ ÜZERİNDEKİ BASKI, ÇELİK HAMMADDESİ YETERSİZLİĞİ, KAYNAK KULLANIM DESTEKLEME FONU)
11	YASAL DÜZENLEMELER (YARGININ İŞLEYİŞİ, BÜROKRATİK ENGELLER, BANKACILIK YASASI, REKABET YASASINDAKİ YETERSİZLİKLER, SİYASİ KADROLAŞMA, YASALARIN YETERİNCE BİLİNMEMESİ, ENGELLEYİCİ DEVLET DENETLEMESİ, BASEL II İLE UYUM SORUNLARI)
12	YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ (YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ, ACİL ÖNLEM PLANMASINDA EKSİKLİKLER, TARİH VE KÜLTÜRÜN KORUNAMAMASI, DIŞARIDAN GELENLER İÇİN KONAĞAMA OLANAĞI EKSİKLİĞİ)

2.2.3.2. ADANA

Tablo 8. Adana için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12
SEKTÖR01												
SEKTÖR02												
SEKTÖR03												
SEKTÖR04												
SEKTÖR05												
SEKTÖR06												
SEKTÖR07												
SEKTÖR08												
SEKTÖR09												
SEKTÖR10												
SEKTÖR11												
SEKTÖR12												
SEKTÖR13												
GENEL												

Adana için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri Tablo 8’de dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Adana için genelde önde gelen sorunlar; [01] AR-GENİN YETERSİZLİĞİ (AR-GENİN EKSİKLİĞİ, AR-GE MERKEZLERİNİN OLMAYIŞI), [04] NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ (NİTELİKLİ TEKNİK ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ, MESLEK LİSELERİNİN NİTELİKLİ MEZUNLAR VEREMEYİŞİ), [05] PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER (BÖLGEDE SANAYİ ENVANTERİ -VERİ TABANI- OLMAYIŞI, GÜVENİLİR OLMAYAN İSTATİSTİKLER, MASTER PLAN EKSİKLİĞİ, SANAYİ ÇALIŞANLARININ İSKAN SORUNU, YATIRIM ALANLARININ YETERSİZLİĞİ, GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZENDİRİLMEMESİ, SERBEST BÖLGELERİN YANLIŞ KULLANIMI), ve [11] YASAL DÜZENLEMELER (YARGININ İŞLEYİŞİ, BÜROKRATİK ENGELLER, BANKACILIK YASASI, REKABET YASASINDAKİ YETERSİZLİKLER, SİYASİ KADROLAŞMA, YASALARIN YETERİNCE BİLİNMEMESİ, ENGELLEYİCİ DEVLET DENETLEMESİ, BASEL II İLE UYUM SORUNLARI) belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 13’de de gösterilmiştir.

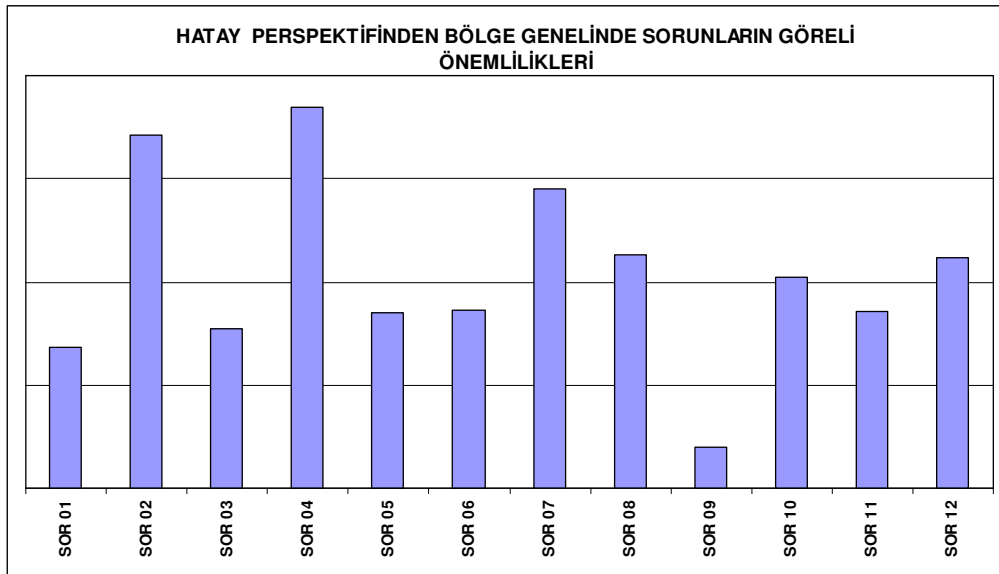
Şekil 13. Adana için öne çıkan sorunlar

2.2.3.2. HATAY

Tablo 9. Hatay için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12
SEKTÖR01												
SEKTÖR02												
SEKTÖR03												
SEKTÖR04												
SEKTÖR05												
SEKTÖR06												
SEKTÖR07												
SEKTÖR08												
SEKTÖR09												
SEKTÖR10												
SEKTÖR11												
SEKTÖR12												
SEKTÖR13												
GENEL												

Hatay için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri Tablo 9’da dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Hatay için genelde önde gelen sorunlar; [02] ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER (SANAYİ ATIKLARININ DEĞERLENDİRİLEMESİ, ABARTILI ÇEVRECİLİK, SANAYİ KAYNAKLI HAVA KİRLİLİĞİ, ARITMA TESİSLERİNİN EKSİKLİĞİ, KATI ATIK SORUNU, KÜRESEL ISINMA, ÇEVRE KİRLİLİĞİ, SU SIKINTISI) ve [04] NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ (NİTELİKLİ TEKNİK ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ, MESLEK LİSELERİNİN NİTELİKLİ MEZUNLAR VEREMEYİŞİ) belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 14’de de gösterilmiştir.

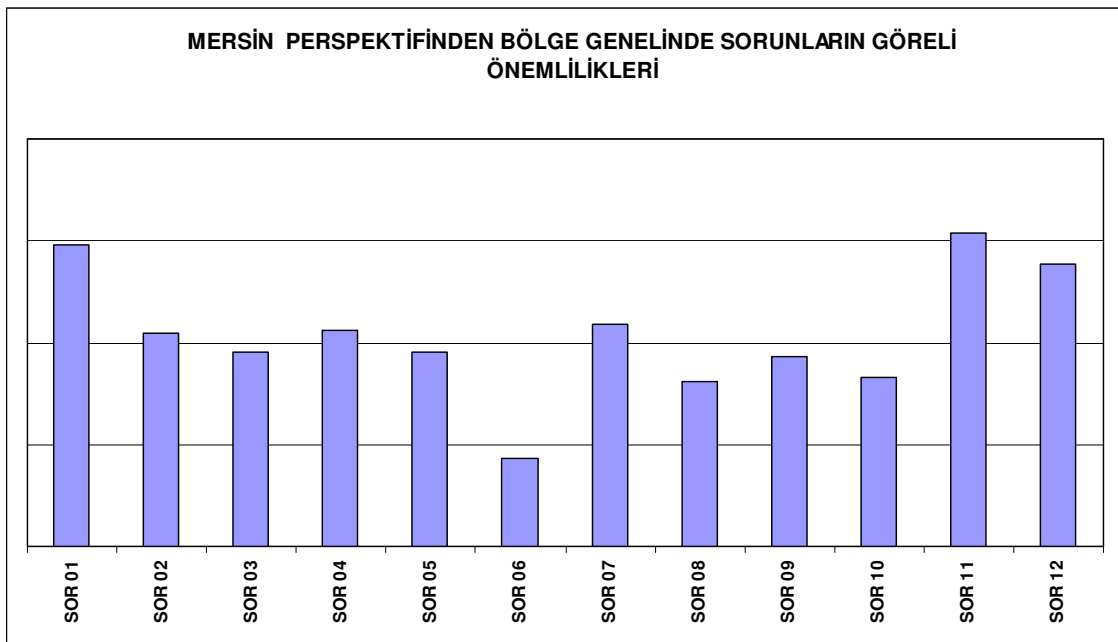
Şekil 14. Hatay için öne çıkan sorunlar

2.2.3.3. MERSİN

Tablo 10. MERSİN için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12
SEKTÖR01												
SEKTÖR02												
SEKTÖR03												
SEKTÖR04												
SEKTÖR05												
SEKTÖR06												
SEKTÖR07												
SEKTÖR08												
SEKTÖR09												
SEKTÖR10												
SEKTÖR11												
SEKTÖR12												
SEKTÖR13												
GENEL												

MERSİN için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri Tablo 10'da dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise MERSİN için genelde önde gelen sorunlar; [01] AR-GENİN YETERSİZLİĞİ (AR-GENİN EKSİKLİĞİ, AR-GE MERKEZLERİNİN OLMAYIŞI), **[11] YASAL DÜZENLEMELER** (YARGININ İŞLEYİŞİ, BÜROKRATİK ENGELLER, BANKACILIK YASASI, REKABET YASASINDAKİ YETERSİZLİKLER, SİYASİ KADROLAŞMA, YASALARIN YETERİNCE BİLİNMEMESİ, ENGELLEYİCİ DEVLET DENETLEMESİ, BASEL II İLE UYUM SORUNLARI) ve **[12] YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ** (YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ, ACİL ÖNLEM PLANMASINDA EKSİKLİKLER, TARİH VE KÜLTÜRÜN KORUNAMAMASI, DIŞARIDAN GELENLER İÇİN KONAKLAMA OLANAĞI EKSİKLİĞİ) olarak belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 15'de de gösterilmiştir.

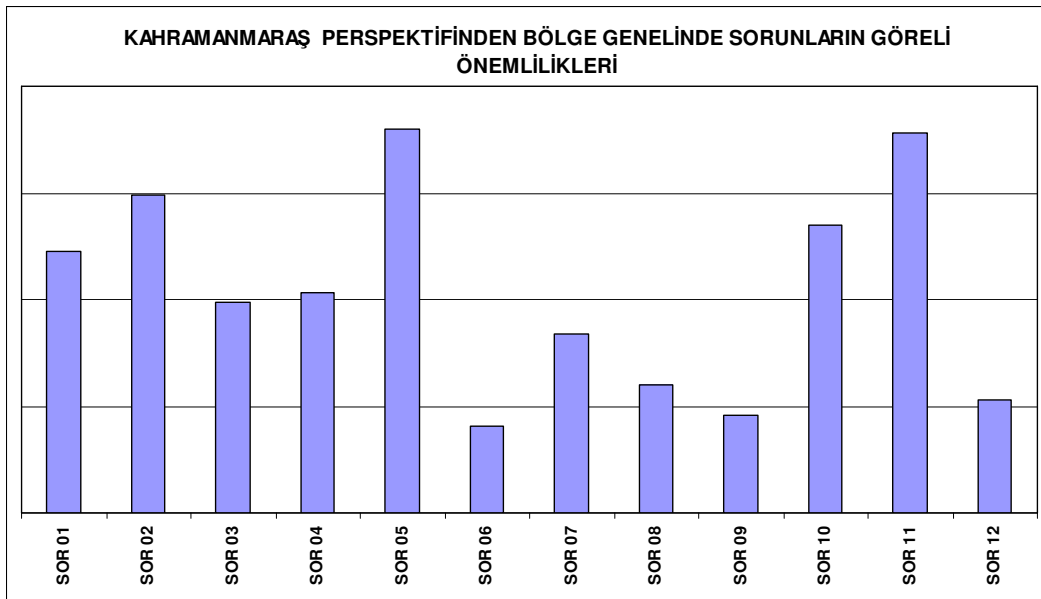
Şekil 15. MERSİN için öne çıkan sorunlar

2.2.3.3. KAHRAMANMARAŞ

Tablo 11. Kahramanmaraş için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12
SEKTÖR01												
SEKTÖR02												
SEKTÖR03												
SEKTÖR04												
SEKTÖR05												
SEKTÖR06												
SEKTÖR07												
SEKTÖR08												
SEKTÖR09												
SEKTÖR10												
SEKTÖR11												
SEKTÖR12												
SEKTÖR13												
GENEL												

Kahramanmaraş için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri Tablo 11’de dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise genelde önde gelen sorunlar; **[02] ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER** (SANAYİ ATIKLARININ DEĞERLENDİRİLEMESİ, ABARTILI ÇEVRECİLİK, SANAYİ KAYNAKLI HAVA KİRLİLİĞİ, ARITMA TESİSLERİNİN EKSİKLİĞİ, KATI ATIK SORUNU, KÜRESEL ISINMA, ÇEVRE KİRLİLİĞİ, SU SIKINTISI), **[05] PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER** (BÖLGEDE SANAYİ ENVANTERİ -VERİ TABANI- OLMAYIŞI, GÜVENİLİR OLMAYAN İSTATİSTİKLER, MASTER PLAN EKSİKLİĞİ, SANAYİ ÇALIŞANLARININ İSKAN SORUNU, YATIRIM ALANLARININ YETERSİZLİĞİ, GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZENDİRİLMEMESİ, SERBEST BÖLGELERİN YANLIŞ KULLANIMI), ve **[11] YASAL DÜZENLEMELER** (YARGININ İŞLEYİŞİ, BÜROKRATİK ENGELLER, BANKACILIK YASASI, REKABET YASASINDAKİ YETERSİZLİKLER, SİYASİ KADROLAŞMA, YASALARIN YETERİNCE BİLİNMEMESİ, ENGELLEYİCİ DEVLET DENETLEMESİ, BASEL II İLE UYUM SORUNLARI) olarak belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 16’da de gösterilmiştir.

Şekil 16. Kahramanmaraş için öne çıkan sorunlar

2.3.3.7. BÖLGE GENELİ

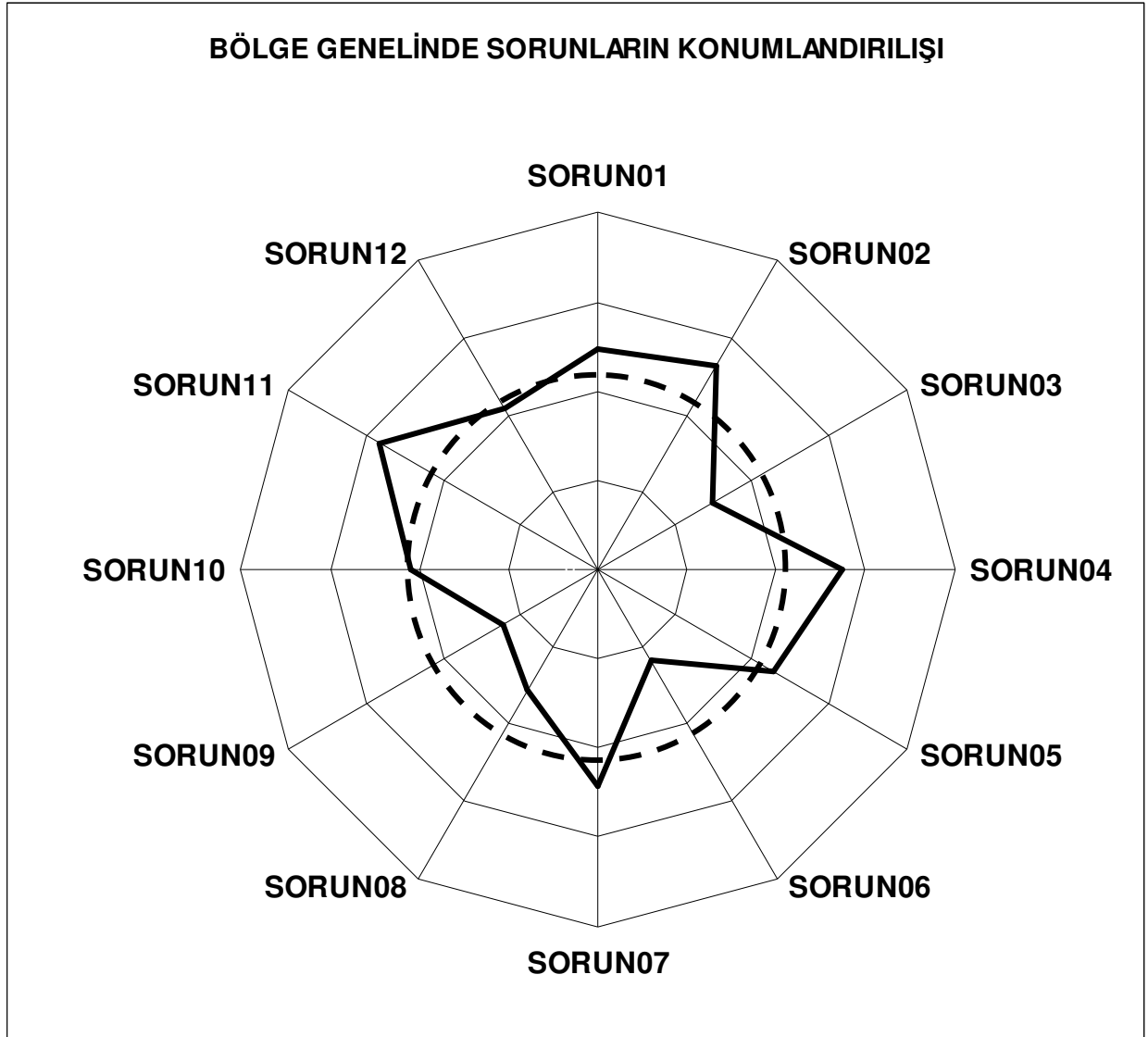
Tablo 12. Bölge geneli için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12
SEKTÖR01												
SEKTÖR02												
SEKTÖR03												
SEKTÖR04												
SEKTÖR05												
SEKTÖR06												
SEKTÖR07												
SEKTÖR08												
SEKTÖR09												
SEKTÖR10												
SEKTÖR11												
SEKTÖR12												
SEKTÖR13												
GENEL												

Bölge Genelinde sektörlerin bileşkesi olarak bakıldığında öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri ise dolu hücrelerle Tablo 12’de gösterilmiştir. Ayrıca Şekil 17’de de gösterildiği üzere, bölge genelinde 10 yıllık bir sürede öngörülen sektörel yapının oluşması sürecinde öne çıkan sorunlar;

- ⇒ **[01] AR-GENİN YETERSİZLİĞİ** (AR-GENİN EKSİKLİĞİ, AR-GE MERKEZLERİNİN OLMAYIŞI),
- ⇒ **[02] ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER** (SANAYİ ATIKLARININ DEĞERLENDİRİLEMEMESİ, ABARTILI ÇEVRECİLİK, SANAYİ KAYNAKLI HAVA KİRLİLİĞİ, ARITMA TESİSLERİNİN EKSİKLİĞİ, KATI ATIK SORUNU, KÜRESEL ISINMA, ÇEVRE KİRLİLİĞİ, SU SIKINTISI),
- ⇒ **[04] NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ** (NİTELİKLİ TEKNİK ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ, MESLEK LİSELERİNİN NİTELİKLİ MEZUNLAR VEREMEYİŞİ)
- ⇒ **[05] PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER** (BÖLGEDE SANAYİ ENVANTERİ -VERİ TABANI- OLMAYIŞI, GÜVENİLİR OLMAYAN İSTATİSTİKLER, MASTER PLAN EKSİKLİĞİ, SANAYİ ÇALIŞANLARININ İSKAN SORUNU, YATIRIM ALANLARININ YETERSİZLİĞİ, GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZENDİRİLMEMESİ, SERBEST BÖLGELERİN YANLIŞ KULLANIMI),
- ⇒ **[07] TEŞVİKTE YANLIŞ UYGULAMALAR**
- ⇒ **[11] YASAL DÜZENLEMELER** (YARGININ İŞLEYİŞİ, BÜROKRATİK ENGELLER, BANKACILIK YASASI, REKABET YASASINDAKİ YETERSİZLİKLER, SİYASİ KADROLAŞMA, YASALARIN YETERİNCE BİLİNMEMESİ, ENGELLEYİCİ DEVLET DENETLEMESİ, BASEL II İLE UYUM SORUNLARI) .

Şekil 17. Bölge Geneli için öne çıkan sorunlar

3. DOĞU AKDENİZ BÖLGESİ İLLERİ ÖZELİNDE EKONOMİK DURUM TESPİTİ ÇALIŞMASI

Ekonomik durum tespiti Doğu Akdeniz Bölgesinde araştırmaya konu iller, Adana, Hatay, Mersin, Kahramanmaraş ve Osmaniye bağlamında birbirini tamamlayan iki yaklaşımla gerçekleştirildi.

❖ **İlk yaklaşımda**, İllerin diğer illere göre ekonomik olarak görelî konumlandırılmaları eldeki verilerin sağladığı olanaklar çerçevesinde Karar Danışmanlık tarafından iki ayrı şekilde yapılmıştır.

1. İlk olarak TÜİK kaynaklı veriler kullanılarak, iller bölge için **öncelikli olarak belirlenen** sektörlerin görelî büyüklüklerine göre karşılaştırılmışlardır.²
2. İkinci olarak, imalat sanayi altında yer alan ve bölge için önemli görülen altı sektör, Gıda içki ve tütün sanayi (31), Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32), , Kağıt, kağıt ürünleri ve basım sanayi (34) Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35), Metal ana sanayi (37) Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)³, kendi aralarında Karşılaştırmalı Üstünlükleri açısından karşılaştırılmıştır.

❖ **İkinci yaklaşımda** da, Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından Doğu Akdeniz Bölgesi Sosyo-Ekonomik yapısına ilişkin yapılan kapsamlı bir çalışmanın yönetici özeti tanıtılmıştır.

Aşağıda sırasıyla her iki çalışma ve ilk yaklaşımdaki verilerin analizi ile elde edilen karşılaştırmalı üstünlüklerin analizine yönelik çalışmanın bulguları tanıtılmaktadır.

² Bu karşılaştırma sırasında, Gıda içki ve tütün sanayi (31), Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32), Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33), Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34), Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35), Taş ve toprağa dayalı sanayi (36), Metal ana sanayi (37), Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38) oluşan imalat sanayi topluca değerlendirilmiştir.

³ İmalat Sanayii altbaşlıklarından olan 37 ve 38 numaralı altbaşlıklar bu çalışma kapsamında, katılımcıların belirlemelerine dayanılarak birarada değerlendirilmektedir.

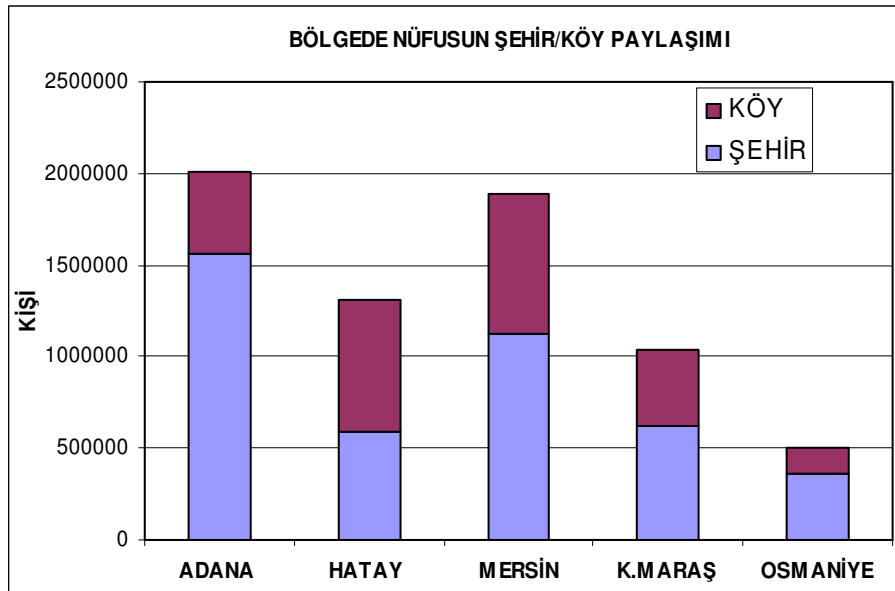
3.1. SEKTÖRLERİN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK ÇALIŞMANIN VERİ VE BULGULARI

3.1.1. NÜFUSA İLİŞKİN BİLGİLER

Tablo 13'de, 2001 yılı itibariyle bölgede bu çalışma kapsamında kalan illere ilişkin nüfus bilgileri özetlenmiş ve aynı bilgiler ayrıca grafik olarak da Şekil 18'de görselleştirilmiştir.

Tablo 13. 2001 yılı itibariyle ilgili illerin nüfusları

İLLER	NÜFUS (2001)		
	Toplam	Şehir	Köy
ADANA	2006340	1556368	449972
HATAY	1307975	591529	716446
MERSİN	1892958	1126297	766661
K.MARAŞ	1039645	617989	421656
OSMANİYE	497867	358990	138878
BÖLGE GENELİ	6744786	4251173	2493613
TÜRKİYE TOPLAMI	73875000	50539561	23335439

Şekil 18. Bölge İllerinin nüfusları

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Ön Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

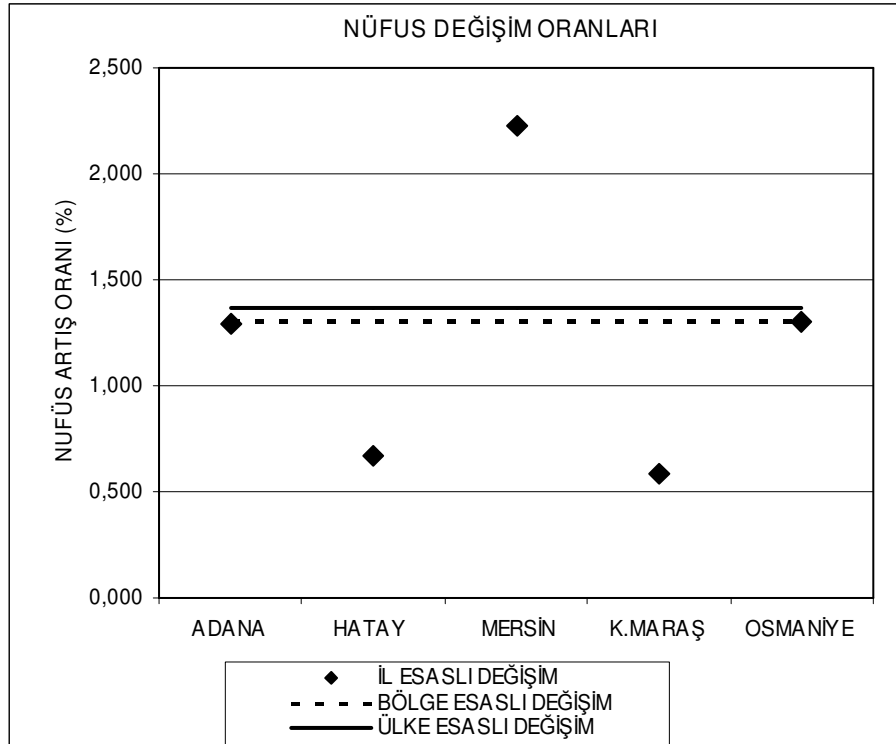
Tablo 13 ve Şekil 18'de görselleştirilen bilgiler şöyle özetlenebilir;

- Köyde yaşayanların oranı bölge genelinde %36.9 olup, bölge içinde en düşük oran %22.4 ile Adana iline ve en yüksek oran da %54.9 ile Hatay iline aittir.
- Her halükarda, söz konusu oranlar gerek bölge genelinde gerekse Adana ve Osmaniye hariç tutulduğunda, ülke genelindeki köyde yaşayanların %31.6'lık oranından büyüktür.

Tablo 14'de ise, 2001 yılından bu yana, bölgede bu çalışma kapsamında kalan illere ilişkin nüfus değişim oranları özetlenmiştir. Aynı bilgiler grafik olarak da Şekil 19'da görselleştirilmiş ve karşılaştırmaya olanak sağlamak üzere bölgesel ve ulusal ortalama değişim oranları da belirtilmiştir.

Tablo 14. 2001 yılı itibarıyla ilgili illerin nüfus artış hızları

İLLER	Nüfus Artış Hızı (%)
ADANA	1,297
HATAY	0,674
MERSİN	2,223
K.MARAŞ	0,582
OSMANİYE	1,303
BÖLGE GENELİ	1,301
TÜRKİYE GENELİ	1,368

Şekil 19. Bölge İllerinin görelî nüfus değişim oranları

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Öñ Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

Tablo 14 ve Şekil 19'da görselleştirilen bilgiler şöyle özetlenebilir;

- Bölgedeki ortalama nüfus artış oranı ülke ortalaması ile eş düzeydedir.
- Bölgede nüfus artmaktadır.
- Mersin ilinin nüfus artış hızı bölge ve dolayısıyla ülke ortalamasının oldukça üstündedir.
- Çalışma kapsamında kalan iller arasında Hatay ve Kahramanmaraş görelî olarak nüfus kaybetmektedir.

3.1.2. İLLERİN VE SEKTÖRLERİN AKÇA DEĞERLERİ BAĞLAMINDA GÖRELİ BÜYÜKLÜKLERİ⁴

Tablo 15'de illerin ve sektörlerin ekonomik değerlerine göre karşılaştırılmasında kullanılan TÜİK kaynaklı veriler listelenmiştir. Yukarıda da değinildiği gibi, bu tabloda yer alan ve Gıda içki ve tütün sanayi (31), Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32), Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34), Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35), Metal ana sanayi (37), Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38) alt sanayilerinden oluşan imalat sanayi bir tüm olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, öncelikli olarak belirlenen sektörlerden Ziraat ve Balıkçılık (13) ve Elektrik, Gaz ve Su (03) de aşağıdaki tablo'daki açıklama notları çerçevesinde, eldeki verilerin el verdiği şekilde, değerlendirilmiştir. Turizm (11) sektörü ise kısmen Perekende Ticaret, Lokanta ve Oteller (11) kısmen de Kişisel Hizmetler (8) sektörleri içinde değerlendirilmiştir.

Tablo 15. Çalışma Kapsamında Kalan İllere İlişkin Ekonomik Değerler

		ZİRAAT VE BALIKÇILIK (bkz. Not1)	İMALAT SANAYİİ (bkz. Not2)	ELEKTRİK, GAZ VE BUHAR (bkz. Not3)	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	PEREKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER	ULAŞTIRMA	KİŞİSEL HİZMETLER
ADANA	DEĞER (MTL)	530 212	860 577	74 026	93 741	765 961	366 782	59 208
	PAY(%)	16,6	27,0	2,3	2,9	24,0	11,5	1,9
	DEĞİŞİM (%)	4,7	-16,6	-29,4	-5,1	-11,8	-9,1	-8,7
HATAY	DEĞER (MTL)	435664	222908	16070	50233	468841	246531	30071
	PAY(%)	25,2	12,9	0,9	2,9	27,1	14,2	1,7
	DEĞİŞİM (%)	-5,3	-15,1	37,2	5,3	-10,8	-7,8	-6,8
MERSİN	DEĞER (MTL)	606650	681781	31751	73240	605936	382964	68959
	PAY(%)	20,6	23,1	1,1	2,5	20,5	13,0	2,3
	DEĞİŞİM (%)	-0,4	-1,4	-3,4	-16,3	-4,4	-7,2	-1,8
K.MARAŞ	DEĞER (MTL)	238854	78591	144848	97792	185610	107510	8392
	PAY(%)	21,7	7,1	13,2	8,9	16,9	9,8	0,8
	DEĞİŞİM (%)	1,3	2,3	2,6	2,3	-2,3	-4,1	1,0
OSMANİYE	DEĞER (MTL)	94422	31327	3574	17312	108452	19779	19337
	PAY(%)	25,2	8,4	1,0	4,6	28,9	5,3	5,2
	DEĞİŞİM (%)	1,6	-6,5	13,6	-10,7	-3,5	-0,7	-0,4

Not 1: Çiftçilik ve Balıkçılık sektörleri birarada kapsanmaktadır.

Not 2: 02,04,06,07, 09 sektörleri kapsanmaktadır.

Not 3: Elektrik, Gaz ve Su topluca kapsanmaktadır

⁴ TÜİK'in 2001 YILI İTİBARI İLE OLAN VERİLERİ KULLANILMIŞTIR.

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Ö n Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

Karşılaştırmaların yapılması sırasında kullanılan yaklaşım aşağıda çerçeve içinde tanıtılmıştır. Tablo 16'da her bir il için "sektörlerin il içindeki payları, $s_{i,j}$ değerleri" ve "sektörel görelî büyüklükler, S_i " ile "illerin genel görelî büyüklükleri, G_j " değerleri listelenmiştir.

Gerek sektörel görelî büyüklüklerin, S_i , gerekse illerin genel görelî büyüklüklerinin, G_j , elde edilmesinde önce her bir il için sektörlerin il içindeki payları $s_{i,j}$ değerleri,

$$s_{i,j} = (d_{i,j}/d_j) * (m_j/M) * (N/n_j) \text{ ifadesi kullanılarak değerlendirilmiştir.}$$

Bu ifadede yer alan

$d_{i,j}$: i sektörünün j ilinde ki payını % olarak

d_j : j ili için bölge için önemli görülmüş sektörlerin toplam değerini % olarak

m_j : j ili için bölge için önemli görülmüş sektörlerin toplam değerini

M : çalışma kapsamında kalan illerin toplam değerini

n_j : j ilinin nüfusunu

N : çalışma kapsamında kalan illerin toplam nüfusunu

belirtmektedir.

Sektörel görelî büyüklükler,

$$S_i = \sum_j s_{i,j}$$

İllerin genel görelî büyüklükleri de

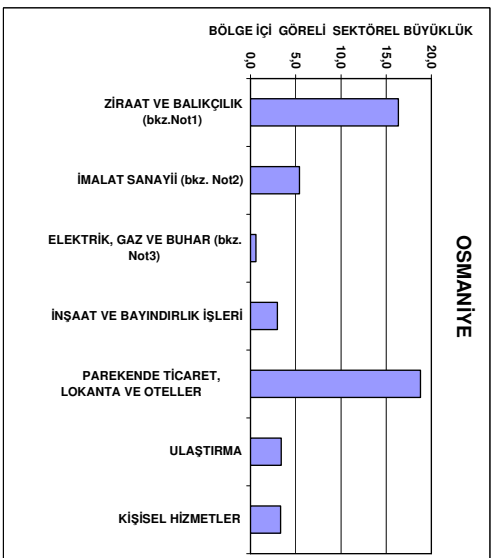
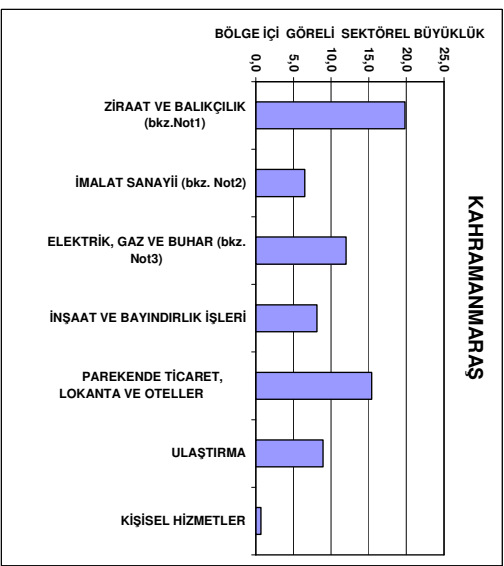
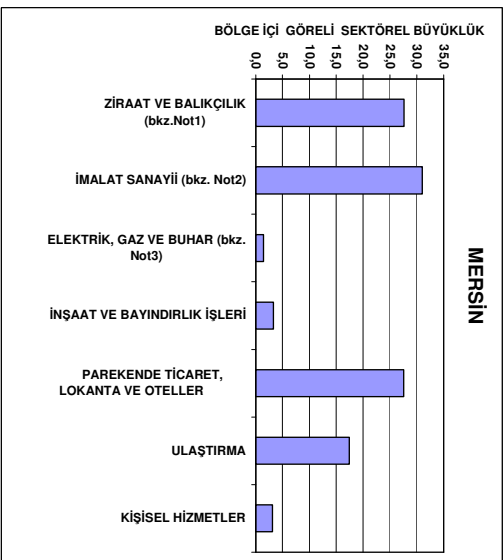
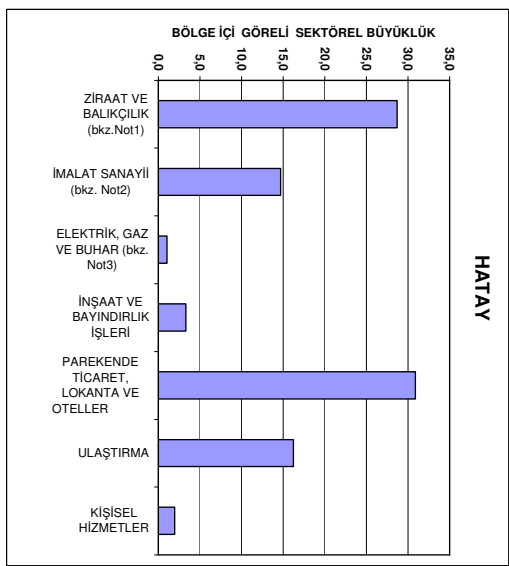
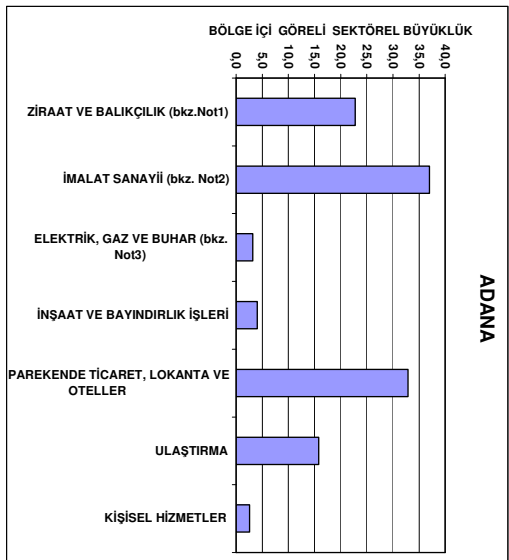
$$G_j = \sum_i s_{i,j}$$

ilişkileri kullanılarak elde edilmiştir. © KARAR DANIŞMANLIK

Tablo 17. İllerin Akça Değerleri Bağlamında İl İçindeki Görelî Payları

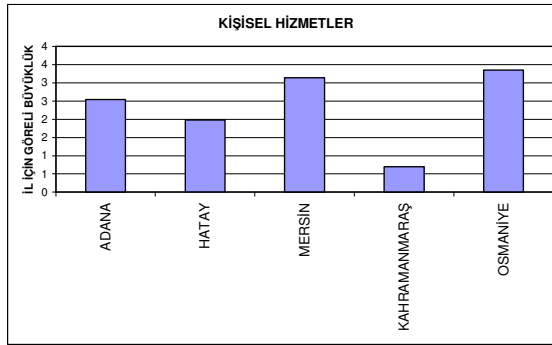
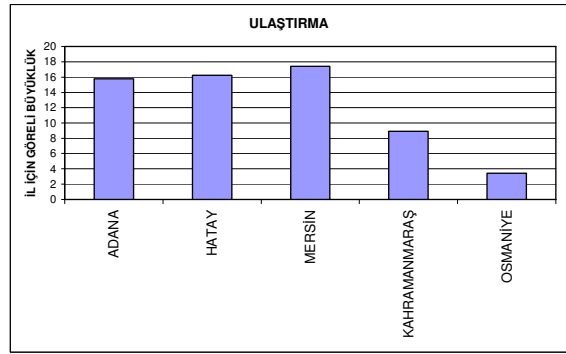
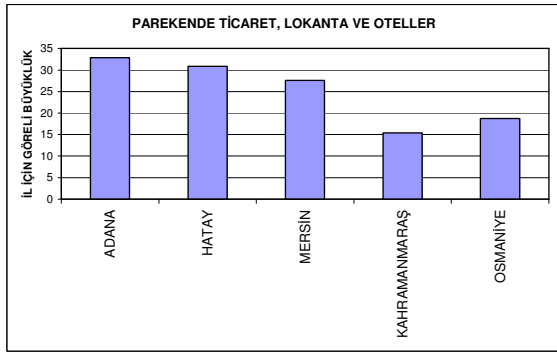
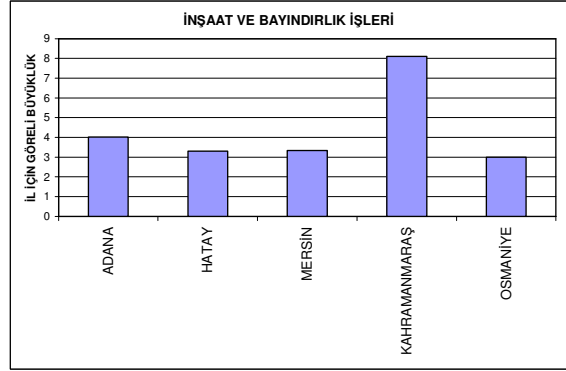
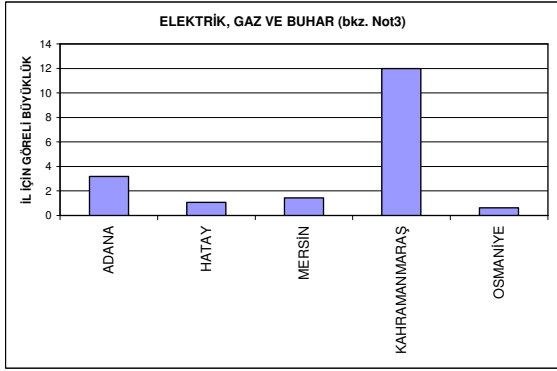
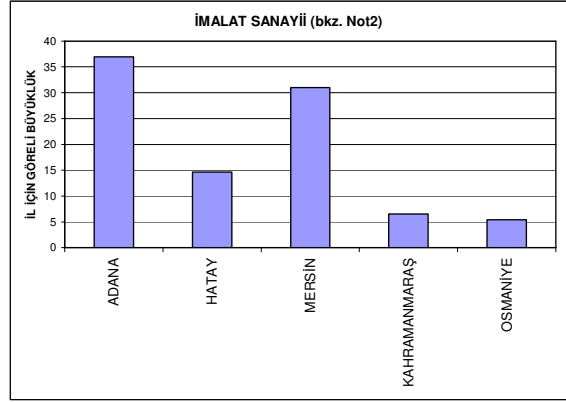
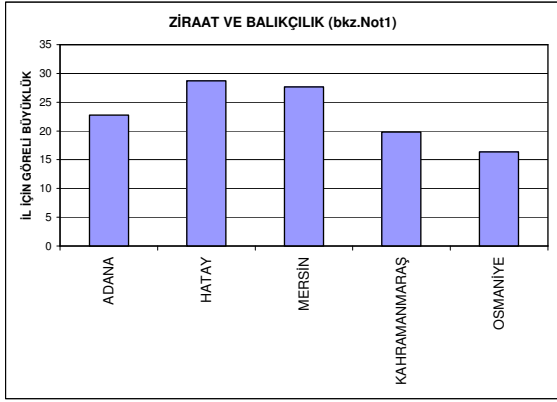
	ZİRAAT VE BALIKÇILIK	İMALAT SANAYİİ	ELEKTRİK, GAZ VE BUHAR	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	PAREKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER	ULAŞTIRMA	KİŞİSEL HİZMETLER	İLİN GÖRELİ BÜYÜKLÜĞÜ
ADANA	22,8	37,0	3,2	4,0	32,9	15,8	2,5	118,1
HATAY	28,7	14,7	1,1	3,3	30,9	16,2	2,0	96,9
MERSİN	27,6	31,0	1,4	3,3	27,6	17,4	3,1	111,6
K.MARAŞ	19,8	6,5	12,0	8,1	15,4	8,9	0,7	71,4
OSMANİYE	16,3	5,4	0,6	3,0	18,8	3,4	3,3	50,9
SEKTÖRÜN GÖRELİ BÜYÜKLÜĞÜ	115,2	94,6	18,3	21,8	125,5	61,8	11,7	

Yukarıda tanıtılan yaklaşımla elde edilen ve Tablo 17'de listelenen büyüklükler, Şekil 20-21' de, sektörlerin iller bazında ve illerin sektörler bağlamında nasıl konumlandıklarını göstermektedir.

Şekil 20. İller Bazında Sektörlerin Göreli Büyüklükleri

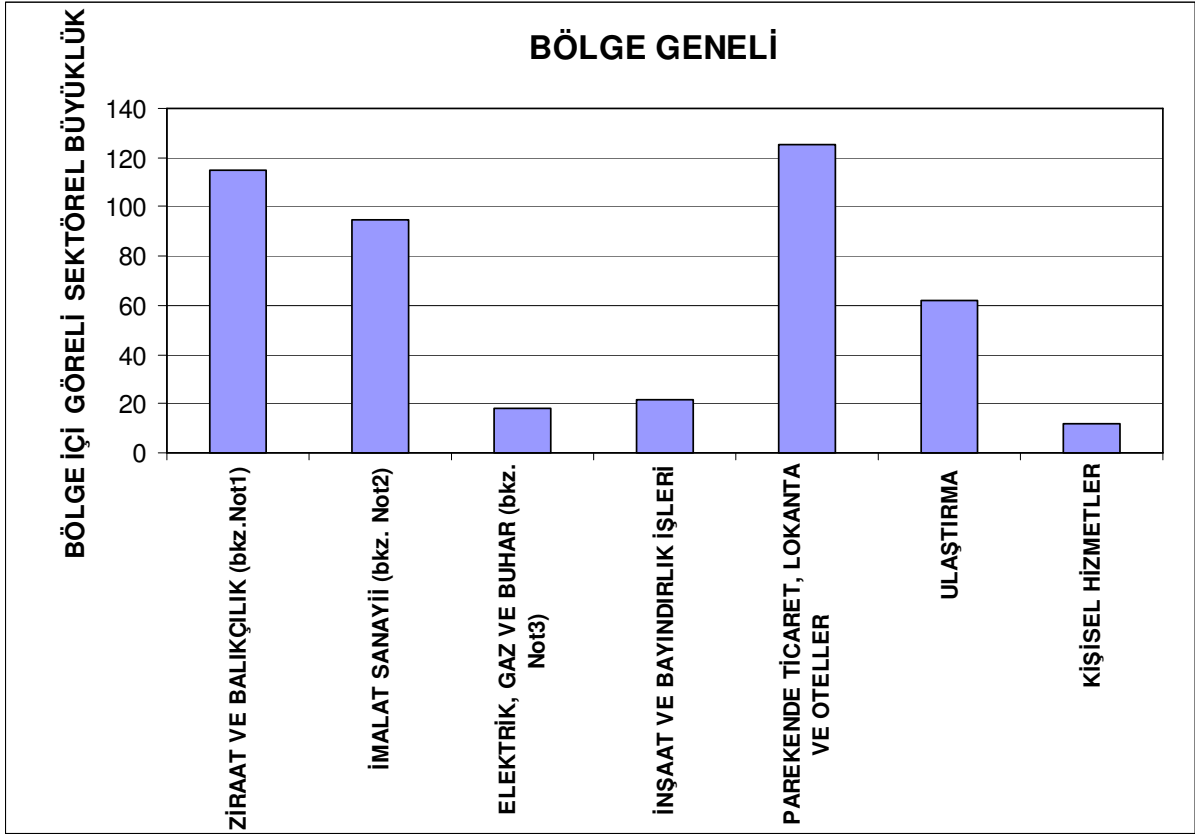
"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Ön Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

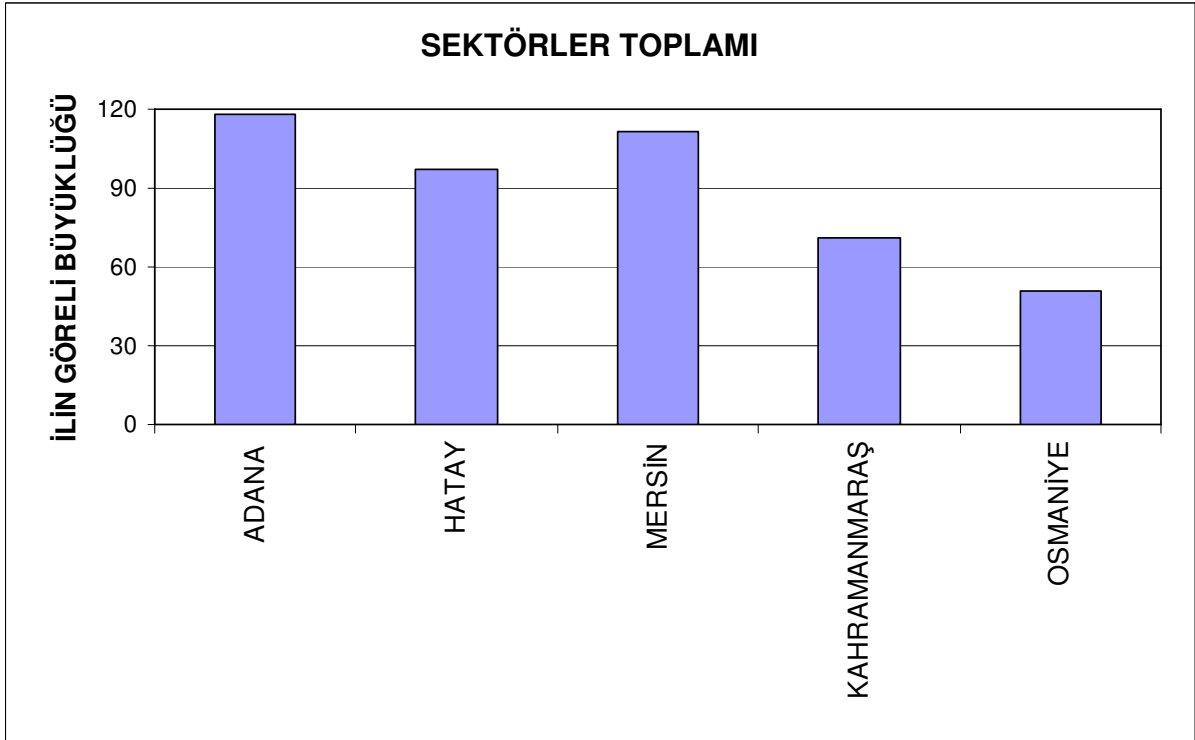
Şekil 21. Sektörlerin İller Bazında Görelî Büyüklükleri

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Ö n Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

Yine yukarıda tanıtılan yaklaşımla elde edilen ve Tablo 18'de listelenen büyüklükler kullanılarak, Şekil 22-23'de, sektörlerin ve illerin bölge içindeki görelî konumlanışları görselleştirilmiştir.

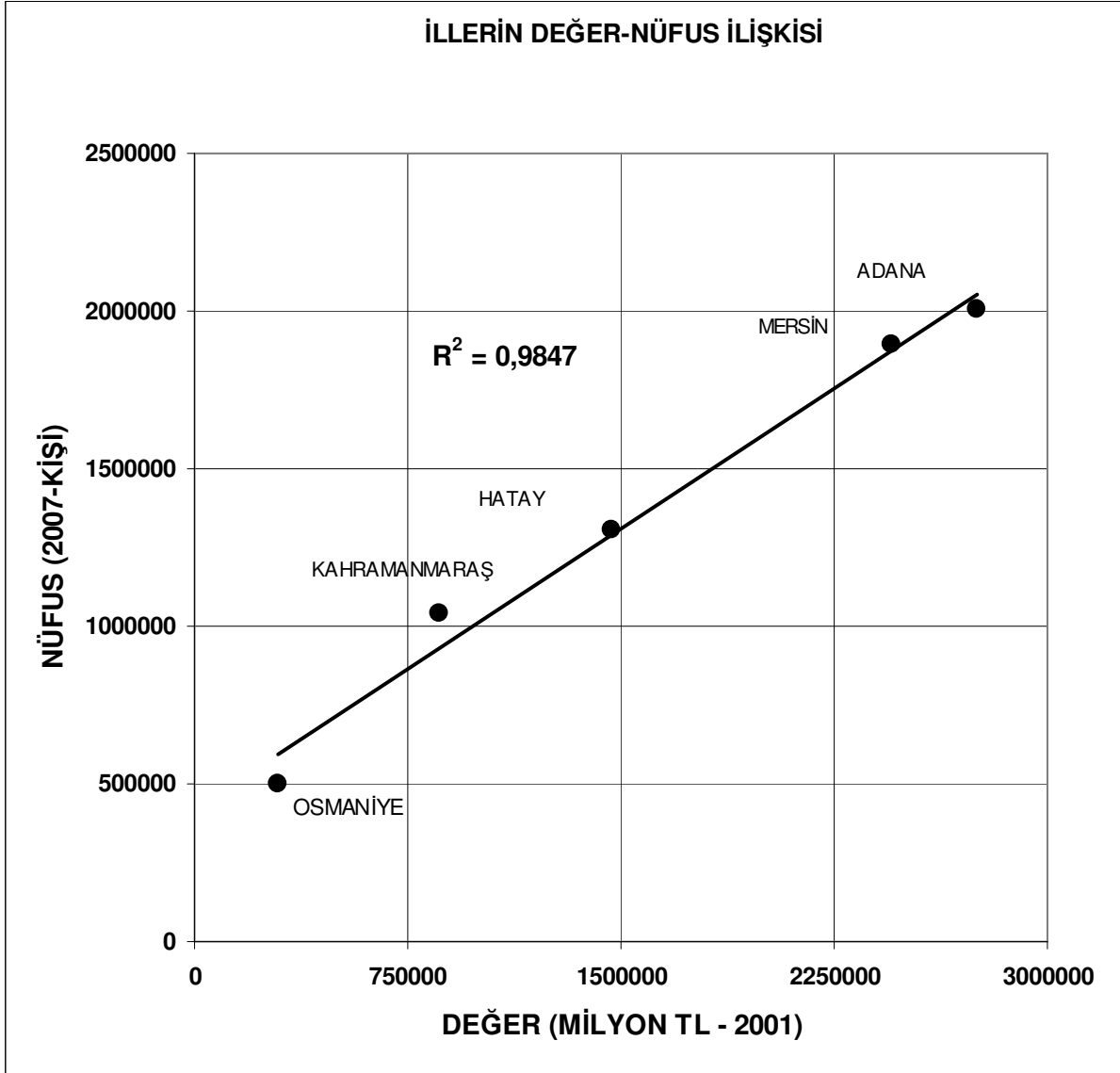
Şekil 22. Sektörlerin Bölge İçindeki Görelî Büyüklükleri

Şekil 23. İllerin Bölge İçindeki Görelî Büyüklükleri

Bölge genelinde bakıldığında, sektörler arasında; **"PAREKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELCİLİK"** ile **"ZİRAAT VE BALIKÇILIK"** sektörlerinin öne çıktığı ve bu sektörleri **"İMALAT SANAYİİ"** sektörünün izlediği görülmektedir.

Görelî ekonomik büyüklük sıralamasında ise ADANA, MERSİN ve HATAY illeri görelî olarak bölgeyi oluşturan diğer illerden daha büyük olarak görülmektedir. Ancak illerin değerleri mutlak değerler olarak karşılaştırıldığında Şekil 24'de gösterildiği gibi, bölge illerinin ekonomik büyüklükleri ile nüfusları arasında da oldukça önemli bir korelasyon bulunmaktadır.

Şekil 24. Bölge İllerinin Ekonomik Büyüklük Değeri - Nüfus İlişkisi

3.1.3. İMALAT SANAYİİ ALTBAŞLIKLARININ AKÇA GİRDİ/ÇIKTI VE KATMA DEĞER GETİRİLERİ⁵

İmalat sanayi altında yer alan ve bölge için önemli görülen DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (32), GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (31), KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ (34), KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (35) ve METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (37 +38)'ne ilişkin eldeki TÜİK kaynaklı veriler Tablo 18-24'de özetlenmiştir.

3.1.3.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)

Tablo 18. Gıda, içki ve tütün sanayii akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ADANA	4464	481599586	858092670	376493084
HATAY	389	33153245	36797100	3643855
MERSİN	1623	102481028	131775131	29294103
KAHRAMANMARAŞ	1009	38313066	59603314	21290248
OSMANİYE	170	4925749	5537367	611618
BÖLGE TOPLAMI (5 İL)	7655	660472674	1091805582	431332908
TÜRKİYE	166514	12136592803	19459554859	7322962056

3.1.3.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)

Tablo 19. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ADANA	11903	375258965	588161004	212902039
HATAY	590	27952978	39027056	11074078
MERSİN	5331	117560357	220021280	102460923
KAHRAMANMARAŞ	6414	366538761	467768112	101229351
OSMANİYE	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (5 İL)	24238	887311061	1314977452	427666391
TÜRKİYE	388333	14088457235	21270393930	7181936695

⁵ TÜİK'in 2001 YILI İTİBARIYLA OLAN VERİLERİ KULLANILMIŞTIR.

3.1.3.3. Kağıt, kağıt ürünleri ve basın sanayi (34)

Tablo 20. Kağıt, kağıt ürünleri ve basın sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ADANA	354	27201872	42901383	15699511
HATAY				
MERSİN	998	38579073	63509398	24930325
KAHRAMANMARAŞ	0	0	0	0
OSMANİYE	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (5 İL)	1352	65780945	106410781	40629836
TÜRKİYE	32383	1791257878	2831107700	1039849822

3.1.3.4. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)

Tablo 21. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ADANA	4603	431064350	732402850	301338500
HATAY	303	48619175	57745863	9126688
MERSİN	1803	786537915	1601121537	814583622
KAHRAMANMARAŞ	0	0	0	0
OSMANİYE	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (5 İL)	6709	1266221440	2391270250	1125048810
TÜRKİYE	107903	20730602444	33101683859	12371081415

3.1.3.5. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)

Tablo 22. Taş ve toprağa dayalı sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ADANA	830	67617930	139394663	71776733
HATAY	243	17078608	25818837	8740229
MERSİN	2545	155356781	405047392	249690611
KAHRAMANMARAŞ	0	0	0	0
OSMANİYE	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (5 İL)	3618	240053319	570260892	330207573
TÜRKİYE	67940	2451476455	4914110781	2462634326

3.1.3.6. Metal ana Sanayii + Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (37 + 38)

Tablo 23. Metal ana sanayii + Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi akçasal bilgiler

İL	İSTİHDAM (Kişi)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
ADANA	3063	214981196	259425856	44444660
HATAY	7555	777551664	907426560	129874896
MERSİN	1993	33681566	57215482	23533916
KAHRAMANMARAŞ	166	3553425	4282574	729149
OSMANİYE	0	0	0	0
BÖLGE TOPLAMI (5 İL)	6498	786000803	914496819	128496016
TÜRKİYE	299529	18703784339	28718168673	10014384334

3.1.4. KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KAVRAMI VE KATSAYISI (KÜK) TANIMI

Sektörler arasındaki karşılaştırmalı üstünlükleri elde etmek için yapılan ekonometrik analizin amacı, genellikle sektörlerin il/bölge bazlı Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayı (KÜK) değerlerinin belirlenmesidir. Böylece hem illerin hem de sektörlerin görelî rekabet üstünlükleri tanımlanabilmektedir. Verilerin kısıtlı olması nedeni ile bu çalışmada sadece bölgesel düzeyde karşılaştırmalar yapılmıştır.

KÜK değerlerinin belirlenmesi için iki temel veri kullanılacaktır; il nüfusu ve sektörün yıllık katma değer getirisi. Bu temel veriler kullanılarak, öncelikle

$$A = [\text{il içi sektörel istihdam (1000 kişi)}] / [\text{ilin nüfusu (1000 kişi)}]$$

$$B = [\text{sektörün il içi yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}] / [\text{ilin yıllık toplam katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}]$$

$$C = [\text{sektörün il içi yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}] / [\text{sektörün bölge genelinde yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}]$$

parametreleri hesaplanır. Bu parametreler sırası ile il için görece istihdam yaratma kapasitesini, sektörün il içerisindeki payını ve ilin sözkonusu sektör açısından bölgedeki payını tanımlamaktadır. Bu değerler kullanılarak Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayısı

$$KÜK = (A \times B \times C)^{1/3}$$

olarak hesaplanmıştır. © KARAR DANIŞMANLIK

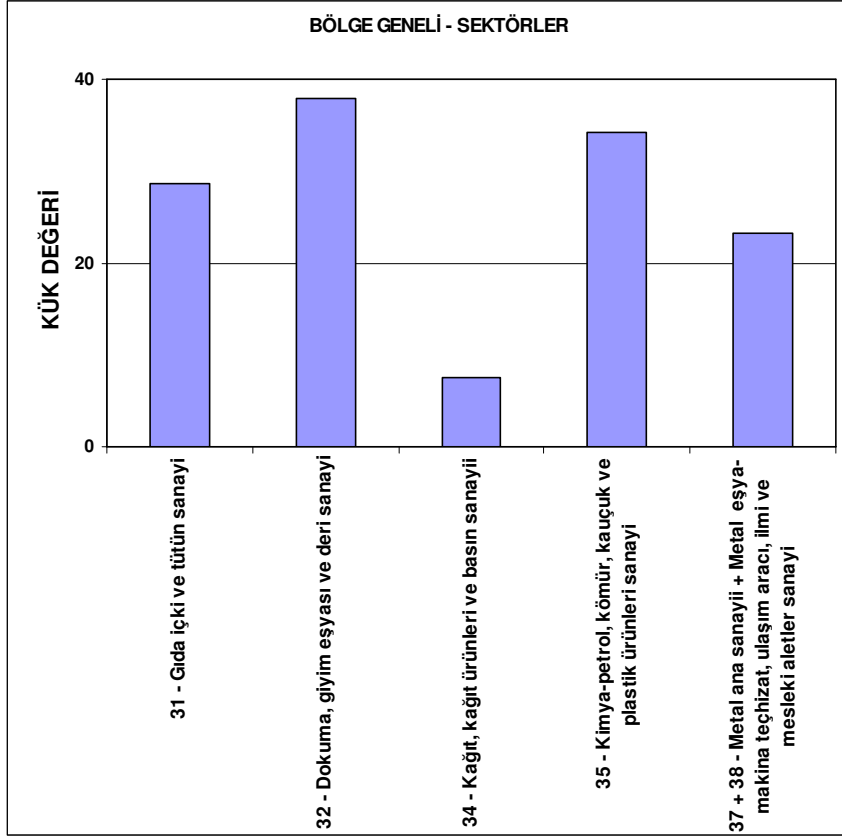
3.1.5. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: TOPLU GÖSTERİM

Yukarıda tanıtılan formülasyon kullanılarak elde edilen KÜK değerleri Tablo 25'de topluca sunulmuştur.

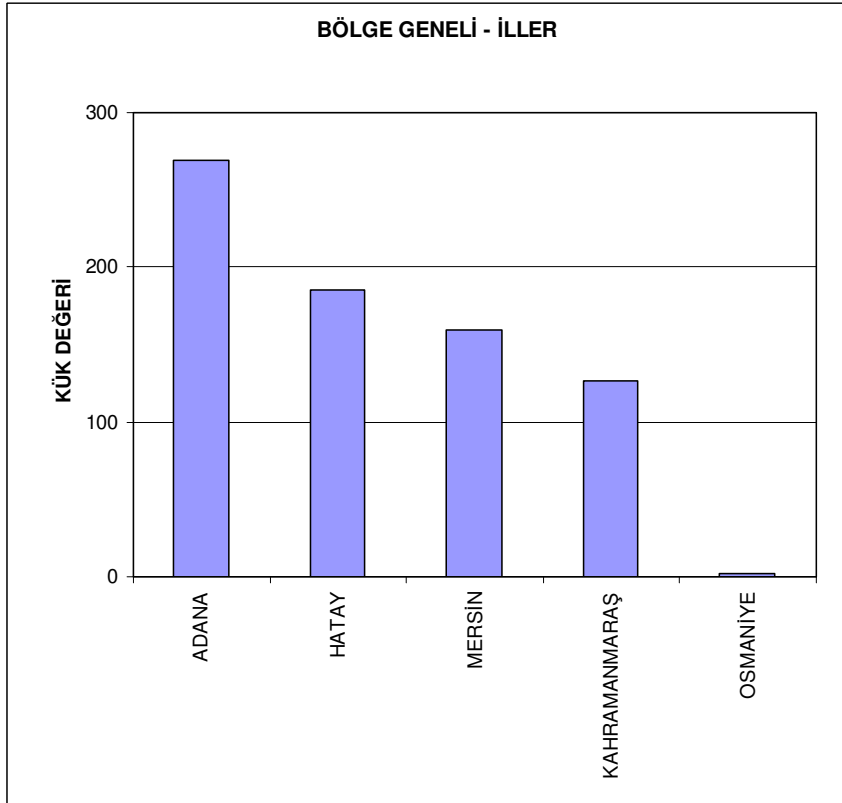
Tablo 25. Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları, KÜK, Değerleri

	ADANA	HATAY	MERSİN	KAHRAMANMARAŞ	OSMANİYE
31 - Gıda içki ve tütün sanayi	89	4	11	20	2
32 - Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi	85	9	38	105	0
34 - Kağıt, kağıt ürünleri ve basın sanayii	10	0	19	0	0
35 - Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi	57	5	77	0	0
37 + 38 - Metal ana sanayii + Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi	28	167	15	2	0

Söz konusu Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayısı değerleri, iller bazında sektörel KÜK değerleri ve sektörler için illerin görelî üstünlükleri olarak sırasıyla Şekil 25 ve 26'da görselleştirilmiştir.

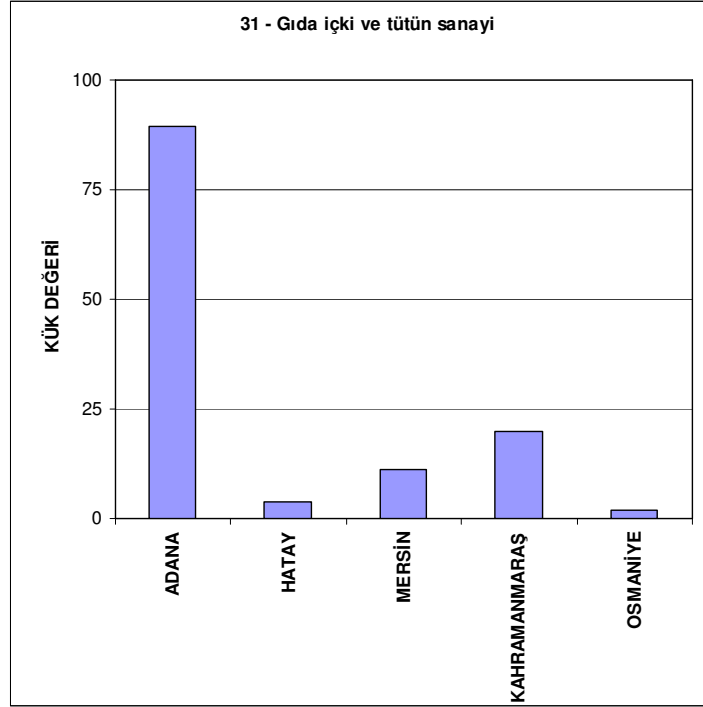
Şekil 25. Bölge genelinde sektörel esaslı KÜK değerleri

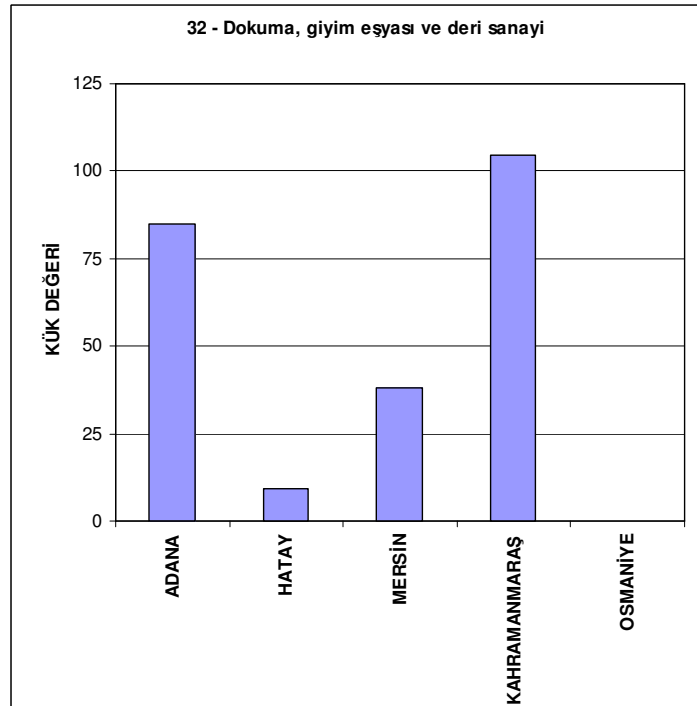
Şekil 26. Bölge içinde çalışma kapsamındaki illerin KÜK değerleri

3.1.6. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: SEKTÖR ESASLI GÖSTERİM

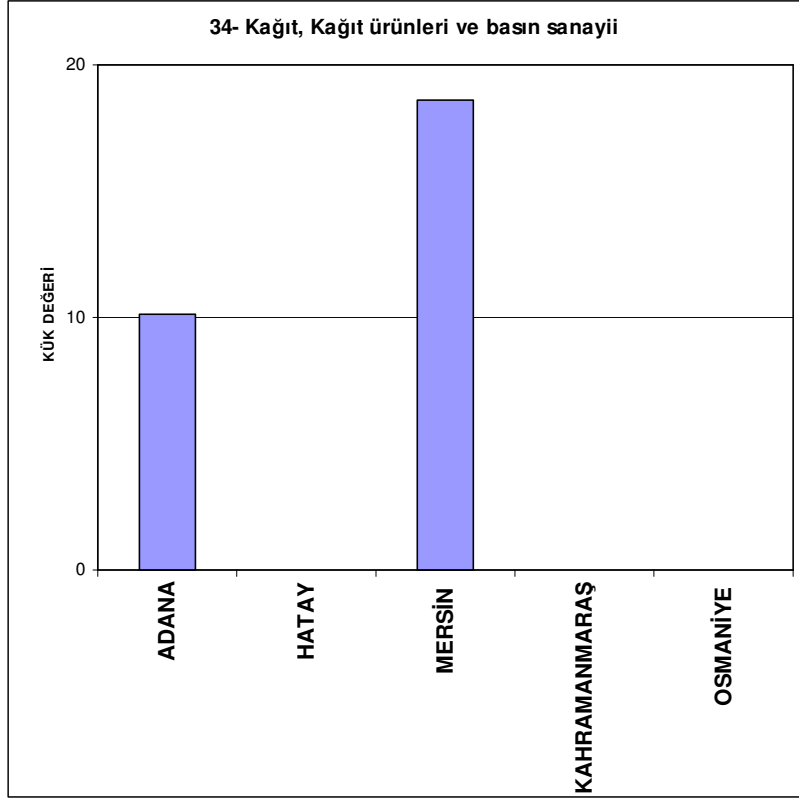
Bu bölümde ise, eldeki verilerle hesaplanabilmiş olan her bir sektör için Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları, bu çalışma kapsamında kalan tüm illeri içerecek şekilde aşağıda sunulmaktadır.

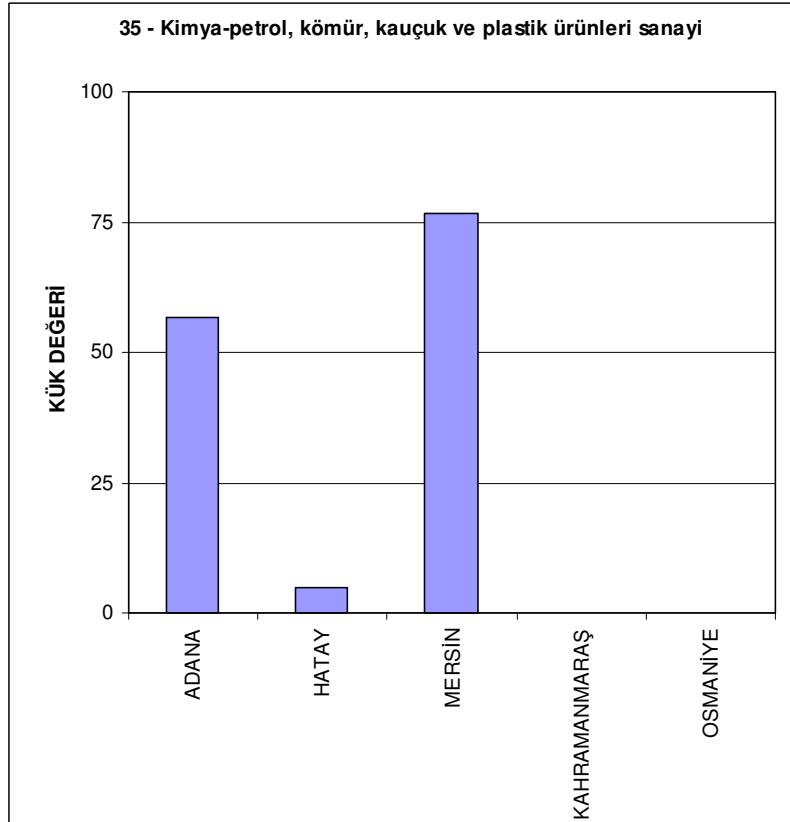
Şekil 27. Gıda içki ve tütün sanayi KÜK değerleri

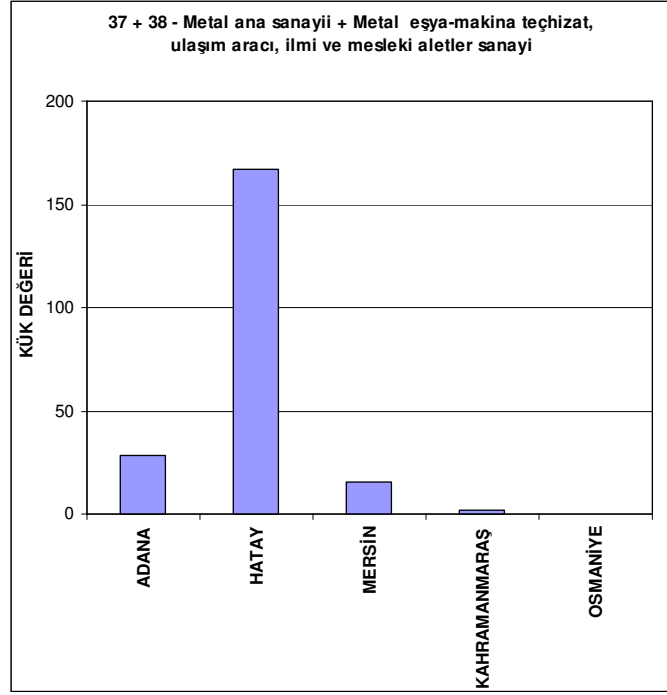
Şekil 28. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi KÜK değerleri

Şekil 29. Kağıt, Kağıt Ürünleri ve Basım sanayi KÜK değerleri

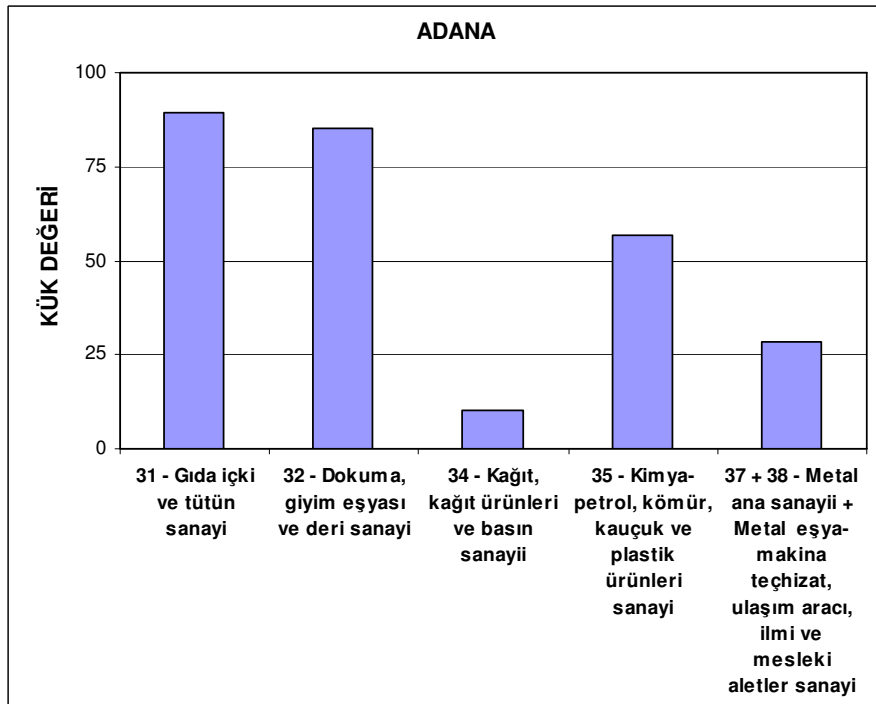
Şekil 30. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi KÜK değerleri

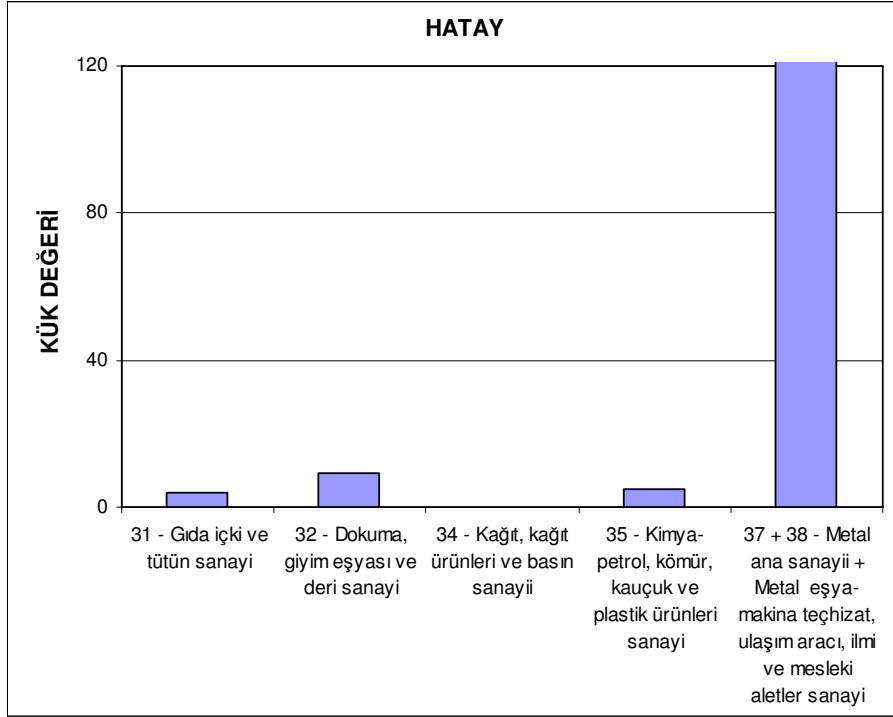
Şekil 32. Metal ana sanayii + Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi

3.1.7. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: İL ESASLI GÖSTERİM

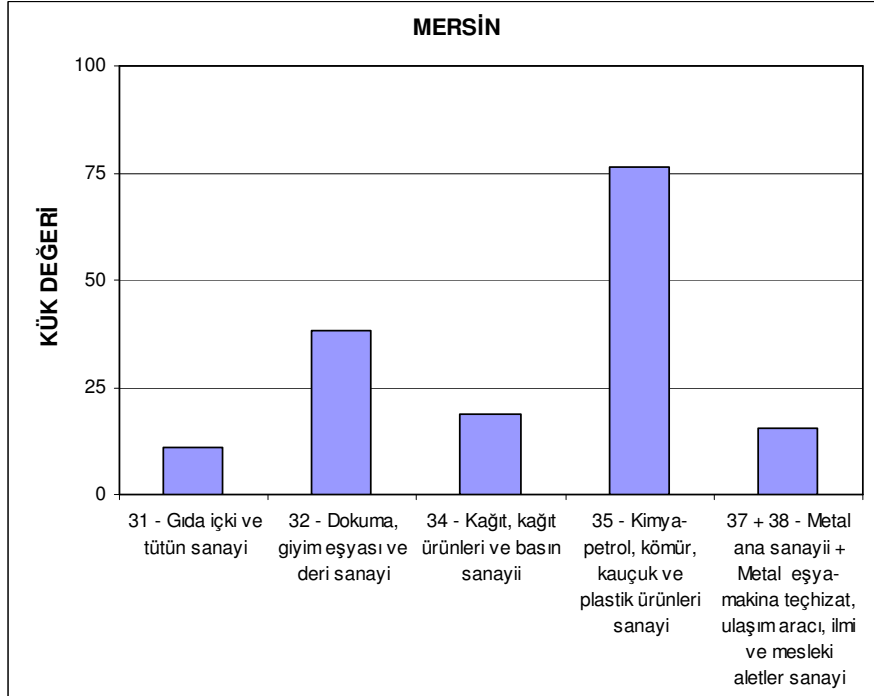
Bu bölümde de, bu çalışma kapsamında kalan her bir il için sektörler Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları kullanılarak mukayese edilmektedir.

Şekil 33. ADANA için imalat alt sanayiileri için KÜK değerleri

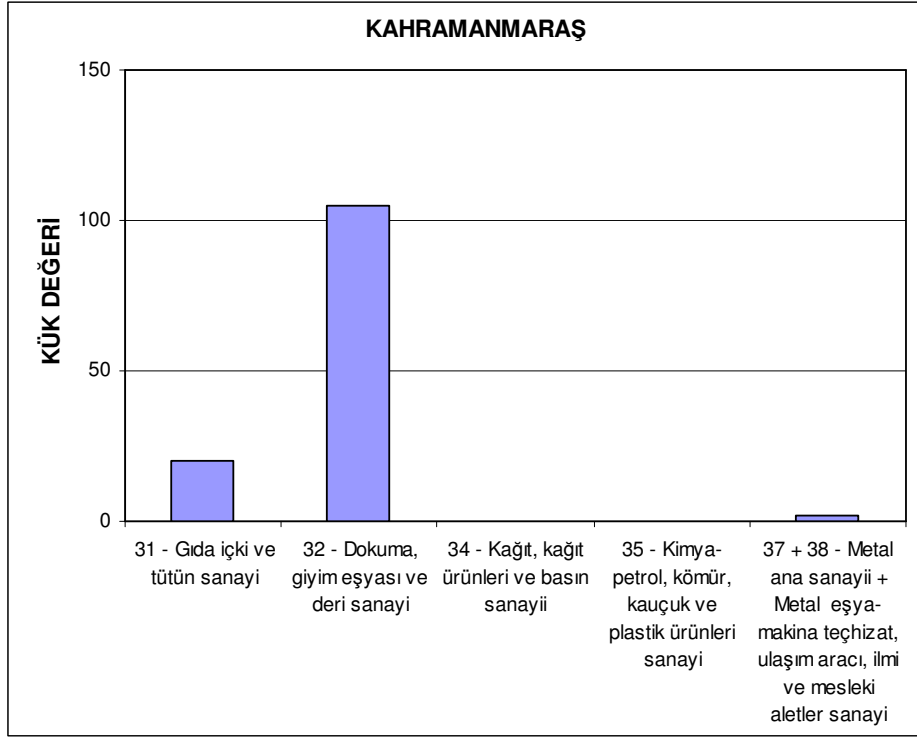

Şekil 34. HATAY için imalat alt sanayiileri için KÜK değerleri

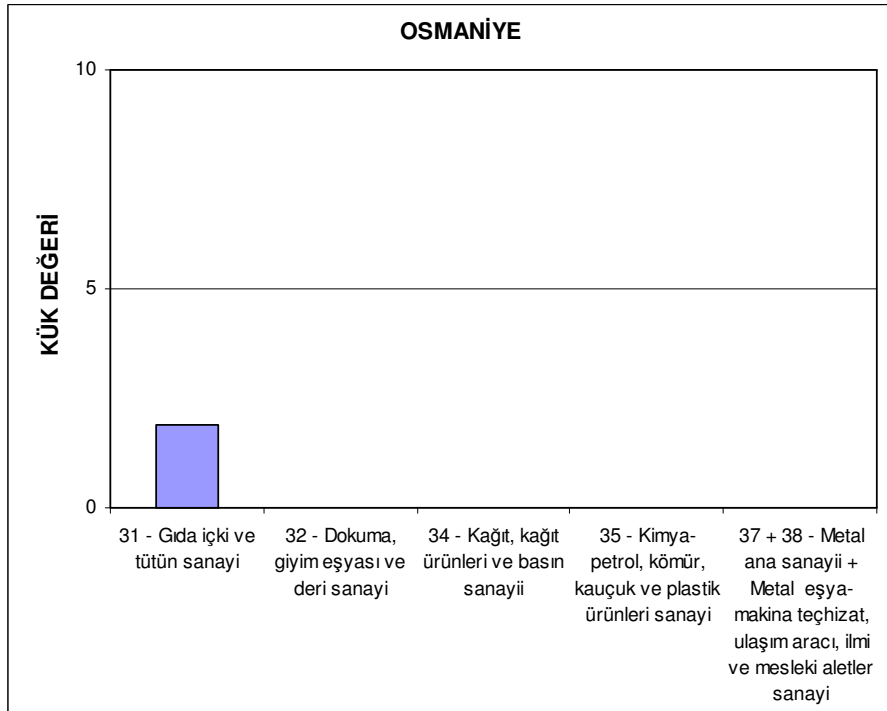

Şekil 35. MERSİN için imalat alt sanayiileri için KÜK değerleri

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Ö n Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

Şekil 36. KAHRAMANMARAŞ için imalat alt sanayiileri için KÜK değerleri

Şekil 36. OSMANİYE için imalat alt sanayiileri için KÜK değerleri

3.2. DOĞU AKDENİZ SOSYO-EKONOMİK PANORAMA⁶

3.2.1. GİRİŞ

Bu çalışma, bölgenin ekonomik ve sosyal yapısının ortaya konulması amacıyla yapılmış olup, çeşitli sosyo-ekonomik değişkenlerin incelenmesini ve yorumlanmasını içermektedir. Doğu Akdeniz bölgesi, temel istatistiksel göstergeler itibariyle ülke ortalamasıyla benzerlikler sergilemekte, bununla birlikte, diğer tüm bölgeler gibi kendine ait karakteristikleri barındırmaktadır; bunlar da, bölgenin temel yeteneklerini ve güçlüklerini tespit etmeye olanak sağlamaktadır.

3.2.2. SOSYO- EKONOMİK DEĞERLENDİRME

Doğu Akdeniz Bölgesi, batı sınırında Antalya'ya ulaşan, doğuda ise Gaziantep ve Suriye'ye uzanan; jeopolitik konumu ve uluslararası ticaret yollarındaki rolü ile stratejik bir konuma sahip önemli bir bölgedir.

Bölgenin en gelişmiş illeri Adana ve Mersindir. Devlet Planlama Teşkilatının gerçekleştirdiği "Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi"ne göre Adana tüm Türkiye içerisinde 8. sırada yer almaktadır. Adana'yı Mersin ve Hatay illeri takip etmektedir.

Bölgenin güçlü ticari kültürü ve altyapısı; krizler, istikrarsız sınır komşuları ve bölgeye ilişkin etkin politikalar üretilmemesi nedeniyle girişimci kültürü ile bir araya gelememiş ve bölgeyi kendi potansiyelini gerçekleştirme olanağından yoksun bırakmıştır.

3.2.2.1. DEMOGRAFİK GÖSTERGELER

Bölge illeri içerisinde Adana, 1.849.478 kişi ile en büyük nüfusa sahip ili oluşturmaktadır. Mersin, Adana'ya yaklaşan nüfusuyla 1.651.400 kişiden oluşmakta, bu illeri Hatay ve Kahramanmaraş takip etmektedir. Osmaniye, bölgenin en az nüfusa sahip ilini oluşturmaktadır.

Şehirleşme oranı açısından Doğu Akdeniz illeri değerlendirildiğinde, Adana ve yakın geçmişte Adana'nın ilçesi olan Osmaniye, şehirleşme oranı en yüksek Doğu Akdeniz kentleri olarak dikkat çekmektedir. Diğer illerin Türkiye ortalamasının oldukça altında kaldığı Tablo 26'da görülebilir.

⁶ ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI RAPORU, YÖNETİCİ ÖZETİ, Ağustos 2007

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Ö n Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

Tablo 26. Demografik Göstergeler

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye	Türkiye
Toplam Nüfus	1.849.478	1.651.400	1.253.726	1.002.384	458.782	67.803.927
TR sıralama	6	8	13	18	44	
Şehirleşme Oranı %	75,58	60,51	46,34	53,47	68,00	64,90
TR sıralama	7	18	64	48	11	
Yıllık Nüfus Artış Hızı ‰	17,71	26,47	12,19	11,41	17,76	18,28
TR sıralama	27	11	40	42	26	
Yüzölçümü km ²	13.915	15.484	5828	14.346,4	43123,9	769.503
TR sıralama	15	9	58	11	77	
Nüfus yoğunluğu kişi/km ²	132,91	106,65	215,12	69,87	146,86	88,00
TR sıralama	15	18	4	36	13	

3.2.2.2. İSTİHDAM YAPISI

Doğu Akdeniz istihdam yapısına ilişkin temel göstergeler incelendiğinde, bölgenin toplam aktif nüfusunun 2.225.580 kişiden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu haliyle bölgenin Türkiye aktif nüfusunun içerisindeki payı %8,6 olmaktadır.

Tablo 27. İstihdamın Yapısı

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye	Türkiye
Aktif Nüfus	572.605	614.977	518.808	379.730	139.460	25.997.141
Aktif Nüfusun Türkiye İçinde Payı (%)	2,2	2,4	2,0	1,5	0,5	
Tarım	43,1	57,6	61,6	65,6	60,0	48,4
Sanayi	14,4	7,9	8,4	9,8	6,9	13,3
İnşaat	4,8	4,5	3,5	4,1	4,7	4,6
Hizmetler	37,6	29,9	26,4	20,4	31,6	33,5

Tablodan da görüldüğü üzere bölgedeki aktif nüfusun büyük kesimi tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Adana dışında diğer tüm bölge illerinin tarımsal istihdam rakamları Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Yine, bölge illeri içerisinde yalnızca Adana ilinde aktif nüfusun sanayide istidam oranı Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

3.2.2.3. GAYRI SAFİ YURT İÇİ HASILA

GSYİH'nın büyüklüğü açısından Adana Türkiye genelinde 6. sırayı alırken Mersin 7., Hatay ise 13. sırayı almaktadır. Kahramanmaraş'ın 24. sırayı aldığı sıralamada Osmaniye 53. sırada yer almaktadır.

Tablo 28. Gayrı Safi Yurt İçi Hasıla

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye
GSYİH (YTL)	3.805.182.669	1.457.589	1.084.835	855.917	399.213
Kişi Başına Düşen GSYİH (YTL)	2.064	2.070	1.540	1.212	979
GSYİH Gelişme Hızı (%)	59,2	57,0	61,4	67,6	50,1
Kişi Başına Düşen GSYİH Gelişme Hızı (%)	47,8	48,5	59,7	72,6	47,0
GSYİH Türkiye Sıralaması	6	7	13	24	53
Kişi Başı GSYİH Sıralaması	19	17	30	46	58

Tablo 28'den de görülebileceği gibi Adana ili bölge illeri içerisinde en yüksek GSYİH rakamını üretmekte, Osmaniye ise görelî olarak en küçük GSYİH rakamıyla tabloda yer almaktadır. Kişi başına düşen GSYİH rakamlarına bakıldığında ise Mersin başta olmak üzere Adana illeri, bölgenin en yüksek rakamlarını üretmektedir.

3.2.2.4. BANKACILIK VE KREDİLER

Bölgedeki banka mevduat rakamları incelendiğinde, toplam mevduat miktarında Adana en yüksek rakama sahiptir. Toplam mevduatın değişimine bakıldığında Doğu Akdeniz bölgesi mevduatı 1999-2006 yılları arasında yüzde 566 oranında artarak Türkiye ortalamasına yakın bir görüntü vermektedir. Adana ili en büyük mevduat rakamıyla ön plana çıkarken mevduat artışı Türkiye ortalamasının gerisinde kalmıştır. Bölgede Kahramanmaraş, Mersin ve Osmaniye illeri Türkiye ortalamasının üzerinde bir mevduat artış oranına sahiptir. Diğer yandan bölgenin, ülke toplam mevduatı içerisindeki payı yüzde 4,1 civarında gerçekleşmektedir.

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması" Ö n Raporu, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

Tablo 29. Mevduat ve Krediler

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye	Türkiye
Toplam mevduat						
1999 (bin YTL)	798.288	507.260	430.818	108.248	47.896	48.263.769
2006 (bin YTL)	5.056.626	3.625.793	2.773.890	793.833	345.478	311.548.674
Mevduat Değişim Hızı (%)	533	614	544	633	621	546
Mevduatın ÜlkedePayı 2006 (%)	1,6	1,2	0,9	0,3	0,1	-
Toplam krediler						
1999 (bin YTL)	571.629	197.007	98.013	67.033	14.951	21.714.974
2006 (bin YTL)	3.998.566	2.445.219	528.289	871.543	296.328	217.308.644
Krediler Değişim Hızı (%)	596	1.141	449	1.200	1.882	901
Kredilerin ÜlkedePayı 2006 (%)	1,8	1,1	0,7	0,4	0,1	-
Kredi / Mevduat						
1990	278,6	79,3	41,5	71,3	-	80,6
1999	71,6	38,8	22,8	61,9	31,2	45,0
2006	79,1	67,4	57,9	109,8	67,4	69,8
1990-2006 Değişim	-71,6	-15,0	39,5	54,0	-	-13,4

Krediler açısından bölge illeri değerlendirildiğinde, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Mersin illerinin kredi değişim hızının, mevduat rakamlarında olduğu gibi, Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Yine, bölgede en yüksek kredi rakamı Adana'da gerçekleşmiş olup Adana'nın kredi artış hızı Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Diğer taraftan Hatay ili, gerek kredi büyüklüğü ve gerekse kredi artış rakamlarıyla düşük bir profil çizmektedir. Bölgedeki toplam kredi rakamlarının ülke payına bakıldığında oranın yüzde 4,1 civarında gerçekleştiği görülmektedir.

Dikkat çeken diğer bir istatistik bölgenin kredi mevduat oranlarıdır. 2000'li yıllardan itibaren bu oranda artış görülmekle birlikte daha geniş bir zaman dilimi ele alındığında bölgenin en gelişmiş ili olan Adana'da dikkat çekici bir düşüş gözlemlenmektedir. Mersin ili de geniş zaman diliminde düşüş sergilemekte olup diğer bölge illeri artış kaydetmiştir. 1990-2006 döneminde Türkiye kredi/mevduat oranı yüzde 13,4 düşmüş olup, Adana yüzde 71,6, Mersin yüzde 15,0 ile düşüş gösteren iller olmuşlardır. 1999 yılı itibariyle bölgenin kredi mevduat oranı yüzde 50 civarında gerçekleşmiştir. 2006 yılında bu oran yüzde 65 civarında gerçekleşmiştir. Mevduatın kredilerden fazla oluşu, bölgenin parasal kaynaklarının bölge dışındaki kişiler ve yatırımcılar tarafından kullanıldığını göstermektedir.

İhtisas kredilerine bakıldığında Adana, Kahramanmaraş ve Mersin illerinde bu kredilerin artış hızı Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Tablo 30. İhtisas Kredileri

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye	Türkiye
İhtisas Kredileri 1999-2006 Değişim (%)	53,4	22,7	184,2	59,6	97,6	70,6

3.2.2.5. SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK

DPT tarafından yapılan illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırmasına göre Doğu Akdeniz bölgesi illerini sunduğu görüntü Tablo 31'de yer almaktadır.

Tablo 31. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye
1996	9	10	26	50	-
2003	8	16	27	44	-
Değişim 2003 (tüm iller)	1	-6	-1	6	-
2003 (tüm iller)	8	17	29	48	47

Buna göre tüm iller içerisinde Adana, 8. sırayla bölgenin sosyo-ekonomik açıdan en gelişmiş ili olmakla birlikte Kahramanmaraş 48. sırada yer alarak bölgenin en az gelişmiş ili olmaktadır. 58 değişken kullanılarak yapılan bu araştırma eğitim, sağlık, üretim, istihdam, tüketim gibi çok sayıda değişkeni içeren bir kurguda tasarlanmıştır. Çalışmanın önemli bir boyutu benzer sosyo-ekonomik gelişmişlik dercesine sahip illeri sınıflandırmasıdır. Bu çerçevede bölge illeri içerisinde Adana ve Mersin 2. derece gelişmiş iller olarak tanımlanırken Hatay 3. derece il kategorisine yerleştirilmekte, Kahramanmaraş ve Osmaniye ise 4. derece gelişmiş iller kategorisine girmektedir.

3.2.3. DOĞU AKDENİZ BÖLGESİNİN MEVCUT DURUMU VE EKONOMİK POTANSİYELİ

Bölge potansiyeli, bölgede yer alan illerin kalkınması bakımından oldukça önemli olmakla birlikte, bölge illerinin, bölgenin taşıdığı potansiyeli yeterince değerlendirememiş olduğu gözlenmektedir. Sebepleri ve süreç çalışmanın sonuç kısmında tartışılmakla birlikte bölge için en temel gerçek girişimci davranışın bu potansiyelle yeterince birleşmemiş olduğudur. Bölgesel çözümler üretmek, bölgenin taşıdığı potansiyeli görmeyi, mevcut durumu değerlendirmeyi ve girişimciyi bu kurguya eklelemeyi gerektirmektedir.

3.2.3.1. SANAYİNİN GÖRÜNÜMÜ

Bölgenin genel ekonomik görünümü temel olarak tarım ve sanayiye, özellikle tekstile dayalı geliştiğini ortaya koymaktadır. Tekstil ürünleri imalatının yanı sıra özellikle gıda ürünleri ve içecek imalatı, ana metal ve fabrikasyon metal ürünleri imalatı, makine ve teçhizat imalatı bölge sanayinde önemli bir yer tutmaktadır. 2002 tarihli Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımına göre imalat birimi olarak en fazla gıda ve içecek, konfeksiyon, ağaç ürünleri imalatı ve makine ve teçhizat dışı fabrikasyon ürün imalatına odaklanmıştır. Bu birimlerde istihdam edilenler açısından bakıldığında ise en kalabalık grubu tekstil ürünleri imalatı sektörünün oluşturduğu görülmektedir. Bölgedeki istihdam Türkiye'nin binde 4,4'üne eşittir. (Tam liste ektedir)

3.2.3.1.1. Organize Sanayi

Bölgede 80'li yılları takip eden sanayileşme sürecine destek vermek ve rekabet altyapısını güçlendirmek için organize sanayi bölgeleri kurulması hızlandırılmıştır. Böylece bir yandan imalatın dağınık görünümünü engelleyerek işletmelerin bir arada bulunmalarını teşvik etmek ve sinerji yaratmak, diğer yandan çarpık kentleşme olgusunun önüne geçmek hedeflenmiştir. Tablo 32, bölgenin organize sanayi bölgeleriyle ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 32. Organize Sanayi Bölgeleri

İLLER	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ	TAMAMLANMA DURUMU
Adana	Hacı Sabancı	Faal
	Hacı Sabancı Bat Tevsii	İnşaat
	Hacı Sabancı Doğu Tevsii	İnşaat
	Kozan	İnşaat
Mersin	Mersin-Tarsus 1	Faal
	Mersin-Tarsus 2	Faal
	Silifke	İnşaat
	Anamur	İnşaat
	Merkez	İnşaat
Hatay	Antakya	İnşaat
	İskenderun 1	Faal
	Payas	İnşaat
	Reyhanlı	İnşaat
	Hatay 75. Yıl	İnşaat
K.maraş	Merkez	Faal
Osmaniye	Merkez	Faal
	Merkez Tevsii	İnşaat
	Kadirli	İnşaat

Sanayi Bakanlığı, 2004

Tablo 32'de de görüldüğü üzere bölgede toplam 6 organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. OSB'lerde faal toplam 730 parsel bulunmakta olup, inşaatı sürenler de göz önüne alındığında bölge yatırımları için önemli bir altyapı kaynağı hazırlanmış

olacaktır. Faal OSB'ler 2004 rakamlarıyla 22.300 kişiye istihdam olanağı yaratmaktadır. OSB'lerde tekstil başta olmak üzere gıda ve demir-çelik firmaları başı çekmektedir.

3.2.3.1.2. Küçük Sanayi Siteleri

Orta ve büyük ölçekli sanayiciler yanında küçük ölçekli girişimciyi desteklemek için küçük sanayi siteleri kurulmuştur.

Tablo 33. Küçük Sanayi Siteleri

KSS'NİN BULUNDUĞU İL	KSS ADI	İŞYERİ SAYISI	DOLULUK ORANI (%)	KSS DURUMU
ADANA	Ceyhan	233	95	Faal
	Kozan	294	92	Faal
	Merkez (Ağaç İşleri)	391	93	Faal
	Merkez (Metal İşleri)	634	98	Faal
	Çukurova	139	0	İnşaat
	Yüreğir Doğu	198	0	İnşaat
	İmamoğlu	122	0	İnşaat
	Seyhan	120	0	İnşaat
MERSİN	Anamur	126	100	Faal
	Erdemli	170	100	Faal
	Mersin I	421	100	Faal
	Mersin II	154	100	Faal
	Silifke	212	78	Faal
	Tarsus	181	100	Faal
	Tırmıl	433	81	Faal
	Mut	99	0	İnşaat
	Tarsus Yenice	120	0	İnşaat
HATAY	Antakya	1.332	99	Faal
	Dörtyol	146	100	Faal
	Payas	151	100	Faal
	Kırıkhan	200	0	İnşaat
K.MARAŞ	Afşin	100	100	Faal
	Elbistan I+II	387	100	Faal
	Göksun	106	100	Faal
	Merkez I	569	100	Faal
	Merkez II	478	100	Faal
	Merkez III	322	84	Faal
	Afşin II. Bölüm	75	0	İnşaat
	Merkez (Terziler)	77	0	Planlama
OSMANİYE	Osmaniye I	190	100	Faal
	Osmaniye II	250	100	Faal
	Bahçe	79	1	Faal
	Kadirli	89	100	Faal
	Kadirli (Mobilya)	100	0	Planlama
	Merkez (Mobilyacılar)	100	0	Planlama

KOSGEB, 2006

Bölgedeki KSS'lerin çoğu faal durumda ve yüksek doluluk oranlarına sahiptir.

3.2.3.1.3. Serbest Bölgeler

Bölgede 3218 sayılı Kanuna göre kurulan serbest bölgeler Adana ve Mersin illerinde yer almaktadır. Serbest bölgeler, Türkiye toplam alanının yüzde 13,28'ini kapsamaktadır. Adana Yumurtalık Serbest Bölgesi büyük bir alan sahip olmakla birlikte düşük doluluk oranına sahiptir. Bölgede tersanelerin yapımına başlanması ve Ceyhan faktörü, Yumurtalık serbest bölgesinin kullanımını uzun vadede kuşkusuz artıracaktır. Mersin serbest bölgesi ise yüzde 100 doluluk oranıyla çalışan, Türkiye'nin en önemli serbest bölgelerinden biridir. Bölgede 663 firma faaliyet göstermektedir ve bölge Türkiye tarım ticaretinin yaklaşık yüzde 57'sini gerçekleştirmektedir. Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde serbest bölge bulunmamaktadır.

3.2.3.1.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Bölgede Mersin ve Adana'da toplam 2 adet teknoloji geliştirme bölgesi bulunmaktadır. Üretimde yeni teknolojilerin kullanılmasını destekleyen ve sanayi-üniversite işbirliğini daha somut bir zemine oturtmayı hedefleyen teknoloji geliştirme bölgeleri Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye'de henüz kurulmamıştır.

3.2.3.1.5. Sanayiye Destekleyen Diğer Oluşumlar

Doğu Akdeniz'de yer alan illerde toplam 122 üniversite/kamu laboratuvarı bulunmaktadır. Bölgede Osmaniye ve Kahramanmaraş illerinde KOSGEB desteği ile kurulan toplam 4 ortak kullanım atölyesi ve 2 ortak kullanım laboratuvarı bulunmaktadır.

Bölgede Adana'da 1, Mersin'de 2 adet olmak üzere toplam 3 iş geliştirme merkezi bulunmakta ve girişimcilere destek vermektedir.

3.2.3.2. TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ

Bölge ihracatı Türkiye geneliyle kıyaslandığında yetersiz rakamlarla karşılaşılmaktadır. Bölgede ihracatçı sayısında artış Türkiye ortalamasına yaklaşırken ihracat değerinde artış Türkiye'nin oldukça altında kalmaktadır. Osmaniye'nin görece yüksek değişim hızı elde etmesi, uluslararası piyasalara henüz eklemlenmeye başlaması şeklinde yorumlanmalıdır.

Tablo 34. İhracat

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye	Türkiye
İhracatçı İşletme						
2001	402	521	425	112	2	28.907
2004	577	612	518	154	7	39.419
Değişim (%)	42,3	17,5	21,9	37,5	257	36,4
İhracat Değeri (bin\$)						
2001	723.269	372.962	354.222	131.375	12	31.307.227
2004	1.155.233	524.123	668.101	209.474	369	63.087.424
Değişim (%)	59,7	40,5	88,6	59,4	2975	101,5

Devlet İstatistik Enstitüsü 2004

Bölge illeri içerisinde Adana'da ihracatçı sayısında önemli bir artış sağlanmıştır, diğer yandan Mersin en fazla ihracatçıya sahip bölge ilidir. Bunda, kuşkusuz liman ve serbest bölge avantajları önemli rol oynamaktadır.

Sektörlere göre ihracata bakıldığında bölgenin tarım başta üzere imalat ve madencilik sektörlerinde ağırlık kazandığı görülmektedir.

Tablo 35. Sektörlere Göre İhracat

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye	Türkiye
Tarım ve Ormancılık	17.825.176	437.635.464	127.147.453	28.997	0	2.953.527.154
Balıkçılık	296.064	1.415.179	930.547	0	0	97.510.389
Madencilik ve Taşocakçılığı	40.282	87.497.201	33.693.106	0	0	639.014.865
İmalat	422.405.080	1.679.233.882	1.066.273.835	52.487.386	0	58.688.015.991
Diğer	13.439.323	16.955.383	1.457.060	543.916	0	395.585.627

KOSGEB 2006

İthalat verilerine bakıldığında ise Adana 664 ithalatçı ve 1.117.201.000\$ ithalat değeriyle bölge lideri konumundadır. Bölge özellikle imalat sanayinde ithalata ağırlık vermektedir.

3.2.3.3. TEŞVİKLER VE KAMU YATIRIMLARI

2004 yılı itibariyle bölgede en fazla KOBİ yatırım teşvik belgesini Mersin (11) ve Osmaniye (8) almıştır. Bunları Kahramanmaraş (7), Hatay (5) ve Adana (5) takip etmektedir. Türkiye genelinde Doğu Akdeniz teşvik belgesi sayısı ve sabit yatırım tutarı ile yüzde 8,7'lik bir orana sahiptir.

2002-2004 yıllarını kapsayan üç yıllık süreçteki teşvik sayılarına bakıldığında Adana'da 163, Mersin'de 189, Hatay'da 165, Kahramanmaraş'ta 170 ve Osmaniye'de 57 olmak üzere toplam 744 belge alındığı görülmektedir. Türkiye genelinde 10.956 olan belge sayısının bölge oranı yüzde 6,8 gibi düşük bir oranda gerçekleşmiştir.

Bölgede 2002 yılında toplam kamu yatırımı tutarı 1.163.045.000 YTL olarak gerçekleşmiştir. Bölgede en büyük kamu yatırımının Kahramanmaraş ve Mersin'de yoğunlaştığı görülmekle birlikte turizm, madencilik ve imalatta yatırım hemen hiç yoktur. Kahramanmaraş dışında enerji yatırımı da görülmemektedir.

3.2.3.4. TARIM

Bölgede tarımsal üretime uygun alan büyüklükleri kıyaslandığında Adana 612.645 ha.lık alanla bölgenin lideri konumundadır. Tablo 361 illerin tarımsal alanlarının büyüklüklerini göstermektedir

Tablo 36. Tarımsal Alanlar

Değişken/İller	Adana	Mersin	Hatay	K.Maraş	Osmaniye	Türkiye
Ekilen	528.277	241.650	179.378	333.931	140.133	17.562.656
Nadas	10.965	36.067	336	50.034	100	4.990.882
Sebze Bahçeleri	28.254	35.480	35.036	7.864	5.150	817.852
Meyve,zeytinlik, bağ ve çaya ayrılan alan	45.149	75.399	61.048	42.225	6.482	2.655.850
TOPLAM	612.645	388.596	275.798	434.054	151.865	6.027.240

KOSGEB 2006

Bölgedeki bazı tarla ürünlerinin ekim alanının büyüklüğüne bakıldığında, Türkiye'nin önemli bir yüzdesini oluşturduğu görülebilir. Bunlar içinde Adana, mısırdaki ülke üretim alanlarının yüzde 18,8'ini, yer fıstığında yüzde 33,4'ünü, kütlü pamukta yüzde 6,1'ini kapsamaktadır. Mersin yer fıstığının %10,5'ini, mısırın yüzde 6,5'ini kapsamaktadır. Hatay ili tarım alanlarının önemli kısmını buğday, kütlü pamuk, mısır ve kuru soğana ayırmıştır. Bunlar içerisinde kütlü pamuk yüzde 9,9 ile ülke üretiminin önemli kısmını karşılamaktadır. Kahramanmaraş'ta ekim alanlarının çok büyük çoğunluğu buğdaya ayrılmıştır. Bununla birlikte nohut üretilen alanlarda ülkenin yüzde 9,9'unu , fasulye üretilen alanlarda ülkenin yüzde 9,8'ini kapsamaktadır. Osmaniye ise gerek üretime ayrılan alanlarda, gerekse bunların ülke içerisinde paylarında paralel bir tablo sergilemektedir; ilde, toplam mısır üretim alanlarının yüzde 5'i, yer fıstığı üretim alanlarının ise yüzde 36,3'ü yer almaktadır. Üretim miktarı olarak bölgede dikkat çeken tarla ürünleri de mısır, yer fıstığı, kütlü pamuk, saf pamuk, çiğit, buğday, fasulye ve kuru soğandır.

Sebze üretiminde marul, taze bakla, karpuz, kabak, turp, şalgam ve sarımsak ülke üretiminde söz sahibidir. Meyve üretiminde turuncgiller ile Çukurova bölgeye liderlik yapmaktadır. Çilek, üzüm, antep fıstığı, kayısı, şeftali, zeytin diğer önemli ürünler olarak göze çarpmaktadır.

Kıl keçisi bölge hayvancılığının esasını oluşturmaktadır. Tiftik keçisine ise hiç rastlanmaz.

Genel olarak bölgede yenilikçi tarımsal uygulamaların artırılmasına ihtiyaç vardır. Bir yandan varolan tarımsal üretimin daha modern üretim yaklaşımlarıyla çeşitlendirilmesi gerekmekte, diğer yandan bölgede yeni tarımsal ürünler geliştirilmesi zorunlu görünmektedir. Tarıma dayalı sanayi ise bölgede katma değeri yüksek ürünler ortaya çıkarmada etkili olacaktır.

3.2.3.5. BÖLGENİN EKONOMİK POTANSİYELİ

Enerji, bölge için temel bir rol hüviyetini kazanmıştır. Adana, 21. yüzyılı dev projesi olarak adlandırılan BTA/C boru hattının devreye girmesiyle dünyanın dikkatini çekmiştir. Bölgede rafineriler, serbest bölge, liman ve inşa edilen tersaneleri varlığı tüm bölge illeri için pozitif dışsallıklar yaratacaktır. Diğer yandan, bölge etütlerinin hızlıca gerçekleştirilerek bölgeye ilişkin planlama çalışmalarının tamamlanması, ihtisas sanayi bölgesinin kurulması, petrol borsası için altyapı çalışmalarının başlatılması bölgeyi yatırımcılar gözünde cazip hale getirecektir. Diğer yandan Hatay İskenderun'da yassı çelik üretiminin başlaması bölge için diğer önemli bir gelişmedir. Bu çerçevede Adana, Osmaniye ve Hatay başta olmak üzere tüm bölge illeri sivil inisiyatiflerini kullanarak ortak çalışma platformları oluşturmalıdır. Diğer önemli bir husus, bu sektörlerin yan sanayilerinin de bölgede gelişmeye açık olmasıdır. Bu doğrultuda kamu çalışmaları kümelenme mantığı içerisinde sanayicileri rasyonel coğrafi mekanlarda bir araya getirmeli ve bu doğrultuda çaba sarf eden sivil girişimleri desteklemelidir. Mersin kenti ise yenilikçi projeler kenti olma konusunda bölgede bir adım önde ilerlemektedir. Bölgesel İnnovasyon Stratejisi, Kalkınma Konseyi gibi yenilikçi uygulamalar ve başarılı İŞGEM, Teknopark örnekleri Mersin ticari yaşamına dinamizm katmaktadır. Mersin, Hatayla birlikte lojistik konusunda büyük bir potansiyel sergilemektedir. Hatay, ticaret ve tarımda bölgenin önemli aktörlerinden biridir. Ayrıca İSDEMİR bölgenin demir-çelik sanayinde önemli bir aktör haline gelmesinde başlıca rolü oynamaktadır. Yumurtalık serbest bölgesi ve limanlar, diğer yandan Ortadoğu'ya sınır komşuluğu yapması, Hatay ticaretine canlılık getiren öğelerdir. Osmaniye ve Kahramanmaraş illeri de sanayide atılım yapmayı hedefleyen iller arasındadır. İllerin KÖY kapsamına alınması illere hareketlilik sağlamakla birlikte bölge içi sermayenin dengesinin bozulması sonucuna da yol açmaktadır. Özellikle yeni yatırımlarda sermayenin bu bölgeleri tercih etmesi kaçınılmaz olmakla birlikte, görece gelişmiş olan diğer iller sanayiye destekleyen sivil girişimleri hızlandırmalıdır. Kamu açısından başarısız olarak değerlendirilen KÖY tipi

programlar yerine sektörel destekleme ve teşvik politikaları geliştirilmelidir. Bu bakımdan kalkınma ajanslarının kurulması bölge için ciddi bir potansiyel teşkil etmektedir. Ajanslar, illerin ve bölgelerin stratejik önceliklerini belirleyerek kalkınma eksenine bizzat yöreden yön verecektir. Tüm temel aktörlerin ajansın örgüt yapısı içerisinde yer alması kararların yönetim ilkeleriyle uyumlu hale gelmesini sağlamaktadır. Diğer yandan ajans tarafından bölgeye aktarılabilecek fonlar, yerel girişimcinin desteklenmesi ve işbirliğinin sağlanması doğrultusunda bir kaldıraç rolü üstlenecektir. Bu çerçevede ajansların benzer karakteristiklere sahip bölgelerde kurulması esastır. Çukurova bölgesinin stratejik işbirliği içerisinde olduğu ve ticari ilişkiler bakımından temel bağlara sahip olduğu bir bölge olan Doğu Akdeniz'de kapsayıcı bir kalkınma ajansının varlığı bölgede daha yüksek bir sinerji yaratabilir.

Doğu Akdeniz havzası, geniş ölçekte, bölge ve Türkiye için ciddi bir potansiyel haline gelmiştir. Bölge lojistik ve altyapı konusunda hızla ilerlemekte; limanları, havayolları, otoyolları, serbest bölge ve tersaneleri, organize sanayisi ve yenilikçi girişimci uygulamaları ile yeni yatırımlara hazır olduğunun sinyallerini vermektedir. Dünya enerji aktörlerinin yoğunlaştığı bölge olan havza, "etkili bir kamu-özel sektör işbirliği ve stratejik önceliklerin belirlenerek girişimci davranışın daha etkin desteklenmesi" kurgusuyla bu potansiyeli gerçekleştirmeye aday konumdadır.

4. BAŞKANLAR KONSEYİ

4.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ OLAN SEKTÖRLER VE GELECEK 10 YILDA KARŞILAŞILACAK SORUNLAR

Başkanlar Konseyi Bildiri Metni Hazırlık çalışmalarına katılan SİAD temsilcileri 4 odak gruba ayrıldılar ve Tablo 1'de listelenen 13 adet sektörden gelecek 10 yılda DOĞU AKDENİZ Bölgesi illeri için önemli olarak algıladıkları yedi adet sektörü belirlediler. Daha sonra belirledikleri her bir sektör için gelecek on yıllık süre içinde güncelliklerini koruyacak ya da on yıllık süre sonunda gündeme gelebilecek beş adet sorunu da Tablo 7'de listelenen sorunlar arasından belirlediler. Sözkonusu çalışmanın sonuçları Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 1. Sektörler

NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
8	KİŞİSEL HİZMETLER
9	METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER
11	TURİZM
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
13	ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK

Tablo 7. Sorunlar

NO	SORUNLAR
1	AR-GENİN YETERSİZLİĞİ (AR-GENİN EKSİKLİĞİ, AR-GE MERKEZLERİNİN OLMAYIŞI)
2	ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER (SANAYİ ATIKLARININ DEĞERLENDİRİLEMESİ, ABARTILI ÇEVRECİLİK, SANAYİ KAYNAKLI HAVA KİRLİLİĞİ, ARITMA TESİSLERİNİN EKSİKLİĞİ, KATI ATIK SORUNU, KÜRESEL ISINMA, ÇEVRE KİRLİLİĞİ, SU SIKINTISI)
3	ENERJİ YETERSİZLİĞİ (ELEKTRİK KESİNTİLERİ, YETERSİZ ELEKTRİK ENERJİSİ)
4	NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ (NİTELİKLİ TEKNİK ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ, MESLEK LİSELERİNİN NİTELİKLİ MEZUNLAR VEREMEYİŞİ)
5	PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER (BÖLGEDE SANAYİ ENVANTERİ -VERİ TABANI- OLMAYIŞI, GÜVENİLİR OLMAYAN İSTATİSTİKLER, MASTER PLAN EKSİKLİĞİ, SANAYİ ÇALIŞANLARININ İSKAN SORUNU, YATIRIM ALANLARININ YETERSİZLİĞİ, GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZENDİRİLMEMESİ, SERBEST BÖLGELERİN YANLIŞ KULLANIMI)
6	TARIMA DAYALI UYGULAMA VE POLİTİKALAR (BÖLÜNMÜŞ TARIM ALANLARI, TARIMDA ORGANİZE OLAMAMAK, TARIMIN AB NORMLARINDA SÜBVANSE EDİLMEMESİ, İSLAH ÇALIŞMALARI EKSİKLİĞİ, TARIMDA ÜRÜN DESENİ PLANI YAPILMAMASI, TARIMDA DIŞ PAZARLAMA EKSİKLİĞİ, SOĞUK DEPOLAMA VE TAŞIMACILIK YETERSİZLİĞİ, TARIMSAL ÜRÜNLERİN İŞLENEMEMESİ, UYGUN OLMAYAN SULAMA SİSTEMLERİ)
7	TEŞVİKTE YANLIŞ UYGULAMALAR

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

8	ULAŞTIRMA SORUNLARI (YOĞUN TRAFİK, HAVAALANI YETERSİZLİĞİ, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI YETERSİZLİĞİ, HAVA KARGO EKSİKLİĞİ, RANDIMANLI ÇALIŞMAYAN LİMANLAR)
9	ÜNİVERSİTE SANAYİİ İŞBİRLİĞİ EKSİKLİĞİ
10	ÜRETİM ÜZERİNDEKİ MALİ YÜKLER (KAYIT DIŞI EKONOMİ, GİRDİ MALİYETLERİNİN YÜKSEKLİĞİ, SSK PRİMLERİNİN YÜKSEKLİĞİ, İSTİHDAMIN ÜZERİNDEKİ MALİYET YÜKLERİ, ÇİN MALLARININ DÜŞÜK FİYATLA REKABETİ, SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ, BÜROKRASİDEN DOĞAN MALİYET (HARÇLAR), TARIMSAL GİRDİLERİN YÜKSEKLİĞİ, DÖVİZ ÜZERİNDEKİ BASKI, ÇELİK HAMMADDESİ YETERSİZLİĞİ, KAYNAK KULLANIM DESTEKLEME FONU)
11	YASAL DÜZENLEMELER (YARGININ İŞLEYİŞİ, BÜROKRATİK ENGELLER, BANKACILIK YASASI, REKABET YASASINDAKİ YETERSİZLİKLER, SİYASİ KADROLAŞMA, YASALARIN YETERİNCE BİLİNMEMESİ, ENGELLEYİCİ DEVLET DENETLEMESİ, BASEL II İLE UYUM SORUNLARI)
12	YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ (YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ, ACİL ÖNLEM PLANMASINDA EKSİKLİKLER, TARİH VE KÜLTÜRÜN KORUNAMAMASI, DIŞARIDAN GELENLER İÇİN KONAKLAMA OLANAĞI EKSİKLİĞİ)

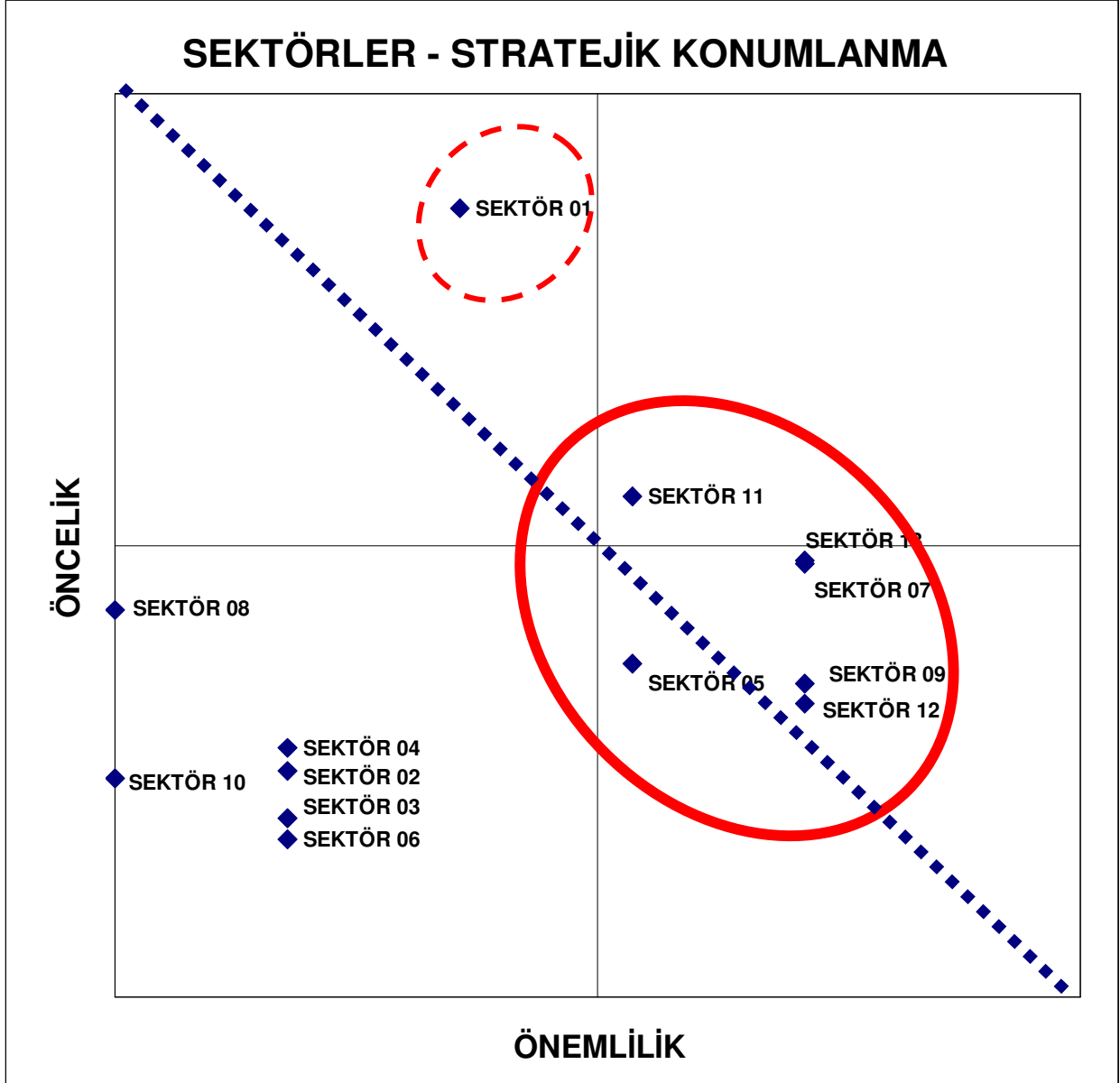
Tablo 37. Odak Grup Çalışması Sonuçları-Önemli Sektörler ve Güncelliğini Korumaya Sorunlar

ODAK GRUP 1							ODAK GRUP 2						
SEKTÖR	SORUN						SEKTÖR	SORUN					
4	2	4	5	6	10	0	1	4	5	7	9	1	0
5	2	4	5	7	8	0	3	1	2	4	10	11	0
6	1	2	4	5	10	0	7	2	3	4	7	10	0
7	2	4	5	10	12	0	9	1	2	3	4	9	0
9	1	3	4	10	12	0	11	2	4	6	11	12	0
12	2	5	8	11	12	0	12	1	5	8	11	12	0
13	4	5	6	9	11	0	13	1	2	5	6	7	0

ODAK GRUP 3							ODAK GRUP 4						
SEKTÖR	SORUN						SEKTÖR	SORUN					
2	1	2	4	7	10	0	1	1	4	9	10	11	0
5	2	4	5	10	12	0	5	1	3	4	10	11	0
7	1	2	3	4	12	0	7	1	2	3	10	11	0
9	1	3	4	10	12	0	9	1	2	4	10	11	0
11	2	4	6	7	11	0	11	3	4	5	7	11	0
12	1	4	5	8	11	0	12	2	3	4	10	11	0
13	1	4	5	6	7	0	13	1	3	5	10	11	0

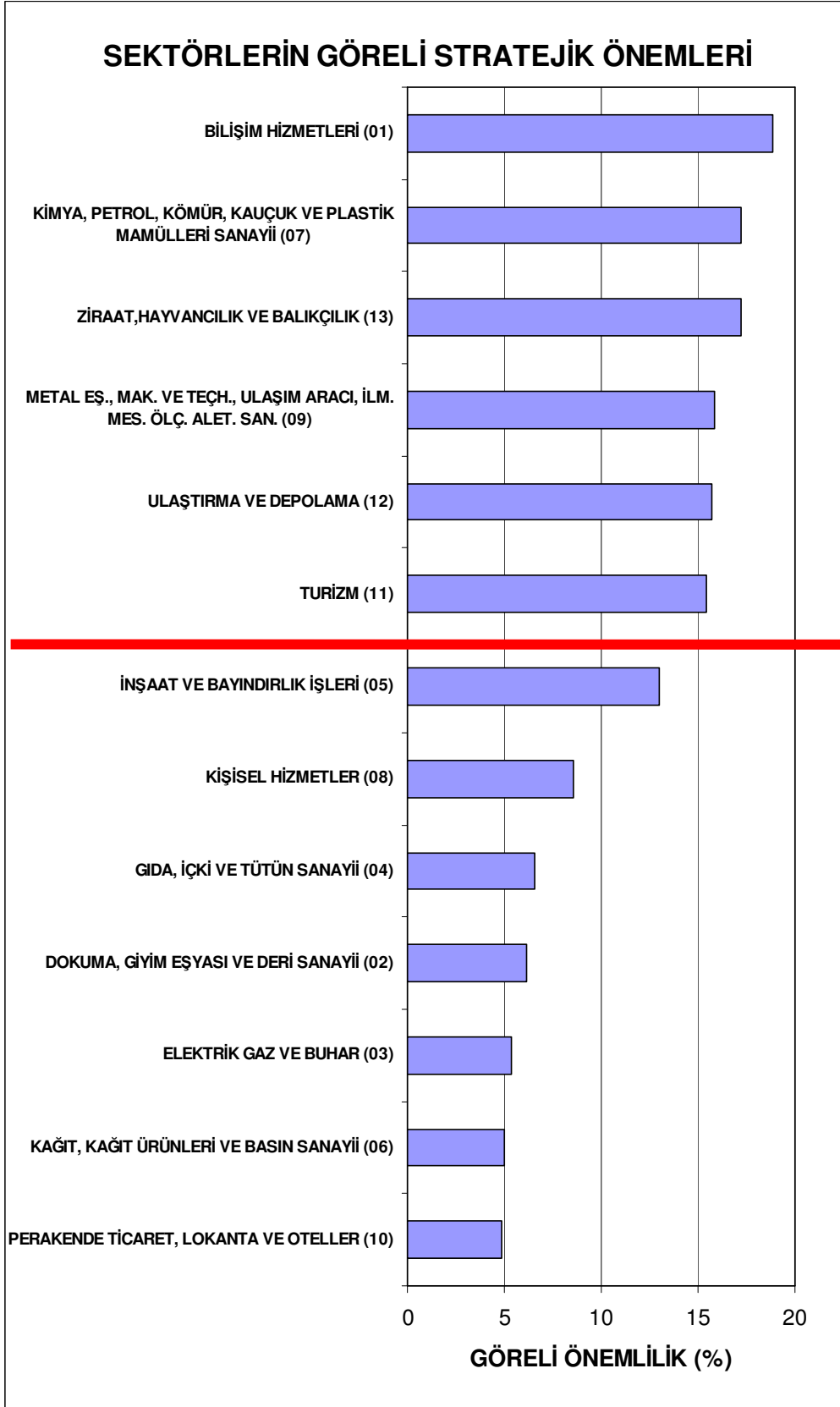
4.1.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ BULUNAN SEKTÖRLER

Tablo 37'de özetlenen ve sektörler verilen önemin ortaya çıkarıldığı Odak Grup çalışması bulguları ile Bölüm 2'de tanımlanan ve sektörler verilen önceliklerin ortaya çıkarıldığı anket çalışması bulguları kullanılarak elde edilen "sektörlerin stratejik konumlandırılmaları" Şekil 37'de gösterilmiştir.

Şekil 37. Sektörlerin Stratejik Konumları

Sektörlerin toplu halde görelî stratejik önemlilikleri ise Şekil 38'de gösterilmiştir.

Şekil 38. Sektörlerin Görelî Stratejik Önem Sıralaması

Şekil 37 ve 38 incelendiğinde aşağıda sıralanan 6 sektörün öne çıktığı gözlenmektedir. Bunlar halen rekabet üstünlüğü taşıyan;

- **SEKTÖR 07:** KİMYA, PETROL, KAUÇUK VE PLASTİK MAMULLERİ SANAYİİ
- **SEKTÖR 13:** ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK
- **SEKTÖR 09:** METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ

sektörlerinin yanı sıra,

- **SEKTÖR 01:** BİLİŞİM HİZMETLERİ
- **SEKTÖR 12:** ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
- **SEKTÖR 11:** TURİZM

sektörleridir.

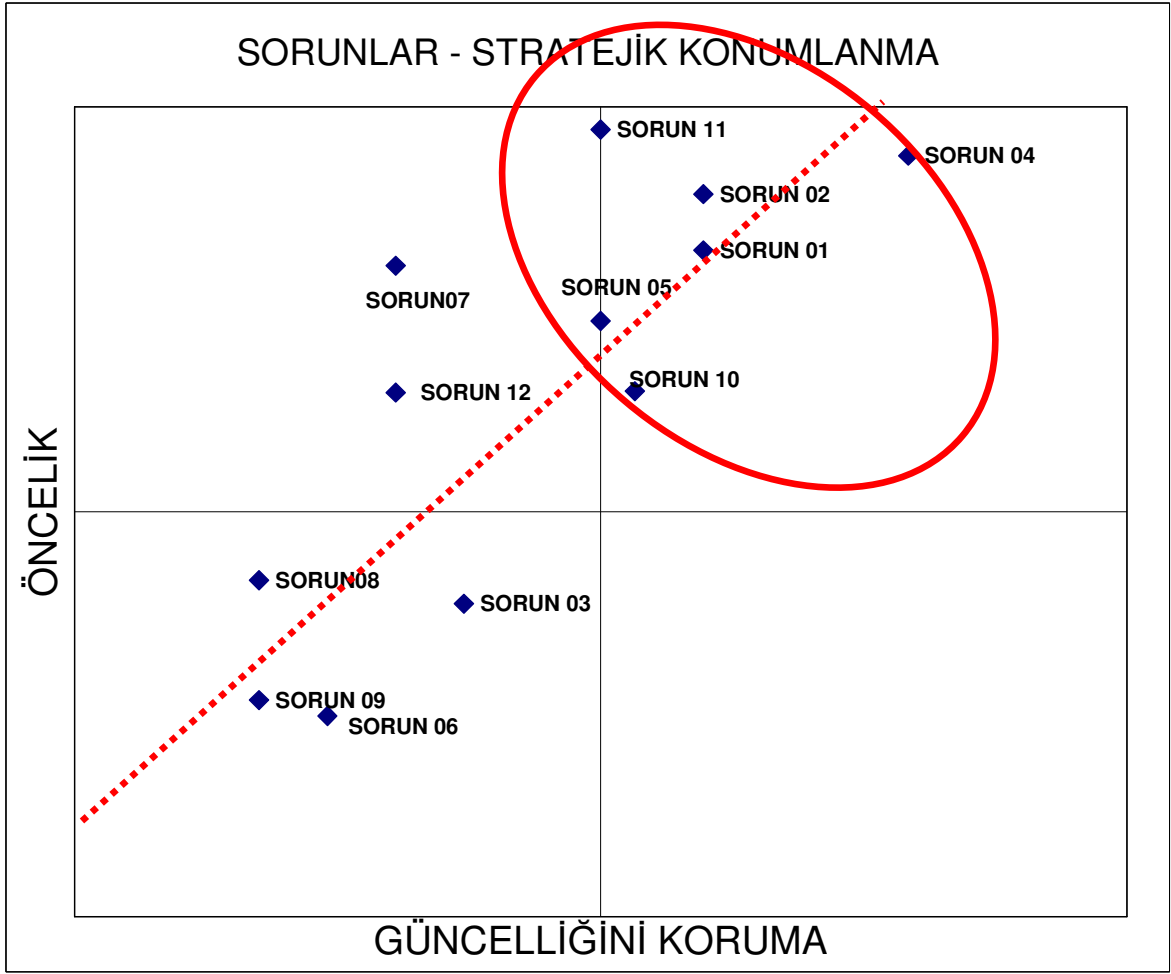
Bölge, ana hatları ile geleceğini oluştururken bugün güçlü oldukları sektörleri olabildiğince değerlendirmeyi hedeflerken, güçlü olunan bu sektörlerin gücünü daha etkinleştirmek üzere bir yandan altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi, öte yandan da "Bilişim Hizmetleri" sektörünün gerekliliğini öne çıkarmışlardır. Ayrıca, Turizm sektörünü de gelecekteki resmin içine alarak sektörleri çeşitlendirmenin bölgesel rekabet için önemini vurgulamışlardır.

4.1.2. ÖNLEM ALINMASI GEREKEN STRATEJİK ÖNEMLİ SORUNLAR

Stratejik sorunlar ifadesi, sektörlerle ilişkin olarak öngörülen geleceğin gerçekleşebilmesi için, çözümlenmesi gerekli sorunlar olarak değerlendirilmelidir. Tablo 25'de özetlenen Odak Grup çalışması çıktıları sorunlara atfedilen önemleri de göstermektedir. Sözkonusu bulgular ile Bölüm 2'de tanıtılan ve sorunlara verilen önceliklerin ortaya çıkarıldığı anket çalışması bulguları kullanılarak elde edilen "sorunların stratejik konumlandırılmaları" Şekil 39'da gösterilmiştir.

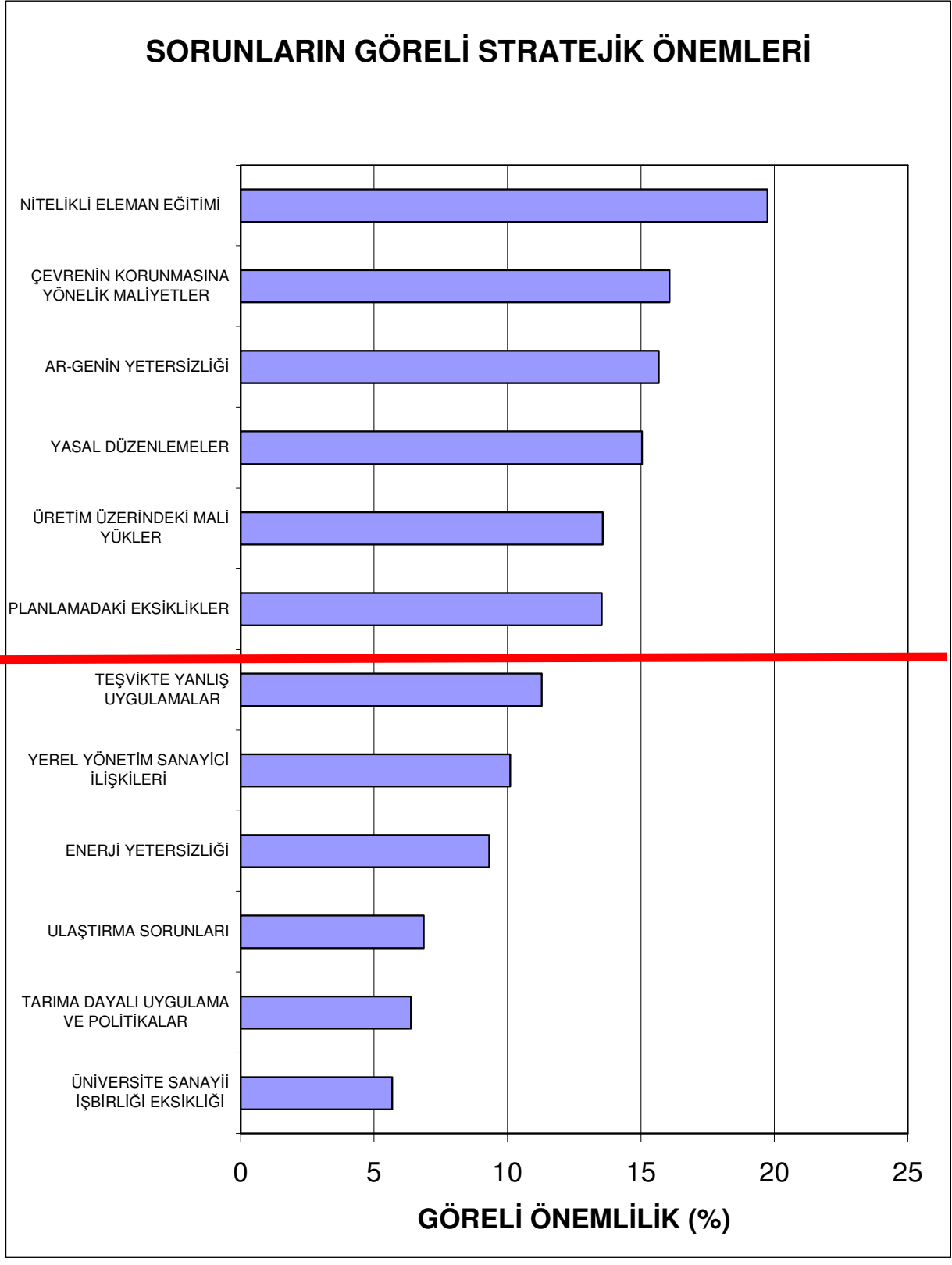
Şekil.39 ve 40 incelendiğinde, aşağıda listelenen 6 sorunun öne çıktığı gözlenmektedir.

- **SORUN 04:** NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ
- **SORUN 02:** ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER
- **SORUN 01:** AR-GE'NİN YETERSİZLİĞİ
- **SORUN 11:** YASAL DÜZENLEMELER
- **SORUN 10:** ÜRETİM ÜZERİNDEKİ MALİ YÜKLER
- **SORUN 05:** PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER

Şekil 39. Sorunların Stratejik Konumlanması

Sorunların toplu halde görelî stratejik önemlilikleri ise Şekil.40'da gösterilmiştir.

Şekil 40. Sorunların Görelî Stratejik Önem Sıralaması

4.1.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Başkanlar Konseyine katılan sanayici ve işadamları, stratejik olarak önemli gördükleri 7 adet sektör ve öngörülen geleceğe giden yolda karşılaşılabilecek stratejik olarak önemli 5 adet sorunu gözönünde bulundurarak çözüm önerileri geliştirdiler. Söz konusu çözüm önerileri aşağıda Tablo.38'de toplu halde sunulmaktadır. Öneriler içerikleri yanısıra, bir nevi yol haritası da sayılabilecek şekilde sorumluları ve zamanlaması ile birlikte oluşturulmuştur.

Tablo 38. Çözüm Önerileri¹

ÇÖZÜMLE İLİŞKİLİ SEKTÖR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ		
	NE YAPILMALI ??	KİMLER YAPMALI ?	NE ZAMAN BİTMELİ ? Kısa Vade (≈1yıl) Orta Vade (≈5 yıl) Uzun Vade (≈10 yıl)
SORUN- 01: AR-GE'NİN YETERSİZLİĞİ			
05,07,09,13	Ar-Ge ile ilgili toplumsal bilinç oluşturulmalıdır. Eğitim sistemimiz araştırmacı, geliştirici ve bağılı olarak teşvik edici "öğrenci profili"nin oluşumuna katkı sağlanmalıdır. Kamu Ar-Ge'yi teşvik etmeli bilimsel kuruluşlar, özel sektör, ekonomik destekle teşvik edilmelidir.	Kamu, STK, Özel Sektör	Orta Vade
-	Üniversite, TÜBİTAK, KOSGEB ve iş hayatı bilgi üretmek için buraya gelmelidir.	Devlet Üniversite İşadamları Sivil Toplum Örgütleri	Kısa Vade
-	Üniversite Sanayi İşbirliği Kurumlar Bu Alana Bütçe Ayırmalı Uluslar Arası Mali Kaynaklar Ve Bilgi Alanları	Üniversiteler Mesleki Kuruluşlar İlgili Kamu Kurumları İşletmeler	Orta Ve Uzun Vade
07, 09	Bu Sahip Olunan Plastik Ham Madde Kaynağına Limanına Yakınlık Avantajını Ham Petrol İşleyen Ve Katma Değer Yaratan Plastik/Kimya Yatırımına Dönüşesi İçin Arge Projeleri Geliştirilmesi	SİADlar, Yerel Yönetimler, Çukurova Üniversitesi Kimya Fakültesi	5 Yıl
SORUN- 04:NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ			
05,09,11,13	Eğitim sisteminin yetenek araştırmalarını erken çağlarda yapması Belirli çitinin üzerinde kalanların üniversiteye yönlendirilmesi Diğerlerinin meslek okullarına yönlendirilerek, sanayinin ara eleman ihtiyacının temini Ayrıca üniversite ve meslek okulu eğitiminin,	Kamu, özel sektör	Orta vade

¹ Katılımcılar tarafından ifade edildikleri haliyle aktarılmıştır.

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

	hayatın pratik ihtiyaçlarına uygun olması Bu esaslarda kapsamlı eğitim reformu Özel sektör için meslek içi eğitim için kamu tarafından teşvik sağlanması		
01,09	Yatırımcıyı cezbedecek nitelikte eleman stoğunun oluşturulması için meslek lisesi açmak Bilişim Fuarı ile sanayinin ufkunun açılması	Ticaret ve Sanayi Odası SİADlar	1-5 yıl
-	Uygulamalı mesleki eğitim (her alanda, her kademedede)	Kamu, eğitim kurumları Özel sektör hizmeti eğitim İşdünyası	Orta vade
-	Gelişim lokomatifi tüm branşlarda,çağdaş rasyonel eğitimdir. Meslek okulları uygulamalı olarak güncelleştirilmelidir. İş hayatının yoğun ihtiyacı olan orta kademe teknik eleman yetiştirilmesine öncelik verilmeli, programları güncel ihtiyaca cevap verecek şekilde bileşim ve ileri teknolojiyi kapsamalıdır.	Devlet teşekkülleri Odalar ve borsalar Türkkonfed ve sivil toplum örgütleri Yerel yönetimler	Kısa vade
SORUN- 10: ÜRETİM ÜZERİNDEKİ MALİ YÜKLER			
05,07,09,11	Enerji maliyetlerinin düşürülmesi için arz kapasitesini arttırıcı yap-işlet-devret sisteminin yaygınlaştırılması Ücretler üzerindeki sosyal güvenlik kesintilerinin azaltılması için başta bireysel emeklilik ve sağlık sigorta sistemlerinin teşviki Kredi maliyetlerinin azaltılması için başta kamu bütçe dengesinin sağlanması ve ekonomik siyasi istikrarın temini	Kamu, özel sektör, stk	Orta vade
09	Yatırım yükü yüksek olan metal sektöründe ham madde kaynağına ve limanına yakın illerin yatırım teşvik kapsamına uyulması.örnek:arçelik	Devlet, SİADlar ve yerel yönetim desteği ile ikna	1 yıl
	Kamu yükleri (SSK, vergi, enerji vs.) azaltılmalı Faizler TEFE, TÜFE seviyesine getirilmeli Enflasyon aşağıya çekilmeli	Hükümetler	Orta ve uzun vade
-	Vergi yükleri azaltılarak tabana yayılmalı, sosyal güvenlik primlerinin üzerindeki mali yük ve bürokrasi azaltılmalıdır.	Parlamento ve yerel yönetimler	Kısa vade
SORUN- 11: YASAL DÜZENLEMELER			
05,07,11,13	Gelişmiş batı toplumlarının normlarına uygun şekilde ve AB standartlarına uyumlu mevzuat düzenlemelerine hız verilmelidir.	Kamu, STK	Orta vade
-	Bürokrasinin azaltılması, kurumlar arası kordinasyonun sağlanarak yatırımcıların önünün açılması	Parlamento ve yerel yönetimler	Kısa vade

"DASİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2007

SORUN- 02: ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER			
-	İşletmeler ortak çözümler üretmeli Çözümlere kamu kısmen katılmalı Organize sanayi bölgeleri çoğaltılmalı	Mesleki kuruluşlar Yerel yönetimler İlgili kamu kurumları	Orta vade
SORUN- 05: PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER			
09	Katma değerli yassı mamül ve yan sanayi gelişmesine teşvik verilmeli (örneğin: otomotiv ve beyaz eşya) ve ikinci organize sanayi önündeki engellerin kaldırılmalıdır.	Belediye	5 yıl

4.2. BAŞKANLAR KONSEYİ SONUÇLARI

Yukarıda 4.1 Bölümünde tanıtılan Odak Grup çalışmaları ve grup sözcüleri tarafından yapılan sunuşlarda alınan katkılar ışığında öne çıkan unsurların ve çözüm önerilerinin 7 Eylül 2007 tarihinde kamuoyuna sunulacak "Başkanlar Bildirisi" metni haline getirilmesi için katılımcılarca seçilen bir redaksiyon komitesi yetkilendirilmiştir. Komite, yapılan çalışmaların ışığında aşağıdaki metni hazırlamıştır. Sözkonusu metin basın bülteni olarak kamuoyuna sunulmuştur.

TÜRKONFED

DOĞU AKDENİZ BÖLGESİ KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖR ANALİZİ VE GÖRELİ ÜSTÜNLÜKLER ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

İskenderun, 7 Eylül 2007

Türkiye ekonomik kalkınmasını tabana yayarak sürdürmek zorundadır. Bunun ilk koşulu bölgesel kalkınmanın ülkenin öncelikli gündemi haline gelmesidir. TÜRKONFED, bu perspektifle, bünyesindeki federasyonların bölgelerinde, karşılaştırmalı sektörel üstünlükleri belirleyen ve bir gelecek tasarımı oluşturan çalışmalar yapmaktadır.

Bu çalışmalar, eksiksiz bir reçete sunma iddiasında değildir. Daha çok, benzeri çalışmalarda ihmal edilen bir boyutu dikkate almaktadır. Bölge ekonomisinin aktörlerinin yaklaşımlarını öne çıkararak, bölgesel kalkınma konusundaki tartışmalara bir zemin oluşturma iddiasındadır. Özellikle de Kalkınma Ajansları'nın çalışmalarına temel teşkil etme arzusundadır.

Bu çalışmaların ilki Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için, ikincisi İç Anadolu Bölgesi için, üçüncüsü Doğu Karadeniz Bölgesi için ve dördüncüsü Batı Karadeniz Bölgesi için, beşincisi de Orta Karadeniz Bölgesi için gerçekleştirilmiştir.

TÜRKONFED Başkanlar Konseyi, Doğu Akdeniz Bölgesi için yapılan çalışma çerçevesinde, aşağıda sıralanan saptamalarda bulunmuştur:

Bölgenin gelecek on yılda önder ve görelî üstünlük taşıyabilecek sektörleri, mevcut

- **Kimya, petrol, kauçuk ve plastik mamulleri sanayii**
- **Ziraat, hayvancılık ve balıkçılık**
- **Metal eşya, makina ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayii**
sektörlerinin yanı sıra,
- **Bilişim hizmetleri**
- **Ulaştırma ve depolama,**
- **Turizm**
sektörleri olarak belirlenmiştir.

Nitelikli eleman eğitimi eksikliğini giderilmesi için:

- Ülke genelinde meslek okulları geliştirilmeli, bu amaçla özel sektör teşvik edilmeli, meslek okullarını sanayinin ihtiyaçlarına yönlendirmek için, ilgili resmi kuruluşların, iş dünyasının ve akademisyenlerin katılacağı bir KONSEY oluşturulmalıdır.

- Çocukların yetenek ve eğilimleri erken yaşlarda saptanmalı, bu yetenek ve eğilimlere göre, kimlerin üniversiteye, kimlerin meslek okullarına yönlendirileceği belirlenmelidir.
- Meslek okulları gibi, üniversitelerin eğitim-öğretim sisteminin de özel sektörün ihtiyaçlarına yanıt verecek tarzda düzenlenmesi temin edilmelidir.
- Özel sektörün meslek içi eğitim programlarının kamu tarafından teşviki sağlanmalıdır.

Ar-Ge yetersizliğinin giderilmesi için:

- Ar-Ge ile ilgili toplumsal bilinç ve farkındalık artırılmalıdır.
- Rekabet gücünü artırmak için Ar-Ge teşvikleri sürdürülürken, özellikle KOBİ'lerin bu teşviklerden yararlanma kapasiteleri geliştirilmelidir.
- Eğitim sistemimizde, araştırma geliştirme yaklaşımına ağırlık verilmelidir.

Yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunların üstesinden gelmek için:

- AB standartlarına uyumlu mevzuat düzenlemelerine, ulusal şartlara ve ihtiyaçlara uygun şekilde hız verilmelidir.

Üretim üzerindeki mali yüklerin azaltılması için:

- Üretim maliyetini artıran vergi ve vergi benzeri kamu yükleri azaltılmalıdır.
- Finansman giderlerinin azalmasını sağlayacak ekonomik tedbirler alınmalıdır.

Ayrıca,

- **Çevrenin korunmasına yönelik maliyetlerin yarattığı sorunların aşılması için** işletmelerin organize sanayi bölgelerinde ortak çözümler üretmeleri sağlanmalıdır.
- **Planlamadaki eksikliklerden kaynaklanan, özellikle bu bölgede kimya ve metal sektöründeki sorunların üstesinden gelmek için;** yeni organize sanayi bölgelerinin hayata geçirilmesi sağlanarak bölgede yassı mamul üretimi ile önü açılan otomotiv, beyaz eşya ve tarıma dayalı katma değerli metal işleme sanayiinin gelişmesi teşvik edilmelidir.

Ortaya çıkan ve genelde kısa - orta vadeli çözüm önerilerinin, sektör- iş dünyası örgütleri – üniversite işbirlikleri aracılığı ve kamu, yerel yönetimler ve parlamentonun desteği ile karşılanabileceği öngörülmektedir.

EK

türkonfed

TÜRK GİRİŞİM VE
İŞ DÜNYASI
KONFEDERASYONU
TURKISH ENTERPRISE
AND BUSINESS
CONFEDERATION

TÜRKONFED

**"KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖR ANALİZİ - SORUNLARIN
VE GÖRELİ ÜSTÜNLÜKLERİN TESPİTİ**

ARAŞTIRMALARI, No: 6"

DASİFED Bölgesi

**(Adana [Ceyhan]-Hatay [İskenderun], Mersin [Tarsus]-
Kahramanmaraş-Osmaniye)**

DASİFED BÜNYESİNDE YERALAN DOĞU AKDENİZ BÖLGESİNDEKİ SİADLARIN
BULUNDUĞU İLLER ÇERÇEVESİNDE, BÖLGE İÇİN GELECEK 10 YILDA ÖNDE
OLACAK SEKTÖRLERİ VE SANAYİCİNİN SORUNLARINI TESPİT ETMEK ÜZERE
GÖRÜŞLERİNİZE SUNULAN BU ANKET HAZIRLANMIŞTIR.

6-7 Eylül 2007 TARİHLERİNDE İSKENDERUN'DA İSKENDERUN SİAD'IN
EVSAHİPLİĞİNDE YAPILACAK BAŞKANLAR KONSEYİ'NDE SİZ SANAYİCİ VE
İŞADAMLARININ ORTAK GÖRÜŞÜ OLARAK KAMUOYUNA AÇIKLANACAK BİLDİRİ
METNİNİN İÇERİĞİ BU ÇALIŞMANIN SONUCUNDAN ÇIKACAK ÖNCELİKLERE
GÖRE OLUŞTURULACAKTIR. BU NEDENLE, SAYFA 3 VE 4'DE YERALAN 3 ADET
SORUNUN ÇOK DİKKATLİ BİR ŞEKİLDE YANITLANMASI ÇOK ÖNEMLİDİR.

**ANKETİN EN GEÇ 10 Ağustos 2007 GÜNÜ İSKENDERUN SİAD'A TESLİM EDİLMESİ
GEREKMEKTEDİR. GÖSTERECEĞİNİZ İLGİ VE KATKIYA TEŞEKKÜR EDERİZ.**

ANKETİ DOLDURAN KİŞİ İLE İLGİLİ BİLGİLER (Uygun olanı işaretleyiniz)

Yaşı 18-25 26-35 36-45 46-59 60 ve üstü

Eğitimi İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Y.Lisans ve üstü

İşteki Pozisyonu İş sahibi Yön. Kur. Bşk. Yön. Kur. Üyesi Yönetici

Yönetimindeki kişi Sayısı 25'den az 25-150 151-500 500'den fazla

Bağlı bulunduğu SİAD (Açık adı ile Yazınız)

.....

NO	Tablo 1 : SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
8	KİŞİSEL HİZMETLER
9	METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER
11	TURİZM
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA
13	ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK

SEKTÖRLERİN TANIMLARI

1	BİLİŞİM HİZMETLERİ	BİLİŞİM, YAZILIM GELİŞTİRME
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ	TEKSTİL (KUMAŞ)
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR	ENERJİ, RÜZGAR ENERJİSİ, TERMİK SANTRALLER
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ	TARIMA DAYALI SANAYİİ, MISIR İŞLEME TESİSLERİ, DONDURULMUŞ GIDA, YEM SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	PREFABRİK YAPI SEKTÖRÜ
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ	KAĞIDA DAYALI AMBALAJ MALZEMELERİ
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ	KİMYA SANAYİİ, PETROL RAFİNERİSİ, POLYESTER, PETROKİMYA PLASTİK AMBALAJ SAN. , PLASTİK ÜRETİMİ, TEMİZLİK ÜRÜNLERİ
8	KİŞİSEL HİZMETLER	YATIRIM DANIŞMANLIĞI, REKLAMCILIK, TEKNOLOJİ DANIŞMANLIĞI MARKA DANIŞMANLIĞI, TARIM DANIŞMANLIĞI, REHBERLİK
9	METAL ANA SANAYİİ, METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI SANAYİİ	DEMİR ÇELİK (YUVARLAK), YASSI MAMULUN YAN SANAYİİ, TERSANE, BEYAZ EŞYA İMALATI, OTOMOTİV SANAYİİ, GERİ DÖNÜŞÜME YÖNELİK SANAYİİ, FİLTRE SANAYİİ, MAKİNA İMALATI
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER	PERAKENDE MAĞAZACILIĞI, YURT İŞLETMECİLİĞİ, OTELCİLİK
11	TURİZM	DOĞA TURİZMİ, İNANÇ TURİZMİ, YAZ TURİZMİ, FUARCILIK, YAT TURİZMİ, KUMAR TURİZMİ, KÜLTÜR TURİZMİ, KONGRE TURİZMİ YAYLA TURİZMİ, TERMAL TURİZM
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	DENİZ TAŞIMACILIĞI, LOJİSTİK
13	ZİRAAT, HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK	ORGANİK TARIM, SERACILIK, KESME ÇİÇEKÇİLİK, BESİCİLİK, ORGANİK GÜBRE, KÜLTÜR BALIKÇILIĞI, KURBAĞACILIK

SORU 1 : AŞAĞIDAKİ İLLERİN HERBİRİ İÇİN, "GELECEK 10 YIL SONUNDA, ÖNDE OLACAĞINI DÜŞÜNDÜĞÜNÜZ" DÖRT (4) ADET SEKTÖRÜ TABLO 1'DEKİ SEKTÖR NUMARALARINI KULLANARAK her ilin hisasındaki kutucuklara yazınız.

ADANA				
HATAY				
MERSİN				
KAHRAMANMARAŞ				
OSMANIYE				

SORU 2 : AŞAĞIDAKİ HER BİR SEKTÖRLE "EN ÇOK İLİŞKİLİ" olduğunu düşündüğünüz DÖRT (4) ADET SEKTÖRÜ TABLO 1' DEKİ SEKTÖR NUMARALARINI KULLANARAK her sektörün hisasındaki kutucuklara yazınız.

1	BİLİŞİM HİZMETLERİ				
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ				
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR				
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ				
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ				
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ				
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜL.SANAYİİ				
8	KİŞİSEL HİZMETLER				
9	METAL ANA SAN.,METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, SANAYİİ				
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER				
11	TURİZM				
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA				
13	ZİRAAT,HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK				

NO	Tablo 2: SORUNLAR
1	AR-GENİN YETERSİZLİĞİ (AR-GENİN EKSİKLİĞİ, AR-GE MERKEZLERİNİN OLMAYIŞI)
2	ÇEVRENİN KORUNMASINA YÖNELİK MALİYETLER (SANAYİ ATIKLARININ DEĞERLENDİRİLEMESİ, ABARTILI ÇEVRECİLİK, SANAYİ KAYNAKLI HAVA KİRLİLİĞİ, ARITMA TESİSLERİNİN EKSİKLİĞİ, KATI ATIK SORUNU, KÜRESEL ISINMA, ÇEVRE KİRLİLİĞİ, SU SIKINTISI)
3	ENERJİ YETERSİZLİĞİ (ELEKTRİK KESİNTİLERİ, YETERSİZ ELEKTRİK ENERJİSİ)
4	NİTELİKLİ ELEMAN EĞİTİMİ (NİTELİKLİ TEKNİK ARA ELEMAN EKSİKLİĞİ, MESLEK LİSELERİNİN NİTELİKLİ MEZUNLAR VEREMEYİŞİ)
5	PLANLAMADAKİ EKSİKLİKLER (BÖLGEDE SANAYİ ENVANTERİ -VERİ TABANI- OLMAYIŞI, GÜVENİLİR OLMAYAN İSTATİSTİKLER, MASTER PLAN EKSİKLİĞİ, SANAYİ ÇALIŞANLARININ İSKAN SORUNU, YATIRIM ALANLARININ YETERSİZLİĞİ, GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZENDİRİLMEMESİ, SERBEST BÖLGELERİN YANLIŞ KULLANIMI)
6	TARIMA DAYALI UYGULAMA VE POLİTİKALAR (BÖLÜNÜŞ TARIM ALANLARI, TARIMDA ORGANİZE OLAMAMAK, TARIMIN AB NORMLARINDA SÜBVANSE EDİLMEMESİ, İSLAĞ ÇALIŞMALARI EKSİKLİĞİ, TARIMDA ÜRÜN DESENİ PLANI YAPILMAMASI, TARIMDA DIŞ PAZARLAMA EKSİKLİĞİ, SOĞUK DEPOLAMA VE TAŞIMACILIK YETERSİZLİĞİ, TARIMSAL ÜRÜNLERİN İŞLENEMESİ, UYGUN OLMAYAN SULAMA SİSTEMLERİ)
7	TEŞVİKTE YANLIŞ UYGULAMALAR
8	ULAŞTIRMA SORUNLARI (YOĞUN TRAFİK, HAVAALANI YETERSİZLİĞİ, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI YETERSİZLİĞİ, HAVA KARGO EKSİKLİĞİ, RANDIMANLI ÇALIŞMAYAN LİMANLAR)
9	ÜNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİ EKSİKLİĞİ
10	ÜRETİM ÜZERİNDEKİ MALİ YÜKLER (KAYIT DIŞI EKONOMİ, GİRDİ MALİYETLERİNİN YÜKSEKLİĞİ, SSK PRİMLERİNİN YÜKSEKLİĞİ, İSTİHDAMIN ÜZERİNDEKİ MALİYET YÜKLERİ, ÇİN MALLARININ DÜŞÜK FİYATLA REKABETİ, SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ, BÜROKRASİDEN DOĞAN MALİYET (HARÇLAR), TARIMSAL GİRDİLERİN YÜKSEKLİĞİ, DÖVİZ ÜZERİNDEKİ BASKI, ÇELİK HAMMADDESİ YETERSİZLİĞİ, KAYNAK KULLANIM DESTEKLEME FONU)
11	YASAL DÜZENLEMELER (YARGININ İŞLEYİŞİ, BÜROKRATİK ENGELLER, BANKACILIK YASASI, REKABET YASASINDAKİ YETERSİZLİKLER, SİYASİ KADROLAŞMA, YASALARIN YETERİNCE BİLİNMEMESİ, ENGELLEYİCİ DEVLET DENETLEMESİ, BASEL II İLE UYUM SORUNLARI)
12	YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ (YEREL YÖNETİM SANAYİCİ İLİŞKİLERİ, ACİL ÖNLEM PLANMAŞINDA EKSİKLİKLER, TARİH VE KÜLTÜRÜN KORUNAMAMASI, DIŞARIDAN GELENLER İÇİN KONAKLAMA OLANAĞI EKSİKLİĞİ)

SORU 3 : AŞAĞIDAKİ HER BİR SEKTÖRLE "EN ÇOK İLİŞKİLİ" olduğunu düşündüğünüz DÖRT (4) ADET SORUNU TABLO 2'DEKİ SORUN NUMARALARINI KULLANARAK her sektörün hizasındaki kutucuklara yazınız.

1	BİLİŞİM HİZMETLERİ				
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ				
3	ELEKTRİK GAZ VE BUHAR				
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ				
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ				
6	KAĞIT, KAĞIT ÜRÜNLERİ VE BASIN SANAYİİ				
7	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUKUK VE PLASTİK MAMÜL.SANAYİİ				
8	KİŞİSEL HİZMETLER				
9	METAL ANA SAN.,METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, SANAYİİ				
10	PERAKENDE TİCARET, LOKANTA VE OTELLER				
11	TURİZM				
12	ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA				
13	ZİRAAT,HAYVANCILIK VE BALIKÇILIK				